Nr 2.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45; given Stockholms slott den 4 januari 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter.

Vid anmälan av proposition nr 288 till fjolårets riksdag angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för innevarande budgetår lämnades en kortfattad redogörelse för de åtgärder, som vidtagits i syfte att undvika ej strängt nödvändiga förändringar av riksstaten under löpande budgetår. Därjämte erinrades om att i fråga om täckning av utgifter från de olika förskottsstaterna tillämpades den regeln, att i sådana fall, där utgifterna vore av löpande natur eller till sitt slutliga belopp helt obestämda, äskandet av täckningsanslag uppskötes till den senare tidpunkt då det totala medelsbehovet kunde överblickas.

Under den tid som förflutit sedan nämnda proposition avlämnades till fjolårets riksdag ha av myndigheterna äskats medel för ändamål, vilkas tillgodo-

seende ansetts icke kunna anstå. Därjämte ha vissa tidigare inkomna förslag och yrkanden, vilka vid tidpunkten för förslagens framläggande icke ansetts vara av den trängande natur, att medelsanvisning vore oundgänglig, numera av skäl, som närmare utvecklas av vederbörande föredragande, befunnits påkalla omedelbar framställning till riksdagen. Slutligen erfordras nu reglering av ett fåtal förskottsanvisningar.

Vissa frågor som äro föremål för Kungl. Maj:ts övervägande torde senare böra föranleda framställning till riksdagen om medelsanvisning. När de löpande utgifterna på förskottsstaten för försvarsväsendet och från allmän förskottsstat kunna bättre bedömas, böra regleringsanslag i vanlig ordning äskas. Samtidigt torde reglering böra ske av utgifter för planläggningskostnader från allmän förskottsstat. Äskande av avskrivningsanslag synes även böra anstå tills vidare.

Till främjande av överskådligheten i statsregleringsarbetet bör i år liksom föregående år nytillkommande framställningar om anslag å tilläggsstat såvitt möjligt sammanfattas i blott två propositioner, en avgiven vid slutet av den ordinarie propositionstiden och en mot slutet av riksdagen. Sistnämnda proposition bör avses uteslutande för nyssnämnda reglering av utgifter å förskottsstaterna och avskrivning av å tilläggsstat äskade investeringsanslag.

De till tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår hänförliga anslagsäskanden, som i enlighet med det anförda ansetts böra i detta sammanhang föreläggas riksdagen, ha tidigare denna dag anmälts. En sammanställning av de beslut om förslag till riksdagen, vilka Kungl. Maj:t därvid på hemställan av vederbörande föredragande enligt bilagda utdrag av statsrådsprotokollet *(bil. 1—19)* fattat, torde få bifogas statsrådsprotokollet i detta ärende *(bihang)*.

Av sammanställningen framgår, att å tilläggsstaten äskas anslag om tillhopa 20 miljoner kronor å driftbudgeten och 56 miljoner kronor å kapitalbudgeten.

För försvarsväsendet äskas å driftbudgeten sammanlagt 11 miljoner kronor, varav huvudparten faller utom ramen för 1942 års försvarsbeslut. För materielanskaffning, betingad av stridsmedlens utveckling, äskas sammanlagt 7 miljoner kronor för armén och marinen. Återstoden faller huvudsakligen på kompletteringar av äldre anslag, merkostnader och automatiska utgiftsregleringar i övrigt, härav för ersättningsanskaffning av eldrör som förslitits under beredskapen ett belopp av 2,5 miljoner kronor.

Driftbudgetsutgifterna för civila ändamål uppgå till sammanlagt 9 miljoner kronor. För beredande av sjukvård i Sverige åt barn från de nordiska grannländerna äskas 1,3 miljoner kronor och för befrämjande av landsbygdens elektrifiering 3 miljoner kronor. Till förstärkning av kommittéanslagen m. fl. anslag för bestridande av utredningskostnader äskas under de olika huvudtitlarna sammanlagt 1,2 miljoner kronor.

Anslagen å kapitalbudgeten avse nästan helt civila utgifter. För bostadsbyggnadssubventionering avses sammanlagt 21 miljoner kronor. 20 miljoner

kronor äskas för reglering av ytterligare krediter till utlandet. Av övriga större utgifter må nämnas ett anslag å 5 miljoner kronor till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende, ett anslag å 2,1 miljoner kronor såsom förlagskapital för vägväsendet samt ett anslag å 2 miljoner kronor till täckande av merkostnader för fabriksanläggningar för syntetiskt gummi. Slutligen föreslås ett anslag å 1,4 miljoner kronor till nybyggnad för statens reproduktionsanstalt.

Chefen för finansdepartementet hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att godkänna de förslag, om vilka Kungl. Maj:t enligt bilagda utdrag av statsrådsprotokollet för denna dag (bil. 1—19) fattat beslut.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gösta Renlund.

Bilaga 1.

Egentliga statsutgifter.

Första huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler härefter till första huvudtiteln hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

A. Kungl. hovstaten.

[1.] **8 a. Ersättning för vissa bränslekostnader vid de kungl. hoven.** Å riksstaten för budgetåret 1944/45 ha liksom för de sex nästföregående budgetåren anvisats *dels* ett anslag av 50 000 kronor till ved och kol för de kungl. hoven, *dels ock* ett anslag av 95 000 kronor till täckande av motsedd brist å nämnda anslag. Därjämte ha å tilläggsstater för budgetåren 1940/41—1943/44 anvisats sammanlagt 720 600 kronor till täckande av vissa merkostnader för ifrågavarande ändamål, vilka hänföra sig till budgetåren 1937/38—1943/44.

I skrivelse den 27 oktober 1944 har *riksmarskalksämbetet,* under hänvisning till framställning från ståthållarämbetet på Stockholms slott, hemställt om anvisande av 220 000 kronor till täckande av en återstående brist från budgetåret 1943/44 å ifrågavarande anslag ävensom beräknad merkostnad för budgetåret 1944/45. Av ståthållarämbetets framställning framgår, att trots medelsanvisningen å tilläggsstat för budgetåret 1943/44, 200 000 kronor, en brist av 27 000 kronor kvarstår från sistnämnda budgetår. Ståthållarämbetet har beräknat merkostnaden för innevarande budgetår till 193 000 kronor. Ämbetet framhåller, att man för innevarande budgetår räknat med ökade

bränslekostnader med hänsyn till att eldning med ved måste ske i större utsträckning på grund av minskad kol- och kokstilldelning.

Departementschefen. Jag förordar, att det av riksmarskalksämbetet äskade beloppet 220 000 kronor anvisas för täckande av ifrågavarande brist och merkostnad och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning för vissa bränslekostnader vid de kungl. hoven* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett anslag av ..... kronor 220 000.

B. Kungl. slottsstaten.

[2.] **4 a. Ersättning för vissa personalkostnader vid Stockholms slott.** Under en följd av år ha i riksstaten anvisats dels ett anslag till polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid Stockholms slott av 33 750 kronor, dels ock ett förstärkningsanslag till samma ändamål, som, efter att tidigare ha utgjort 34 750 kronor, för budgetåret 1943/44 höjts till 36 750 kronor. Därjämte ha å tilläggsstater för budgetåren 1942/43 och 1943/44 under förevarande anslagsrubrik anvisats 3 700 respektive 3 500 kronor till täckande av uppkomna merkostnader för ifrågavarande ändamål, hänförande sig till budgetåren 1941/42—1943/44.

I skrivelse den 27 oktober 1944 har *riksmarskalksämbetet* anfört, att under budgetåret 1943/44 uppkommit en ytterligare merkostnad av 2 500 kronor. Ämbetet har härvid åberopat en framställning från ståthållarämbetet på Stockholms slott, enligt vilken merkostnaden hänför sig till inköp av alarmapparat till komplettering av slottets brandskyddsanordningar, ökade kostnader för belysningsmateriel samt inkallelser av personalen till beredskapstjänstgöring i större omfattning än förut.

Departementschefen. Jag tillstyrker riksmarskalksämbetets framställning och hemställer alltså att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning för vissa personalkostnader vid Stockholms slott* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett anslag av ..... kronor 2 500.

[3.] **7. Ersättning för vissa byggnadsarbeten vid Drottningholms slott.** På förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 2/1941 ävensom i 1942 och 1944 års statsverkspropositioner anvisade riksdagen sammanlagt 352 500 kronor till vissa byggnadsarbeten vid Drottningholms slott, avseende uppförande och förbättring av personalbostäder vid Drottningholms kungsgård. Enligt den plan, som låg till grund för ifrågavarande byggnadsarbeten, skulle för de anvisade medlen iordningställas arbetarbostäder om tillhopa 76 eld-

städer. Detta skulle ske genom uppförande av fem nybyggnader samt ombyggnad av tre äldre byggnader, benämnda Smedjegården, Orangeriet och Pagebyggnaden.

I skrivelse den 7 december 1944 har *riksmarskalksämbetet,* med åberopande av en från ståthållarämbetet på Drottningholms slott inkommen framställning, hemställt om äskande av ett anslag å 12 000 kronor till täckande av vissa ytterligare kostnader för ombyggnad av Orangeriet. Ståthållarämbetet har i sin nämnda framställning anfört i huvudsak följande.

Ombyggnaden av Orangeriet omfattade enligt planen 3 lägenheter om 2 rum och kök, 4 enkelrum med gemensamt kök och matvrå, samt 1 badrum. Byggnaden innehölle dessutom kontor samt bostad om 4 rum och kök för trädgårdsdirektören, vilka utrymmen emellertid endast beträffande värme-, vatten- och avloppsledningar berördes av ifrågavarande ombyggnadsplan. Emellertid hade det vid av slottsarkitekten Ivar Tengbom företagen närmare undersökning samt vid utarbetandet av ritningarna för Orangeriets ombyggnad visat sig, att även sistnämnda utrymmen inom byggnaden vore i stort behov av en genomgripande restaurering. Ståthållarämbetet hade ansett det riktigt, att detta arbete utfördes samtidigt med den övriga ombyggnaden av Orangeriet. I samråd med ståthållarämbetet hade byggnadsstyrelsen infordrat anbud å en fullständig ombyggnad av Orangeriet. Volymen för hela byggnaden utgjorde 2 500 m^3, varav trädgårdsdirektörens kontor och lägenhet upptoge 850 m^3 eller ungefär en tredjedel av hela volymen. Med ledning härav beräknades kostnaderna för den del av ombyggnaden, som skulle bestridas av de redan anvisade, till byggnadsstyrelsens förfogande stående medlen, till 73 000 kronor, medan på ståthållarämbetet skulle komma en kostnad av 29 400 kronor eller i runt tal 30 000 kronor. I skrivelse till byggnadsstyrelsen den 18 oktober 1943 hade därefter ståthållarämbetet hemställt, att arbetena för iståndsättande av nämnda utrymmen åt trädgårdsdirektören måtte komma till utförande samtidigt med de ombyggnadsarbeten i övrigt, som byggnadsstyrelsen komme att verkställa å ifrågavarande byggnad. Ståthållarämbetet, som upptagit ett belopp av 18 000 kronor till ifrågavarande arbeten i slottsstaten för budgetåret 1944/45, hade avsett att upptaga återstående 12 000 kronor i nästkommande budgetårs statförslag.

Byggnadsstyrelsen hade den 30 november 1944 meddelat, att ombyggnadsarbetena inom Orangeribyggnaden slutförts, samt hemställt om ersättning för förskotterade kostnader med sammanlagt 30 000 kronor.

Till följd av den av 1944 års riksdag beslutade omläggningen av fastighetsredovisningen för de kungl. slotten, vilken omläggning vid tiden för ifrågavarande arbetens planerande icke av ståthållarämbetet kunnat förutses, hade ståthållarämbetet icke längre möjlighet att över slottsstaten för budgetåret 1945/46 begära medel till täckande av återstående kostnader för ifrågavarande ombyggnadsarbeten.

Departementschefen.

På grund av vad i ärendet blivit upplyst, förordar jag, att ett belopp av 12 000 kronor anvisas till täckande av återstående kostnad för ifrågavarande ombyggnadsföretag. Beloppet synes lämpligen böra äskas på tilläggsstat för det löpande budgetåret. Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning för vissa byggnadsarbeten vid Drottningholms slott* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett anslag av ..... kronor 12 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Gösta Renlund.

Bilaga 2.

Egentliga statsutgifter.

Andra huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, anmäler härefter under justitiedepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

D. Rättegångsväsendet i allmänhet.

[1.] **6. Statens rättsläkarstation i Stockholm: Inredning och utrustning,** *reservationsanslag.* Till inredning och utrustning av den från och med den 1 januari 1945 nyinrättade rättsläkarstationen i Stockholm anvisade 1944 års riksdag ett reservationsanslag av 20 000 kronor.

I skrivelse till medicinalstyrelsen den 22 november 1944 har *föreståndaren för rättsläkarstationen* — under hänvisning till att tidigare verkställda beräkningar av engångskostnaderna för stationens inredning och utrustning i stort sett grundat sig på vid årsskiftet 1941/42 gällande priser — anmält, att det anvisade beloppet på grund av sedermera inträffade prisstegringar icke täckte kostnaderna för den utrustning, vartill anslaget avsetts. Enligt en vid skrivelsen fogad översikt ha sålunda utrustningskostnaderna på grundval av verkställda inköp och beställningar samt infordrade offerter numera uppskattats till 35 008 kronor eller i runt tal 15 000 kronor mer än vad som ursprungligen beräknats. Härjämte ha, enligt vad föreståndaren för rättsläkarstationen vidare meddelar, verkställts vissa tidigare icke beräknade inredningsarbeten till en kostnad av 900 kronor. Sammanlagt skulle sålunda

erfordras ytterligare (15 000 + 900) 15 900 kronor för ifrågavarande ändamål.

Under åberopande härav har *medicinalstyrelsen* i skrivelse den 27 november 1944 hemställt, att ytterligare 15 900 kronor anvisas till inredning och utrustning av rättsläkarstationen.

Departementschefen. Ifrågavarande utrustning torde till större delen vara nödvändig för uppehållande av rättsläkarstationens verksamhet. Det av medicinalstyrelsen begärda tilläggsanslaget synes emellertid kunna något begränsas, förslagsvis till 12 000 kronor. Då stationen redan trätt i verksamhet, bör detta belopp anvisas å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens rättsläkarstation i Stockholm: Inredning och utrustning* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 12 000.

F. Uppfostringsanstalterna.

[2.] **2 a. Statens uppfostringsanstalt å Bona: Ny ladugårdsbyggnad,** *reservationsanslag.* Sedan 1941 års riksdag till uppförande av en ny ladugårdsbyggnad vid statens uppfostringsanstalt å Bona å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisat ett reservationsanslag (B) av 85 000 kronor, medgav 1944 års riksdag, att anslaget, som tidigare icke kunnat ställas till Bonastyrelsens förfogande, finge tagas i anspråk oberoende av de för dylikt anslag eljest gällande förutsättningarna samt anvisade därutöver å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 ett reservationsanslag av 68 000 kronor. För ändamålet anslogs sålunda sammanlagt (85 000 + 68 000) 153 000 kronor (jfr prop. nr 2/1944 bilaga 2, punkt 3). Genom beslut den 18 februari 1944 anbefallde Kungl. Maj:t styrelsen för uppfostringsanstalten att med anlitande av ifrågavarande båda anslag låta uppföra en ny ladugårdsbyggnad vid anstalten i huvudsaklig överensstämmelse med tidigare i sådant hänseende framlagt förslag.

I skrivelse den 19 augusti 1944 har *styrelsen för Bonaanstalten* hemställt att ytterligare medel måtte ställas till förfogande för ifrågavarande byggnadsföretag. I skrivelsen anföres bland annat:

Efter infordrande av entreprenadanbud å bygget visade det sig — — —, att samtliga anbud överskredo det tillgängliga beloppet. Styrelsen upptog därför med vissa av anbudsgivarna förhandlingar i ändamål att erhålla lägre anbud. Endast genom att undantaga vissa arbeten till utförande genom anstaltens egen arbetskraft och till låg kostnad blev det möjligt för styrelsen att rörande arbetets huvuddel avsluta entreprenadkontrakt — — —. Entreprenadsumman uppgår till 123 000 kronor. För av anslaget återstående 30 000 kronor skall av anstalten tillhandahållas virke, beräknat till 20 000 kronor, byggas gödselstad, beräknad till 5 000 kronor, utföras smides- och målningsarbeten, beräknade till 3 000 kronor, samt gäldas kostnader för kontrollant-

skap, ritningar m. m. 2 000 kronor. För oförutsedda utgifter kunde överhuvud taget icke avsättas något belopp.

Under arbetets gång — det har numera fortskridit så långt att takstolarna äro resta — meddelade den av styrelsen för bygget utsedde kontrollanten, ingenjören Rune Bergman i Linköping, att den såsom taktäckningsmaterial avsedda cementfiberplattan (s. k. celent), vilken under innevarande kristid ersatt en asbestcementplatta (s. k. eternit), enligt på den senaste tiden gjorda erfarenheter visat sig undermålig. Kontrollanten ansåg sig därför böra föreslå att celenten utbyttes mot eternit, som helt nyligen åter kommit i marknaden.

Sedan styrelsen i denna fråga rådfört sig med ytterligare experter och dessa varnat för användningen av celent samt intygat eternitens goda egenskaper, fann styrelsen med hänsyn till byggnadens framtida bestånd angeläget att i stället för celent föreskriva eternit som taktäckningsmaterial.

Enär emellertid eternit ställer sig väsentligt dyrare än celent, hade styrelsen att jämlikt stadgande i entreprenadkontraktet träffa särskild överenskommelse med entreprenören om ifrågavarande förändring. Efter förhandlingar fastställdes det entreprenören tillkommande tillägget till entreprenadsumman till 4 500 kronor. För denna summa behövdes sålunda tillägg till det för uppförande av ladugården beviljade anslaget.

Vidare har det visat sig att det för kontrollantskap, ritningar m. m. avsedda beloppet 2 000 kronor är för lågt beräknat. De verkliga kostnaderna härför torde komma att uppgå till i runt tal 3 500 kronor, sålunda 1 500 kronor högre än det belopp, vartill anslaget förslår.

På grund av det anförda har styrelsen — med reservation för eventuellt uppkommande ytterligare kostnadsökningar — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta därom att för uppförande av den nya ladugårdsbyggnaden vid anstalten måtte — utöver redan anvisat belopp, 153 000 kronor — till styrelsens förfogande ställas ett belopp av 6 000 kronor.

Med hänsyn till vad i ärendet upplysts har jag ej funnit anledning till erinran mot Bonastyrelsens hemställan. Medel för ändamålet torde böra anvisas å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår. *Departementschefen.*

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens uppfostringsanstalt å Bona: Ny ladugårdsbyggnad* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 6 000.

G. Diverse.

[3.] **8. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga,** *reservationsanslag.* Detta anslag är i riksstaten för innevarande budgetår upptaget med 225 000 kronor. Vid ingången av budgetåret förefanns en reservation av 16 400 kronor. De utredningsarbeten som igångsatts eller fullföljts under innevarande budgetår ha emellertid medfört större utgifter än som beräknats i statsverkspropositionen till 1944 års riksdag. En överslagsberäkning har givit vid handen, att utgifterna för löpande budgetår kunna uppskattas till om-

kring 316 000 kronor. Med hänsyn härtill torde det nuvarande anslaget vara i behov av förstärkning med 75 000 kronor.

På grund av det anförda får jag hemställa att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 75 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Stefan Stiernstedt.

Bilaga 3.

Egentliga statsutgifter.

Tredje huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Ministern för utrikes ärendena anmäler härefter under utrikesdepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

A. Utrikesdepartementet.

[1.] **Utrikesdepartementet: Omkostnader.** Enligt den av Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juni 1944 för utrikesdepartementet fastställda omkostnadsstaten må under innevarande budgetår för chiffreringsmateriel användas ett belopp av högst 10 000 kronor. Såsom framhålles i statsverkspropositionen, har den alltjämt stegrade chiffreringsverksamheten medfört en fortgående ökning av kostnaderna för reparation och ersättning av den chiffreringsmateriel, som efter det nu pågående krigets utbrott anskaffats såväl för departementet som för beskickningar och konsulat. Det i omkostnadsstaten för bestridande av dessa kostnader beräknade beloppet har till följd härav visat sig vara otillräckligt, och för innevarande budgetår beräknas ytterligare omkring 10 000 kronor komma att erfordras. Därest riksdagen ej har något att erinra däremot, torde förslag angående bemyndigande att med högst 10 000 kronor överskrida ifrågavarande anslagspost framdeles få föreläggas Kungl. Maj:t.

B. Sveriges representation i utlandet.

[2.] **Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Diplomatisk och konsulär personal m. m.** I staten för detta anslag, som å riksstaten för innevarande budgetår uppförts med 3 755 000 kronor, har den under anslagsposten till särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän upptagna delposten till prisutjämningstillägg uppförts med 150 000 kronor. Denna delpost är till beloppet bestämd.

I statsverkspropositionen framhålles, att det för prisutjämningstillägg anvisade beloppet under nästinstundande budgetår icke kommer att vara tillräckligt för bestridande av därför avsedda utgifter, främst på grund av den i ett flertal länder stigande prisnivån. På samma sätt kommer redan under innevarande budgetår det i avlöningsstaten för ändamålet anvisade beloppet att vara otillräckligt. För att de krav på lönetillägg, som redan föreligga eller som beräknas framkomma och av vilka flertalet icke torde kunna avvisas, skola kunna tillgodoses, är en förstärkning av delposten erforderlig. Enligt uppgjorda beräkningar torde omkring 50 000 kronor komma att behövas för ändamålet, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

> att den i avlöningsstaten för diplomatisk och konsulär personal, tjänstgörande utom riket, under anslagsposten till särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän upptagna delposten till prisutjämningstillägg må under budgetåret 1944/45 överskridas med högst 50 000 kronor.

[3.] **4. Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Skrivbiträden,** *reservationsanslag.* I riksstaten för innevarande budgetår är för detta ändamål uppfört ett reservationsanslag av 843 000 kronor.

I ett flertal länder har, såsom framhålles i statsverkspropositionen, den alltjämt stigande prisnivån nödvändiggjort lönetillägg till utrikesförvaltningens tjänstemän. Ökningar hava sålunda föreslagits i fråga om samtliga de anslags- eller delposter till prisutjämningstillägg, med vilka tillfälliga höjningar i lönenivån avsetts skola möjliggöras. För den ordinarie diplomatiska och konsulära personalen har dessutom, såsom nämnts under nästföregående punkt, en förstärkning av delposten till prisutjämningstillägg redan under löpande budgetår befunnits ofrånkomlig. Vad anslaget till avlöningar av skrivbiträden vid beskickningar och konsulat beträffar, framhålles därjämte i statsverkspropositionen, hurusom återupprättandet och utbyggandet av vissa beskickningar kommer att medföra ökad belastning av nu ifrågavarande anslag. Båda dessa omständigheter göra sig gällande redan under innevarande budgetår, och en förstärkning av anslaget har till följd därav visat sig nödvändig. Enligt verkställda beräkningar skulle för ändamålet erfordras ett

belopp av 60 000 kronor, och jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen.

att till *Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Skrivbiträden* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 60 000.

C. Internationella förhandlingar m. m.

[4.] **4. Svenska röda korsdelegater i Grekland,** *reservationsanslag.* För bestridande av kostnaderna för svenska röda korsdelegater för handhavande av hjälpen till Greklands befolkning hava hittills beviljats sammanlagt 700 000 kronor, nämligen *dels,* såsom på sin tid i föreskriven ordning anmälts för riksdagen, från anslaget för oförutsedda utgifter enligt Kungl. Maj:ts beslut den 18 juli 1942 ett belopp av 100 000 kronor, *dels* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 (prop. nr 163/1943; rd. skr. nr 153/1943) ett reservationsanslag av 150 000 kronor, *dels,* såsom jämväl anmälts för riksdagen, enligt Kungl. Maj:ts beslut den 29 juli 1943 ett belopp av 200 000 kronor från anslaget för oförutsedda utgifter, *dels ock* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 (prop. nr 2/1944; rd. skr. nr 26/1944) ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

Kostnaderna för delegaterna hava av de sålunda anvisade medlen bestritts genom överstyrelsen för Svenska röda korset. Enligt överstyrelsens beräkningar uppgår den genomsnittliga månadskostnaden för delegaterna för närvarande till omkring 45 000 kronor. Överstyrelsen har därjämte i skrivelse till utrikesdepartementet den 10 oktober 1944 anmält, att den till nämnda dag utöver erhållna statsmedel för ändamålet utbetalat omkring 150 000 kronor. Med hänsyn härtill och då den svenska röda korsdelegationen tills vidare fortsätter sin verksamhet i Grekland, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Svenska röda korsdelegater i Grekland* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 450 000.

Vad ministern för utrikes ärendena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Tord Hagen.

Bilaga 4.

Egentliga statsutgifter

Fjärde huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler under försvarsdepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45.

Med förmälan tillika att ärendena under punkterna 2, 5 och 6 vore av den natur, att närmare redogörelse för deras innebörd än som av det följande framginge icke borde lämnas till statsrådsprotokollet, varför ytterligare upplysningar borde få inhämtas genom de handlingar, som komme att överlämnas till riksdagens vederbörande utskott, anför chefen för försvarsdepartementet därvid följande.

C. Försvarskrafterna.

Försvarsstaben.

[1.] **5 a. Försvarsstaben: Teknisk utrustning m. m. för försvarsstabens fotoanstalt,** *reservationsanslag.* I enlighet med i propositionen 1944: 174 framlagt förslag har riksdagen (skr. 1944: 383) medgivit, att i Svea livgardes kasernetablissement må anordnas lokaler för försvarsstabens fotoanstalt med anlitande av investeringsanslaget för armén till Vissa byggnadsarbeten m. m.

Kungl. Maj:t har uppdragit åt arméns fortifikationsförvaltning att inkomma med förslag till utförande av ifrågavarande byggnadsarbeten. Dylikt förslag har inkommit den 22 december 1944 och är för närvarande föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Utöver i propositionen upptagna byggnadskostnader anmäldes däri (s. 10 och 11) jämväl medelsbehov för lös specialinredning, 37 000 kronor, och teknisk utrustning, 115 000 kronor. I fråga om anstaltens behov av teknisk utrustning hade chefen för försvarsstaben i skrivelse den 27 augusti 1943 framhållit, att anstaltens nuvarande tekniska utrustning i flera avseenden vore ofullständig och delvis föråldrad. Sålunda saknades i flera fall erforderlig materiel för de olika arbetsuppgifter, vilka tillkomme anstalten. Framför allt gällde detta utbildningsarbetet och vissa delar av laboratorietjänsten, såsom arkivfotografering, reproduktion av större original — exempelvis kartor m. fl. dokument av hemlig natur — mekanisk bildtriangulering, optisk prövning av kamerors objektiv och slutare samt försöksverksamheten för utveckling av fotografien i fält. För egen del anförde jag, att jag blivit övertygad om nödvändigheten att fotoanstalten försåges med ändamålsenlig utrustning, varför i och för sig intet från min sida vore att erinra mot att medel i skälig omfattning ställdes till förfogande. För det dåvarande syntes dock icke erforderligt att taga ställning till denna fråga.

I skrivelse den 22 november 1944 har *tjänsteförrättande chefen för försvarsstaben* upptagit frågan om anvisande av medel för ifrågavarande ändamål och därvid anfört i huvudsak följande.

Av det för teknisk utrustning tidigare anmälda medelsbehovet av 115 000 kronor erfordrades 80 000 kronor för anskaffning av den mest oumbärliga utrustningen för fotografiska och fotogrammetriska ändamål, medan övriga 35 000 kronor beräknats för anskaffning av viss optisk materiel, som ej oundgängligen erfordrades under år 1945. Den fotografiska och fotogrammetriska utrustningen borde i viss omfattning beställas inom den närmaste tiden för att leveranserna skulle kunna fullgöras samtidigt med att de nya lokalerna färdigställdes. Av kostnadssumman 80 000 kronor syntes dock högst 25 000 kronor behöva disponeras i början av år 1945 och återstoden 55 000 kronor först omkring den 1 juli 1945. Specialinredningen måste i flera fall installeras redan under pågående byggnadsarbeten, varför avtal om leverans snarast borde träffas. Det härför erforderliga beloppet, 37 000 kronor, syntes därför behöva disponeras snarast möjligt efter den 1 januari 1945.

Departementschefen.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att för fotoanstaltens nya lokaler erfordras viss specialinredning och teknisk utrustning, för vilka ändamål med hänsyn till deras natur medel icke upptagits i de beräknade kostnaderna för anordnande av lokaler för anstalten. En del av denna inredning och utrustning bör installeras samtidigt med att lokalerna iordningställas, varför materielen bör beställas i god tid och medel i viss utsträckning stå till förfogande för likvider redan under byggnadsarbetets gång. Såsom i det föregående anförts är förslag till byggnadsarbetenas utförande för närvarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Byggnadsarbetena beräknas komma att igångsättas snarast möjligt efter det beslut föreligger så att huvuddelen av arbetena kan utföras under första halvåret 1945. Med hänsyn härtill böra medel för inredning och utrustning stå till förfogade redan under

innevarande budgetår. Jag upptager därför i detta sammanhang frågan om anvisande av medel för ifrågavarande ändamål. Det nu framlagda förslaget till anskaffning av specialinredning och teknisk utrustning finner jag mig kunna tillstyrka. De beräknade kostnaderna (80 000 + 37 000 =) 117 000 kronor ge mig icke anledning till erinran; dock bör beloppet avrundas till 115 000 kronor. Beräknade efter prisläget den 1 juli 1941 uppgå kostnaderna till omkring 90 000 kronor, vilket belopp bör belasta den för försvarets utbyggande under femårsperioden 1942/47 beräknade kostnadsramen.

Vad beträffar de återstående kostnaderna för materielanskaffning — beräknade till 35 000 kronor — ifrågasätter jag, om särskild medelsanvisning härför är erforderlig. I den mån medel för ändamålet prövas vara oundgängligen erforderliga, bör övervägas, om icke kostnaderna genom att fördelas över en längre tidsperiod kunna bestridas inom ramen för de medel, som under försvarsstabens omkostnadsstat normalt stå till förfogande för inventarieanskaffning och för fotoanstaltens verksamhet.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarsstaben: Teknisk utrustning m. m. för försvarsstabens fotoanstalt* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 115 000.

Armén.

Tygmateriel m. m.

[2.] **41 a. Armén: Av stridsmedlens utveckling betingad materielanskaffning,** *reservationsanslag.* Vid anmälan av statsverkspropositionen (fjärde huvudtiteln, punkt 56) har jag hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till Armén: Prisstegringar å anskaffning av tygmateriel för budgetåret 1945/46 anvisa ett reservationsanslag av 12 800 000 kronor. Jag har tillika (punkt 55) förordat, att detta belopp intill 4 500 000 kronor måtte få tagas i anspråk för anskaffning av viss principiellt ny tygmateriel, särskilt artillerimateriel med koncentrerad eldkraft, infanterikanoner och pansarbekämpningsmateriel. I anslutning därtill har jag emellertid framhållit, att återstoden av det i angivna sammanhang såsom minimum betecknade medelsbehovet för dylik materiel, 4 500 000 kronor, borde i enlighet med de principer, som av mig angåvos vid anmälan av 1944 års statsverksproposition (fjärde huvudtiteln, s. 5 och 13) och för vilka en närmare redogörelse lämnats under fjärde huvudtiteln för innevarande år, bestridas av medel, anvisade utanför femårsplanens kostnadsram. Det sålunda återstående beloppet synes mig lämpligen böra anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår.

Under åberopande av vad i statsverkspropositionen samt här anförts får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Armén: Av stridsmedlens utveckling betingad materielanskaffning* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av .. kronor 4 500 000.

Marinen.

Sjukvård.

[3.] **67 a. Marinen: Forskning på dykeri- och ubåtshygienens områden,** *reservationsanslag.* I gemensam skrivelse den 9 december 1944 ha *försvarets civilförvaltning, försvarets sjukvårdsförvaltning* och *marinförvaltningen* gjort framställning om anvisande av medel för forskning på dykeri- och ubåtshygienens områden. Ämbetsverken ha därvid åberopat en promemoria den 24 maj 1944 av tjf marinöverläkaren, däri denne framhållit, hurusom de senare årens erfarenheter från ubåtsvapnet och marinens dykeriväsende understrukit det stora behovet av vetenskaplig forskning på nämnda områden, samt vidare anfört i huvudsak följande.

En del försök och utredningar hade utförts genom marinförvaltningens och marinöverläkarens försorg och påginge alltjämt på detta område, såsom bland annat försök med förbättrad dykerimateriel jämte försök med användning av syntesgas vid dykning. Ännu återstode emellertid omfattande undersökningar och försök, företrädesvis av medicinsk-fysiologisk art. För att möjliggöra dessa erfordrades anskaffning av viss specialmateriel, modernisering och komplettering av viss redan förefintlig utrustning samt medel för bestridande av vissa med undersökningarna förenade driftskostnader.

De sammanlagda kostnaderna för genomförandet av försöken beräknades uppgå till ca 25 000 kronor samt syntes — i den mån förhållandena nu kunde överblickas — vara av engångsnatur. Även om nu aktuella problem och frågeställningar kunde lösas inom ramen av dessa kostnader, syntes dock en fortlöpande forskning på det angivna området komma att bliva nödvändig.

Angående ändamålet med ifrågavarande forskning och förutsättningarna för att densamma skall kunna på lämpligt sätt bedrivas ha ämbetsverken anfört i huvudsak följande.

De senaste årens utveckling inom marinens dykeriväsen hade medfört, att djupgränsen för dykning med mjuk dykardräkt i snabbt tempo flyttats mot allt större djup. För närvarande utbildades dykare till nedstigning till ett djup av 70 meter, och enstaka försöksdykningar på 86 meter hade utförts sommaren 1944.

Allt egentligt bärgningsarbete vore synnerligen vanskligt eller helt otänkbart på de största djup, vartill våra dykare redan nu kunde nedstiga. Man skulle därför kunna ifrågasätta den praktiska nyttan av att ytterligare utsträcka dykdjupet. Denna nytta sammanhängde emellertid främst med problemet räddning från sjunken ubåt. Den räddningsanordning, till vilken man för närvarande ställde de största förhoppningarna, den s. k. räddningsklockan, förutsatte nämligen, att en dykare skulle kunna gå ned till ubåten och där koppla räddningsklockans s. k. nedhalarwire. Varje ytterligare djupmeter, vartill dykaren kunde nedstiga, ökade därigenom ubåtspersonalens utsikt till

räddning. På de stora djupen, på vilka en modern ubåt kunde utstå trycket, hade ett individuellt räddningsförsök små eller inga utsikter att lyckas. Även om intet verkligt räddningsarbete kunde utföras på de maximala djupen, vore dock rekognosceringar på havsbotten, okulärbesiktningar av vrak, återfinnandet av sjunkna torpeder etc. viktiga arbetsuppgifter för en dykare och motiverade i och för sig försöken att ytterligare utsträcka dykdjupet. Slutligen borde framhållas, att de undersökningar och prov, som avsåges att utföras, avsåge att höja effektiviteten och säkerheten hos redan förefintliga apparater och metoder vid arbeten även på smärre djup.

För att framgångsrikt kunna utnyttja djupdykningens möjligheter vore det nödvändigt, att den tekniska forskningen samordnades med en medicinsk sådan. Dykning på större djup medförde nämligen allvarliga problem av fysiologisk natur, varav många ännu vore att betrakta såsom olösta. Dykmedicinsk forskning hade hittills bedrivits företrädesvis utomlands, medan man i Sverige — framförallt på grund av bristande materiella resurser — måst nöja sig med att hjälpligt söka tillgodogöra sig och praktiskt pröva de utländska resultaten, sådana de framginge av litteraturen. Det innebure givetvis en avsevärd olägenhet att nödgas basera dykningarna på enbart teoretiskt underlag, om vars vetenskapliga värde och riskfrihet man dessutom icke kunnat förvissa sig. Under de senaste åren hade för övrigt på grund av kriget och avspärrningen någon vetenskaplig litteratur i ämnet överhuvud taget icke stått att erhålla. Mycket av de nya forskningsresultat, vilka man antagligen nått utomlands, bevarades också numera som krigshemligheter. Slutligen hade på sista åren, trots begränsade möjligheter, det svenska dykeriväsendet gjort sådana framsteg, att man, såvitt känt, på vissa områden till och med nått längre än utlandet och — om en ytterligare, mycket önskvärd utveckling skulle bliva möjlig — nu måste gå egna, förut helt oprövade vägar.

Ämbetsverken ha vidare lämnat en redogörelse för de problem, som för närvarande tarvade en snar lösning, av vilken redogörelse här i korthet återgives följande.

Dykning med luft av vanlig sammansättning. Igångsatta prov med att förkorta dykarnas uppehållstider i vattnet i samband med den s. k. dekompressionen genom att i stället för i vattnet utföra denna i rekompressionskammare ombord på dykerifartyget hade givit mycket uppmuntrande resultat men måste, innan de nya tids- och materialbesparande metoderna anbefalldes till praktiskt bruk, underkastas en mera ingående vetenskaplig granskning. Verkan av vissa i luften ingående gaser (särskilt kväve, kolsyra och syre) vid höga tryck vore synnerligen betydelsefull men delvis ännu outforskad.

Dykning med syntesgaser. Möjligheten att avsevärt utsträcka dykdjupsgränsen utöver redan nådda 86 meter vore synnerligen begränsad, så länge dykaren andades luft av vanlig sammansättning. De moment, som därvid verkade försvårande, vore framförallt luftens ökade täthet med därigenom ökat andningsmotstånd vid höga tryck samt viss giftverkan hos kväve och syre. I Nordamerika hade man med utomordentliga resultat utbytt luften mot en helium-syrgas-blandning. Dykning med mjuk dykardräkt hade därigenom blivit praktiskt möjlig ned till 150 meters djup. Nyligen hade av ingenjör Arne Zetterström angivits en betydelsefull metod, enligt vilken vätgas kunde användas vid djupdykning utan att explosionsrisk förelåge. Marinen hade skyndsamt upptagit denna metod till prövning. Metoden i fråga, å vilken stora förväntningar ställdes, hade dock medfört en rad ytterligare problem, som måste lösas genom ytterligare forskningar, såsom mättnings- och avmätt-

ningstider i kroppsvävnaderna med inerta gaser, såsom kväve och väte, samt dessa gasers s. k. narkosverkan; uppstigning med och utan rekompression vid varierande expositionstider, gasblandningar och tryck; individuell känslighet för dykarsjuka, beroende på konstitution, alkalireserv o. s. v.; andningsluftens kolsyrehalt i arbete och vila vid olika ventilationsprinciper; andningsmotståndet vid vissa gassammansättningar och tryck; syrets inverkan vid höga tryck; intrapulmonalt övertryck; värmebortledning genom andningsgas och kläder; hörsel och talförmåga på stora djup.

Vissa ubåtsmedicinska problem borde lämpligen studeras i anslutning till de antydda dykmedicinska forskningarna och delvis med hjälp av samma apparatur. Här avsåges bland annat frågan om risken dels för syrgas- och kolsyreförgiftning vid användning av andningsapparater för räddning från sjunken ubåt, dels för illamående vid övergång från kolsyre- till syrgasrik luft, andningsmotståndet i andningsapparat vid varierande tryck m. m. Under de sistförflutna tio åren, varunder metoden utstigning ur ubåt övats med hjälp av andningsapparat, hade flera olyckstillbud samt jämväl ett antal dödsolyckor förekommit. Orsakerna därtill hade ej med säkerhet kunnat fastställas. Såsom eventuella orsaker hade bland andra följande förhållanden ifrågasatts: för stort andningsmotstånd på grund av för tröga ventiler, kolsyreförgiftning på grund av dålig dynamisk verkan hos absorbtionsmedlet, syrebristen. Fortsatta systematiska undersökningar av hithörande frågor vore sålunda nödvändiga.

I fråga om kostnaderna för verksamheten har ämbetsverken vidare anfört.

Undersökningarna krävde omfattande resurser av personell, teknisk och ekonomisk art. Vad personalen beträffade förfogade marinen själv över vetenskapligt, medicinskt och tekniskt högt kvalificerade krafter, vilka självständigt eller i samarbete med olika vetenskapliga institutioner kunde fullfölja det ovan skisserade forskningsprogrammet. Vad däremot anginge apparaturen förfogade marinen över sådan endast i viss utsträckning. En å Stockholms örlogsvarv befintlig större tryckkammare, som anskaffats för annat ändamål, kunde efter vissa ändringsarbeten användas även för här avsett ändamål. Försök, som av tekniska skäl ej kunde utföras i denna tryckkammare, syntes lämpligen böra förläggas till något av flottans båda dykeri- och bärgningsfartyg, där också de slutliga, praktiska prövningarna av vunna resultat borde äga rum. Viss annan apparatur, såsom gasmängdmätare, gasanalysapparater och diverse armatur m. m., måste även nyanskaffas. En del av undersökningarna beträffande andningsapparater borde förläggas till den nyligen färdiga, 20 meter höga övningsdyktanken å örlogsvarvet i Karlskrona.

Slutligen vore vissa, icke obetydliga driftskostnader förenade med försöken, såsom kostnader för gasblandningar och analysmateriel samt ersättningar och premier åt dykare vid experimentdykningar. Ersättningar vid experimentdykningar vore dock ej avsedda att utgå till annan personal än sådan som jämlikt gällande bestämmelser vore berättigad därtill.

Kostnaderna hade beräknats uppgå till följande belopp:

1. Ändring av tryckkammare, så att fysiologiska undersökningar kunna företagas å dykare under tryck	kronor	5 000
2. Anskaffning av gasanalysatorer, gasmängdmätare och diverse armatur	»	10 000
3. Materielanskaffning för provningar ombord å bärgningsfartyg	»	3 000
4. Materielförbrukning, dykararvoden, resor, traktamenten m. m.	»	7 000
Summa	kronor	25 000.

Erforderliga jämkningar borde få företagas i specifikationen.

Ämbetsverken förutsatte att marinförvaltningen i samråd med försvarets sjukvårdsförvaltning skulle leda och svara för försöken.

Under åberopande av vad sålunda anförts ha ämbetsverken hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till dykeri- och ubåtshygienisk forskning å tilläggsstat för budgetåret 1944/45 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 kronor.

Departementschefen.

Arbetet på dykeriteknikens område har systematiskt inriktats på att möjliggöra nedstigning till större vattendjup. Redan med användning av hittills tillämpade metoder ha enligt det föregående nåtts goda resultat. Genom att tillföra dykaren syntesgaser i stället för vanlig andningsluft synes det vara möjligt att uppnå ännu större vattendjup. Vid prov som nyligen företagits med den av ingenjören Zetterström utarbetade metoden för dykning med vätgasblandning har, såsom i dagspressen redan meddelats, uppnåtts ett djup av omkring 110 meter mot förut maximalt 86 meter. Ur synpunkten av effektivt dykeriarbete äro dylika djupdykningar främst av betydelse såtillvida, att därvid gjorda rön och iakttagelser kunna användas för att göra arbetet på mera normala djup säkrare. Av mycket stort intresse äro emellertid dessa djupdykningar i den mån de kunna öka möjligheterna att rädda människoliv vid ubåtskatastrofer.

Med hänsyn härtill vill jag förorda bifall till föreliggande framställning, som innebär, att de problem av teknisk och medicinsk-fysiologisk art som uppstå i samband med dykeri- och ubåtstjänsten bliva föremål för fortsatta vetenskapliga undersökningar. Kostnadsberäkningarna ha icke givit mig anledning till erinran. Enligt vad jag under hand inhämtat avser den i kostnadssammanställningen upptagna posten å 7 000 kronor kostnader för gasförbrukning, ersättningar utöver vanlig dykeriersättning för de större risker som äro förbundna med försöksverksamheten samt ersättning för resor och traktamenten åt utomstående sakkunnig expertis m. m. Det erforderliga anslagsbeloppet, 25 000 kronor, bör inräknas i kostnadsramen för försvarets utbyggande.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Marinen: Forskning på dykeri- och ubåtshygienens områden* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 25 000.

Flytande materiel, artillerimateriel m. m.

[4.] **83 a. Marinen: Merkostnader för anskaffning av motorer för motortorpedbåtar,** *reservationsanslag.* Till viss anskaffning genom inhemsk tillverkning på licens, som förvärvats från utlandet, av motorer för motortorpedbåtar ha under åren 1940 och 1941 anvisats tillhopa 8 450 000 kronor från veder-

börliga förskottsanslag till engångsutgifter. Tillverkningen av motorerna har av marinförvaltningen anförtrotts aktiebolaget Atlas Diesel enligt ett med bolaget upprättat kontrakt. I skrivelser den 27 november 1942 och den 20 januari 1943 anmälde marinförvaltningen, att vissa merkostnader uppkommit vid tillverkningen. Dessa merkostnader hade sin grund i utformningen av kontraktsbestämmelserna, som icke gjort det möjligt att på förhand fixera alla kostnader. Enligt kontraktet skulle tillverkningspriset justeras efter s. k. glidande prisskala. På priset inverkade även av marinförvaltningen föreskrivna konstruktionsändringar. Vidare ägde bolaget rätt till ersättning för merkostnader som förorsakats av att vissa underleveranser ej kunnat erhållas från utlandet. Slutligen skulle enligt kontraktet vissa nödvändiga kostnader, såsom för anskaffning av tillverkningsverktyg, garantiprovisioner, bränsle och smörjolja för provning av motorerna samt översättning och komplettering av ritningar, gäldas av marinförvaltningen »på bok och räkning». Marinförvaltningen beräknade överslagsvis medelsbehovet för täckande av merkostnaderna till 1 565 000 kronor enligt angiven specifikation.

I anledning av vad sålunda förekommit bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 30 april 1943 marinförvaltningen att på grundval av den gjorda överslagsberäkningen av uppkommande merkostnader fullfölja motortillverkningen. Samtidigt uppdrogs åt marinförvaltningen att, då medel utöver tidigare anvisade belopp om 8 450 000 kronor behövde tagas i anspråk, inkomma med noggrant specificerad uppgift å merkostnaderna.

I skrivelse den 30 september 1944 har *marinförvaltningen* nu återkommit till frågan om anvisande av medel till täckande av ifrågavarande merkostnader. I skrivelsen har marinförvaltningen framlagt en kostnadstablå med jämförande kostnadsberäkningar. Av denna tablå framgår, att merkostnaderna nu beräknas uppgå till ytterligare 315 000 kronor utöver det belopp om 1 565 000 kronor som tidigare anmäldes, eller sålunda tillhopa 1 880 000 kronor. I tablån har angivits, att vissa kostnadsbelopp nu låta sig beräkna relativt tillförlitligt under det att andra ännu icke kunnat beräknas med önskvärd noggrannhet. Till sistnämnda grupp ha hänförts utgifter för tillverkningsverktyg, bränsle- och smörjolja samt prisstegringar.

Den största kostnadsökningen hänför sig till anskaffning av tillverkningsverktyg. Härför beräknades ursprungligen 750 000 kronor. Till grund härför lågo uppgifter från licensgivaren. Bolaget har framhållit, att det gällde en tillverkning av så speciell art, att det icke varit möjligt att förutberäkna kostnaderna för anskaffning av verktyg. Debiteringen av verktygen har skett enligt i kontraktet angivna grunder, vilka före kontraktets ingående godkänts av statens industrikommissions prisbyrå. Prisbyrån har jämväl, efter en nyligen förekommen diskussion med bolaget om debiteringsgrunderna, meddelat marinförvaltningen, att det syntes prisbyrån som om tillräckliga skäl för ernående av fördelaktigare debiteringsgrunder än de redan avtalade icke skulle kunna framföras mot bolaget. De förhållanden, som förelegat vid verktygstillverkningen och för vilka marinförvaltningen närmare redogjort, ha jämväl varit föremål för bedömning av särskild expert inom området, vilken

i uttalande till marinförvaltningen såsom sin åsikt framhållit, att någon anmärkning, som kunde leda till för staten förmånligare pris, icke kunde framställas mot de nu beräknade totalkostnaderna.

Marinförvaltningen har i skrivelsen vidare anfört, att vissa behållningar om tillhopa 640 000 kronor uppkommit å två större anslag, som anvisats för anskaffning av torpedbåtar och motorer till dylika m. m., nämligen å den under reservationsanslaget 1938/39: IV.G.1 till Försvarsberedskapens omedelbara stärkande upptagna anslagsposten C.2 om 2 800 000 till anskaffning av motortorpedbåtar och å belopp om tillhopa 14 000 000 kronor som för nybyggnader av motortorpedbåtar m. m. anvisats under anslag för budgetåren 1939/42 till Särskild fartygsanskaffning m. m., Flottans ersättningsbyggnad samt Fartygsbyggnader för flottan. Då de angivna anslagen och de medel, varå ifrågavarande merkostnader uppstått, hade avsetts för ändamål av likartad natur, syntes det marinförvaltningen skäl föreligga att förenämnda behållningar skulle få användas för täckande av dessa merkostnader.

Marinförvaltningen har, åberopande vad ämbetsverket sålunda och i övrigt i skrivelsen anfört, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte *dels* utverka medgivande att omförmälda belopp om 640 000 kronor finge disponeras för bestridande av merkostnader för ifrågavarande anskaffning av motorer för motortorpedbåtar, *dels ock* föreslå riksdagen att för samma ändamål för innevarande budgetår anvisa ett belopp av 1 240 000 kronor.

Departementschefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår ha å anskaffning genom inhemsk tillverkning av motorer för motortorpedbåtar uppkommit vissa merkostnader utöver de belopp om tillhopa 8 450 000 kronor som för denna anskaffning anvisats från förskottsanslag. Merkostnaderna hänföra sig, förutom till prisstegringar — leveranskontraktet inrymmer klausul om s. k. glidande prisskala — huvudsakligen till vissa av tillverkningen föranledda utgifter, för vilka tillverkaren, med hänsyn till svårigheterna att på förhand beräkna deras storlek, betingat sig ersättning att gäldas »på bok och räkning». Redan i november 1942 anmälde marinförvaltningen, att merkostnader skulle uppstå. En undersökning som då företogs av möjligheterna att undvika merkostnader genom begränsning av tillverkningen gav vid handen, att några fördelar icke skulle vara att vinna genom att avbryta tillverkningen. Med hänsyn härtill bemyndigades marinförvaltningen att fullfölja tillverkningen på grundval av den beräkning av uppkommande merkostnader som då framlagts.

Den beräkning av merkostnadernas storlek, slutande å 1 880 000 kronor, som marinförvaltningen nu verkställt, är icke exakt. Med hänsyn till förhållandena vid beställningens utläggande utformades vissa ersättningsbestämmelser i kontraktet på sådant sätt, att marinförvaltningen för sina beräkningar är beroende av uppgifter från tillverkaren. Denne har icke ansett sig ännu kunna lämna definitiva dylika uppgifter. Då medel utöver de redan anvisade komma att bliva erforderliga redan under innevarande budgetår, torde emel-

lertid frågan om anvisande av anslag för täckande av merkostnaderna böra upptagas i detta sammanhang.

Marinförvaltningen har föreslagit, att vissa besparingar om tillhopa 640 000 kronor å äldre anslagsmedel, avsedda för likartade ändamål, skulle tagas i anspråk för täckning av merkostnaderna. De anslag som här äro i fråga äro reservationsanslaget 1938/39: IV. G. 1. Försvarsberedskapens omedelbara stärkande, vilket jämlikt riksdagens medgivande (skr. 1942: 396) får disponeras jämväl efter utgången av budgetåret 1941/42, samt reservationsanslagen för budgetåren 1939/42 till Särskild fartygsanskaffning m. m., Flottans ersättningsbyggnad samt Fartygsbyggnader för flottan. Förefintliga medel å sistnämnda tre anslag ingå i budgetredovisningen såsom reservationer i det i riksstaten fortfarande uppförda anslaget Fartygsbyggnader för flottan.

Ifrågavarande besparingar äro av den natur att de rätteligen böra tillföras det särskilda konto »Besparingar å äldre anvisningar», om vars inrättande jag erinrat i årets statsverksproposition vid anmälan av fråga om anslaget till fartygsbyggnader för flottan. Jag finner mig emellertid kunna tillstyrka, att i detta fall de besparingar, varom här är fråga, utan att först tillföras kontot, direkt användas för täckande av ifrågavarande merkostnader. Därest riksdagen icke har något att erinra mot en dylik omdisposition av de anslag, till vilka besparingarna hänföra sig, avser jag att framdeles återkomma till denna fråga.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit skulle anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål i enlighet med marinförvaltningens beräkningar uppgå till (1 880 000 — 640 000 =) 1 240 000 kronor. Då dessa beräkningar som nämnts icke äro definitiva, är det icke uteslutet, att ytterligare merkostnader kunna uppstå. Jag utgår från att till bestridande av dylika eventuellt uppkommande merkostnader får anlitas förenämnda konto »Besparingar å äldre anvisningar». Anslagsbeloppet torde såsom hänförande sig till äldre utgiftsändamål icke böra inräknas i den för försvarets utbyggande under femårsperioden 1942/47 beräknade kostnadsramen.

Avslutningsvis vill jag framhålla, att denna anskaffning är en av de åtgärder som av beredskapsskäl ansetts nödvändiga att vidtaga. I detta sammanhang bör med beklagande konstateras, att tillverkningen av dessa motorer krävt väsentligt längre tid än från början beräknades.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Marinen: Merkostnader för anskaffning av motorer för motortorpedbåtar* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 1 240 000.

[5.] **89 b. Marinen: Av stridsmedlens utveckling betingad materielanskaffning,** *reservationsanslag.* Under punkt 2 i det föregående har jag hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till Armén: Av stridsmedlens ut-

veckling betingad materielanskaffning å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett reservationsanslag av 4 500 000 kronor. Vid anmälan av statsverkspropositionen (fjärde huvudtiteln, punkt 55) har jag närmare utvecklat de grunder, efter vilka ifrågavarande anslag beräknats. Av den därvid lämnade redogörelsen framgår, att jag för anskaffning av viss materiel av principiellt ny art för armén tillstyrkt en medelsanvisning av 9 000 000 kronor, av vilket belopp hälften ansetts kunna bestridas inom ramen för de för försvarsbeslutets genomförande beräknade anslagsmedlen. Återstoden skulle i enlighet med de principer, som av mig angåvos vid anmälan av 1944 års statsverksproposition (fjärde huvudtiteln, s. 5 och 13), bestridas av medel anvisade utanför femårsplanens kostnadsram.

Även för marinens del föreligga framställningar om anvisande av medel för anskaffning av materiel av principiellt ny typ, som icke kunnat förutses i försvarsbeslutet. Det är de senare årens tekniska rön och erfarenheterna från det pågående kriget som aktualiserat dessa medelsäskanden. Den sammanlagda kostnaden för anskaffning av ifrågavarande materiel — minmateriel av vissa nya typer, ekoradiomateriel, viss radioutrustning för ubåtar m. m. — har beräknats till inemot 10 000 000 kronor. En medelsanvisning för ändamålet av denna storleksordning synes mig icke kunna nu tillstyrkas. En närmare undersökning har övertygat mig om att de mest trängande kraven kunna bliva tillgodosedda, därest 4 250 000 kronor ställas till förfogande. En mindre del av detta belopp är avsedd för bestridande av kostnaderna för vissa försök med principiellt ny torpedmateriel. Då det synts riktigast att för bestridande av ifrågavarande kostnader i första hand utnyttja redan anvisade anslagsmedel, har en närmare undersökning verkställts rörande möjligheten att för ändamålet disponera sådana äldre medelsanvisningar. Från marinförvaltningen har därvid upplysts, att under det inom försvarsbeslutets kostnadsram upptagna reservationsanslaget till förstärkning av kustartilleriförsvaret uppkommit besparingar å tillhopa omkring 850 000 kronor, vilka beräknas icke komma att bliva erforderliga för sitt ursprungliga ändamål. Till nedbringande av behovet av ny medelsanvisning synes vidare kunna tagas i anspråk ett belopp av 900 000 kronor, som enligt anmälan av marinförvaltningen icke längre erfordras för avsett ändamål — anskaffning av minmateriel — och enligt Kungl. Maj:ts beslut den 8 maj 1942 icke må utan Kungl. Maj:ts medgivande disponeras. Beloppet utgör del av det av riksdagen (skr. 1941: 57, punkt 6) å tilläggstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisade reservationsanslaget av 5 660 000 kronor till viss ytterligare anskaffning av artilleri- och annan teknisk materiel m. m.

Av det såsom ett minimum angivna medelsbehovet för här avsedd materiel skulle således återstå (4 250 000 — 850 000 — 900 000 =) 2 500 000 kronor. Då täckning för dessa medel icke synes kunna erhållas från anslag inom försvarsbeslutets kostnadsram, lärer ifrågavarande belopp i enlighet med förenämnda i 1944 års statsverksproposition angivna principer böra ställas till förfogande i form av en särskild anslagsanvisning utanför försvarsbeslutets kostnadsram. Beloppet bör, liksom motsvarande belopp för armén, anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Marinen: Av stridsmedlens utveckling betingad materielanskaffning* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag*
av ..... kronor 2 500 000.

[6.] **89 c. Marinen: Viss eldrörsanskaffning,** *reservationsanslag.* I skrivelse den 26 augusti 1944 angående anslag för marinen för beredskapsändamål för budgetåret 1944/45 m. m. har *marinförvaltningen,* bland annat, gjort framställning om anskaffning av reservpjäser samt av reserveldrör och eldrörsämnen till vissa pjästyper vid flottan och reserveldrör för flackbanepjäser vid kustartilleriet. Som skäl har marinförvaltningen vad beträffar anskaffningen av eldrör angivit huvudsakligast den förslitning av eldrör, som föranletts av att skjututbildningen under rådande beredskapsförhållanden varit av betydligt större omfattning än under normala fredsförhållanden. De totala kostnaderna för anskaffningarna har marinförvaltningen beräknat till 2 426 000 kronor för flottans och 1 800 000 kronor för kustartilleriets del. Marinförvaltningen, som ansett att de erforderliga anslagsmedlen borde fördelas över flera budgetår, har hemställt, att till ämbetsverkets förfogande måtte ställas 1 213 000 kronor för anskaffning av artilleripjäser samt reserveldrör och eldrörsämnen till vissa pjästyper vid flottan, med rätt för marinförvaltningen att beställa materiel till en sammanlagd kostnad av högst 2 426 000 kronor, samt 600 000 kronor för anskaffning av reserveldrör för flackbanepjäser vid kustartilleriet, med rätt att beställa dylik materiel till en sammanlagd kostnad av högst 1 800 000 kronor.

Överbefälhavaren har den 16 oktober 1944 avgivit yttrande i ärendet.

Departementschefen. Jag anser mig kunna tillstyrka, att reserveldrör anskaffas för att ersätta eldrör som i onormalt hög grad förslitits på grund av skjututbildningens ökade omfattning under beredskapstiden. Enligt under hand inhämtade uppgifter beräknar marinförvaltningen kostnaderna för dylik ersättningsanskaffning till, sammanlagt för flottan och kustartilleriet, 4 620 000 kronor, därvid hänsyn tagits jämväl till andra pjästyper än de med framställningen avsedda. En dylik beräkning måste givetvis ske rent uppskattningsvis. Efter granskning av marinförvaltningens beräkning har jag funnit mig icke kunna för egen del för ändamålet förorda större medelsanvisning än 2 500 000 kronor, vilket belopp bör äskas av riksdagen. Då medelsanvisningen betingas av beredskapsförhållandena, bör beloppet icke inräknas i kostnadsramen för försvarets utbyggande under femårsperioden 1942/47.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Marinen: Viss eldrörsanskaffning* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 2 500 000.

Flygvapnet.

Flygmateriel m. m.

[7.] **133. Flygvapnet: Borttagande av rullbaneanläggning å flygfält i Trollhättan,** *reservationsanslag.* Med anlitande av medel, som av Kungl. Maj:t i mars 1940 ställts till förfogande (proposition 1940 L: 48, riksdagens skrivelse 1940 L: 70), har under våren och sommaren 1940 utförts en 300 meter lång hårdgjord rullbana å Svenska aeroplan aktiebolagets flygfält vid Trollhättan.

I skrivelse den 14 december 1944 har *flygförvaltningen* gjort framställning om medel till borttagande av denna bana och därvid anfört i huvudsak följande.

Svenska aeroplan aktiebolaget hade sedermera måst utvidga flygfältet, varigenom den av flygförvaltningen utförda bananläggningen kommit att ligga såsom ett separat plan inom fältområdet, som i övrigt utförts i gräsvall. Då banan därigenom kommit att mista sin ursprungliga betydelse och med hänsyn till att den utförts som en provisorisk tjärimpregnerad lerbetongbana, vilken årligen krävde stort underhåll, hade bolaget anhållit, att den måtte borttagas, då den utgjorde risk för flygsäkerheten; lösa ytpartiklar kunde nämligen lätt sugas med upp av propellervinden. Ett alternativ till ett helt borttagande av banan vore att förse den med en tät asfalt- eller tjärbetongbeläggning, men kostnaden därför syntes komma att med 30 % överstiga kostnaden för borttagandet av banan och återställandet av området till gräsvall. I samråd med bolaget hade flygförvaltningen kostnadsberäknat borttagandet av rullbanan till 115 000 kronor enligt en skrivelsen bifogad kostnadsberäkning. Arbetet avsåges att påbörjas omedelbart efter tjällossningen 1945.

Under åberopande av vad sålunda anförts har flygförvaltningen hemställt, att 115 000 kronor måtte ställas till flygförvaltningens förfogande för borttagande av den permanenta rullbaneanläggningen å Svenska aeroplan aktiebolagets flygfält.

Departementschefen.

Av det anförda framgår, att ifrågavarande rullbaneanläggning, som utförst främst såsom ett led i åtgärderna för förstärkning av landets försvarsberedskap, icke längre är erforderlig för försvaret. Med hänsyn härtill och på av flygförvaltningen jämväl i övrigt anförda skäl, finner jag mig böra förorda bifall till framställningen. Kostnadsberäkningarna, slutande å 115 000 kronor, ha icke givit mig anledning till erinran. Enär arbetena böra igångsättas redan innevarande budgetår, torde frågan om anvisande av medel för ändamålet böra upptagas i detta sammanhang. Det anslagsbelopp som kan komma att av riksdagen anvisas lärer med hänsyn till utgiftsändamålets art icke böra inräknas i den för försvarets utbyggande under femårs-

perioden 1942/47 beräknade kostnadsramen. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Flygvapnet: Borttagande av rullbaneanläggning å flygfält i Trollhättan* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 115 000.

E. Diverse.

[8.] **11. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga,** *reservationsanslag.* Detta anslag är i riksstaten för budgetåret 1944/45 upptaget med 250 000 kronor. Av uppgift å anslagets ställning som lämnats av försvarets civilförvaltning framgår, att under budgetårets första fem månader förbrukats omkring hälften av anslaget, eller 25 000 kronor för månad. Under budgetåret ha en del utredningar avslutats. Å andra sidan ha nya utredningar tillkommit. En del av dessa avses vara avslutade före den 1 juli 1945, varför kostnaderna för desamma koncentreras till detta budgetår. Såsom förstärkning av anslaget torde ett belopp av 75 000 kronor böra anvisas. Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 75 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Sven Berglund.

Bilaga 5.

Egentliga statsutgifter.

Femte huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, och statsrådet Erlander anmäla härefter under socialdepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45, statsrådet Möller beträffande punkterna 1—6 och 9—11 samt statsrådet Erlander beträffande punkterna 7 och 8. Föredragandena yttra därvid följande.

C. Medicinalstaten samt hälso- och sjukvården.

[1.] **49 a. Anordnande av lokaler m. m. för yrkesskolan vid vanföreanstalten i Hälsingborg,** *reservationsanslag.* På förslag av Kungl. Maj:t i proposition den 3 januari 1941, nr 2, (V ht punkt 15) bemyndigade riksdagen Kungl. Maj:t att bevilja föreningen för bistånd åt vanföra i Skåne statsbidrag *dels* för inredning i huvudsaklig överensstämmelse med i ärendet ingivna ritningar av nya lokaler åt yrkesskolan vid vanföreanstalten i Hälsingborg med högst den verkliga kostnaden för inredningen, dock högst 250 000 kronor, *dels ock* för anskaffande av arbetsmaskiner till samma lokaler med högst hälften av den verkliga kostnaden för dessa maskiner, dock högst 21 000 kronor. Vidare beslöt riksdagen att till Anordnande av lokaler m. m. för yrkesskolan vid vanföreanstalten i Hälsingborg å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag (B) av 271 000 kronor.

Sedan på förekommen anledning civila byggnadsutredningen verkställt omprövning av ärendet i syfte att nedbringa kostnaderna för anordnande av

ifrågavarande lokaler, tillerkände Kungl. Maj:t genom beslut den 20 juni 1941 föreningen *dels* ett belopp av 225 000 kronor för inredning av berörda lokaler, *dels ock* ett belopp av 21 000 kronor för anskaffande av arbetsmaskiner till samma lokaler.

I en till Kungl. Maj:t ställd, till medicinalstyrelsen ingiven skrivelse den 9 oktober 1942 meddelade *föreningen,* att kostnaderna för ifrågavarande lokalers inredning komme att uppgå till ett högre belopp än tidigare beräknats, samt anhöll, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att tillförsäkra föreningen ett anslag till då ännu icke fixerat men till cirka 40 000 kronor beräknat belopp för täckande av den sålunda väntade bristen.

Som motiv för denna framställning angav föreningen, att ifrågavarande arbete icke kunnat igångsättas förrän lång tid efter kostnadsberäkningarnas uppgörande samt att detsamma därefter utsatts för ett flertal försenande omständigheter, såsom militära inkallelser, leveranssvårigheter, den stränga kylan under vintern 1942 m. m. I stället för att enligt uppgjord plan vara färdigt våren 1942 kunde arbetet knappast bliva fullt avslutat förrän i slutet av 1942. Utöver den kostnadsökning, som härrörde av denna försening, hade föreningen drabbats av en del opåräknade kostnader, vilka kunde uppkomma vid ombyggnad av äldre hus. Sålunda hade det visat sig, att takbjälkarna i den fabriksbyggnad, som skulle tagas i anspråk för ändamålet, varit mer eller mindre angripna av röta, varför dessa måste utbytas. Enbart kostnaden därför hade uppgått till 16 953 kronor. Ett slutligt fixerande av den totala ombyggnadskostnaden läte sig emellertid icke göra förrän i slutet av år 1942.

Med skrivelse den 2 december 1942 överlämnade föreningen sedermera till medicinalstyrelsen i avskrift en skrivelse från anstalten till byggnadschefen i byggnadsstyrelsen, vilken verkställt besiktning av ifrågavarande lokaler, jämte en därvid fogad sammanställning av de verkliga kostnaderna för inredningen av dessa lokaler. Av nämnda sammanställning framgår, att dessa kostnader uppgått till ett belopp av 282 403 kronor. I sin skrivelse till byggnadschefen uttalade föreningen bland annat, att, även om föreningen icke skulle komma helt på obestånd genom att nödgas täcka en mindre del av merkostnaden för ifrågavarande ombyggnad, det dock vore givet, att i dylikt fall den del av föreningens verksamhet till de vanföras hjälp, för vilken statsmedel icke stode till förfogande, skulle komma att lida motsvarande intrång.

I ett den 10 december 1942 i ärendet avgivet yttrande anförde *byggnadsstyrelsen,* bland annat, att det med hänsyn till omförmälda extra kostnader för vissa oförutsedda reparationsarbeten samt till de sedan hösten 1940 inträffade prisstegringarna syntes byggnadsstyrelsen skäligt, att föreningen bereddes ersättning för såväl dessa oförutsedda kostnader som prisstegringarna. Om från den slutliga byggnadskostnaden, 282 403 kronor, droges uppgivna extra kostnader, cirka 17 000 kronor, representerade återstående kostnadsökning, 15 400 kronor, cirka 6 % av den ursprungligen beräknade byggnadskostnaden, 250 000 kronor, vilket enligt byggnadsstyrelsens uppfattning finge anses vara rimligt.

Under åberopande av vad byggnadsstyrelsen sålunda anfört och med hänsyn till vad medicinalstyrelsen hade sig bekant angående ifrågavarande förenings och vanföreanstalts ekonomiska ställning, tillstyrkte *medicinalstyrelsen* i skrivelse den 14 december 1942, att statsbidrag för inredning av de nya lokalerna åt yrkesskolan vid vanföreanstalten måtte beviljas med ett belopp av ytterligare 57 400 kronor, dock att det för ändamålet utgående statsbidraget tillhopa icke finge överstiga den verkliga kostnaden för inredningen. Styrelsen tillade, att då av det redan beviljade anslaget återstode ett belopp av 25 000 kronor, syntes av riksdagen för ändamålet endast behöva äskas ett tilläggsanslag av 32 400 kronor.

Genom beslut den 22 oktober 1943 beviljade Kungl. Maj:t föreningen statsbidrag med ytterligare 25 000 kronor för inredning av förenämnda lokaler, att utgå av det för ändamålet tidigare anvisade anslaget.

I skrivelse den 23 juni 1944 har *föreningen* gjort förnyad framställning om anvisande av medel till täckande av återstående kostnader för ifrågavarande inredningsarbeten.

Föreningen framhåller härvid, att dess egna inkomster, bland annat på grund av det sjunkande ränteläget, nedgått från omkring 31 000 kronor år 1937 till omkring 20 000 kronor år 1943 samt att sistnämnda år redovisats en förlust av nära 7 200 kronor. Denna förlust hänförde sig huvudsakligen till kuratorsverksamheten. Vidare erinrar föreningen om att dess ansökan om fortsatt tillstånd att upptaga kollekt inom Lunds stifts kyrkor icke bifallits, varför föreningen från och med år 1944 måste räkna med en ytterligare nedgång i sina inkomster av omkring 5 000 kronor för år. Av dessa kollektmedel hade föreningen under en följd av år genom sina kuratorer lämnat bistånd i en mängd fall, där omedelbar hjälp varit av nöden och allmänna medel icke alls eller först efter lång tidsutdräkt stått till förfogande. Härutöver bedreve föreningen även annan hjälpverksamhet med anlitande av avkastningen från olika fonder. Därest föreningens tillgångar måste definitivt tagas i anspråk för täckande av återstående kostnader för inredningen av yrkesskolans nya lokaler, måste nu berörda hjälpverksamhet i motsvarande mån begränsas, vilket föreningen för sin del funne mycket beklagligt. Föreningen hemställde därför, att frågan om anvisande av ett ytterligare statsbidrag av 32 400 kronor till inredning av yrkesskolans lokaler måtte upptagas till förnyad prövning.

Departementschefen.

Av föreningens senaste skrivelse framgår, att det ekonomiska underlaget för den speciella hjälpverksamhet, som föreningen hittills bedrivit genom sina kuratorer, under senare år undergått en allvarlig försämring. Man måste därför räkna med att, därest föreningen själv skulle nödgas stå för de överskjutande kostnaderna för inredningen av yrkesskolans nya lokaler, utgörande i avrundat tal 32 400 kronor, detta skulle komma att menligt återverka på föreningens möjligheter att i fortsättningen upprätthålla nämnda hjälpverksamhet. Med hänsyn härtill och i betraktande av vad som anförts rörande orsakerna till att den beräknade kostnadsramen för ifrågavarande inredningsarbeten icke kunnat hållas, är jag i likhet med medicinalstyrelsen och bygg-

nadsstyrelsen villig tillstyrka, att föreningen i enlighet med sin hemställan erhåller ersättning för den överskjutande kostnaden. I anslutning härtill förordar jag, att ett reservationsanslag av 32 400 kronor äskas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår under samma benämning som det tidigare anvisade anslaget.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

> *dels* medgiva, att föreningen för bistånd åt vanföra i Skåne må för bestridande av kostnaderna för inredning av nya lokaler åt yrkesskolan vid vanföreanstalten i Hälsingborg komma i åtnjutande av statsbidrag med ytterligare högst 32 400 kronor;
>
> *dels ock* till *Anordnande av lokaler m. m. för yrkesskolan vid vanföreanstalten i Hälsingborg* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 32 400.

[2.] **62 a. Anskaffande av transportabla lustgasapparater,** *reservationsanslag.* Med skrivelse den 19 oktober 1944 har *1941 års befolkningsutredning* framlagt förslag rörande distriktsbarnmorskornas förseende med transportabla lustgasapparater samt deras utbildning i handhavandet av sådana apparater.

Utredningen har till en början framhållit, att lustgas syntes vara den utan tvekan bästa och lämpligaste formen för beredande av smärtlindring vid förlossning, som för närvarande stode till buds. Denna metod tillämpades vid de flesta förlossningsanstalterna i riket. Sålunda funnes för närvarande ett antal av 225 lustgasapparater vid 165 dylika anstalter, vilket antal dock icke vore tillräckligt. Behovet av smärtlindring vid förlossning i hemmen vore uppenbarligen lika stort som vid förlossning å anstalt. Antalet hemförlossningar hade år 1942 utgjort 34 000 eller 29 % av samtliga förlossningar. Lustgasbehandling vid hemförlossning hade tidigare icke kunnat meddelas, enär för ändamålet lämpade, transportabla apparater icke funnits. Svenska aktiebolaget gasaccumulator hade emellertid numera konstruerat två typer, en större och en mindre, av en sådan transportabel apparat.

Utredningen erinrar härefter om att den i skrivelse den 17 december 1943 framlagt förslag rörande anordnande av försöksverksamhet med ett mindre antal sådana apparater. För innehållet i denna skrivelse har redogjorts i Kungl. Maj:ts proposition nr 2/1944 (V ht punkt 2). För att möjliggöra ett närmare utprovande av dessa apparater anvisades för budgetåret 1943/44 ett reservationsanslag av 3 500 kronor till utbildning av tio distriktsbarnmorskor i handhavandet av apparaterna.

Utredningen meddelar vidare, att den föreslagna försöksverksamheten under en tid av sex månader bedrivits av tio för ändamålet utbildade distrikts-

barnmorskor. Barnmorskornas omdömen om apparaterna hade genomgående varit mycket gynnsamma. I drygt 70 procent av antalet förlossningsfall betecknades den uppnådda smärtlindringen såsom god. Den större apparattypen hade förordats av sju barnmorskor. Denna typ uppgåves vara lättare att manövrera och mera ekonomisk i drift, varjämte ombyte av gasbehållaren icke erfordrades så ofta. Den genomsnittliga kostnaden för den vid varje förlossning förbrukade gasmängden hade uppgått till 3 kronor 35 öre.

Utredningen förmenar, att tiden nu vore inne för att lustgasapparater allmänt komme i bruk i den öppna förlossningsvården. Härvid syntes den större apparattypen vara att föredraga. För den skull borde envar av landets samtliga distriktsbarnmorskor, vilkas antal för närvarande vore ungefär 1 100, förses med en sådan apparat, varjämte 60 reservapparater borde anskaffas för att användas vid uppkommande fel å de till barnmorskorna utlämnade apparaterna. Vidare borde för varje barnmorska anskaffas tre gasbehållare och två skyddsfodral för transport av behållarna. Enligt offert av svenska aktiebolaget gasaccumulator skulle anskaffandet av de transportabla apparaterna jämte gasbehållare och skyddsfodral till samtliga distriktsbarnmorskor medföra en kostnad av ungefär 817 000 kronor. Anskaffningskostnaderna borde helt bestridas av statsmedel, enär endast därigenom önskvärdheten av att snabbt bereda barnaföderskorna tillgång till lustgasbehandling i hemmen kunde tillgodoses samtidigt som kostnaderna vid central upphandling kunde nedbringas. Driftkostnaderna däremot, beräknade till ungefär 100 000 kronor årligen, borde enligt utredningens mening helt åvila landstingen.

Utredningen betonar vidare nödvändigheten av att barnmorskorna erhålla särskild undervisning i handhavandet av lustgasapparaterna. Fortlöpande sådan utbildning förutsättes skola meddelas vid barnmorskeläroanstalternas ordinarie kurser och de årliga repetitionskurserna. Härjämte borde under medicinalstyrelsens ledning anordnas särskilda utbildningskurser med en längd av tio dagar och förlagda till barnmorskeläroanstalterna i Stockholm och Göteborg. Utredningen beräknar, att vid vardera anstalten månatligen skulle kunna hållas två kurser med 15 deltagare i varje kurs och att sålunda varje månad skulle kunna utbildas 60 barnmorskor. Med hänsyn till den höga förlossningsfrekvensen under vissa tider av året anser dock utredningen, att kurser icke böra anordnas under månaderna april och maj liksom ej heller under semestermånaderna juli och augusti. Utredningen har räknat med att under tiden oktober 1944—juni 1945 tjugo specialkurser skulle kunna anordnas för utbildning av sammanlagt 300 barnmorskor. Till dessa barnmorskor borde utgå resekostnads- och traktamentsersättning, beräknad efter klass III F allmänna resereglementet. Kostnaden härför uppskattas till sammanlagt 58 800 kronor. Till arvoden åt lärare vid special- och repetitionskurserna borde beräknas ett belopp av 250 kronor för varje kurs eller tillhopa 5 750 kronor. För dessa utbildningskurser skulle alltså under innevarande budgetår erfordras (58 800 + 5 750) 64 550 kronor.

För budgetåret 1945/46 uppskattar utredningen motsvarande kostnader till

(76 500 + 7 500) 84 000 kronor, varvid utredningen beräknat, att 390 distriktsbarnmorskor skulle genomgå specialkurser för ändamålet.

Utredningen förutsätter, att medicinalstyrelsen kommer att leda och kontrollera icke blott dessa utbildningskurser utan även barnmorskornas förseende med lustgasapparater, varvid utredningen anser, att barnmorska, som icke genomgått utbildningskurs för handhavande av lustgasapparater eller styrkt sig äga motsvarande kunskaper, icke må tilldelas lustgasapparat. På medicinalstyrelsen borde vidare ankomma att utarbeta de instruktioner, som i skilda avseenden kunde vara av behovet påkallade.

Slutligen har utredningen framhållit, att meddelande av lustgasbehandling genom barnmorskas försorg syntes förutsätta viss ändring i lagen om behörighet att utöva läkekonsten, samt hänvisar till ett av medicinalstyrelsen tidigare framlagt förslag i detta hänseende.

I enlighet med vad sålunda anförts har utredningen hemställt, bland annat, att till medicinalstyrelsens förfogande måtte ställas *dels* ett belopp av 817 000 kronor för anskaffande av transportabla lustgasapparater med tillbehör, *dels* ett belopp av 64 550 kronor för anordnande under innevarande budgetår av utbildningskurser för barnmorskor, *dels ock* ett belopp av 84 000 kronor för anordnande av liknande kurser under budgetåret 1945/46.

Över befolkningsutredningens förslag hava yttranden avgivits av, bland andra, *medicinalstyrelsen, svenska landstingsförbundet, svenska barnmorskeförbundet* samt *svenska läkaresällskapet,* vilka tillstyrkt bifall till förslaget i dess helhet. Yttranden hava dessutom avgivits av statskontoret och svenska stadsförbundet.

Statskontoret, som icke funnit något att erinra mot de gjorda kostnadsberäkningarna, har i övrigt begränsat sig till ett uttalande, att medel för ändamålet borde i vanlig ordning begäras hos riksdagen.

Svenska stadsförbundet har åberopat ett av förbundets sjukvårdsdelegation avgivet yttrande. Delegationen har i princip tillstyrkt befolkningsutredningens förslag men samtidigt hävdat, att statsbidrag borde utgå jämväl för anskaffande av lustgasapparater inom den slutna förlossningsvården. Till stöd härför anför delegationen bland annat följande.

Sjukvårdsdelegationen funne det märkligt, att befolkningsutredningen begränsat sitt förslag till apparater i öppen vård, oaktat utredningen ansett antalet apparater i den slutna vården vara otillräckligt och trots att flertalet förlossningar äger rum inom förlossningsanstalter; på många håll ske till och med praktiskt taget samtliga förlossningar på anstalt. På Sankt Eriks barnbördshus i Stockholm har man kunnat konstatera, att antalet lustgasapparater skulle behöva uppgå till 7 à 8 % av antalet vårdplatser; även vid ett dylikt antal apparater kunna situationer inträffa, att flera apparater behövas. För Stockholms del skulle förslaget innebära, att staten med apparater utrustade de fyra distriktsbarnmorskorna, som biträda vid ett fåtal förlossningar, under det att de apparater staden har eller behöver på sina egna sjukhus skulle lämnas utanför, oaktat de allra flesta förlossningar där äga rum. Med hänsyn till att distriktsbarnmorskeväsendet står under en viss avveckling, torde det också kunna uppstå ovisshet, huru skall förfaras, när den barnmorska, som tilldelats en apparat, framdeles slutar. Det synes dock natur-

ligt, att apparaten övergår till huvudmännen och av dessa nyttjas i den slutna vården. Sjukvårdsdelegationen finner därför, att kostnaderna för anskaffandet av lustgasapparater böra fördelas efter samma grunder, vare sig apparaterna användas i den öppna eller den slutna vården.

Departementschefen.

Såsom befolkningsutredningen framhållit torde användning av s. k. lustgas för närvarande vara den bästa metoden för åstadkommande av smärtlindring vid förlossning. Denna metod anlitas allmänt inom den slutna förlossningsvården men har hittills, enär lämpliga apparater saknats, icke kunnat komma till användning vid förlossningar i hemmen. Genom en nyligen konstruerad, transportabel apparat, vilken vid hittills bedriven försöksverksamhet visat sig väl lämpad för ändamålet, ha emellertid de tekniska förutsättningarna för ett allmänt användande av lustgas inom den öppna förlossningsvården skapats. Det synes vara ett allmänt humanitärt intresse, att de kvinnor, som föda sina barn i hemmen, beredas samma möjligheter till smärtlindring under förlossningen som stå till buds vid förlossningsanstalterna. Härtill kommer att det alltjämt råder stor brist på vårdplatser vid dessa anstalter, varför det även ur denna synpunkt är angeläget att underlätta hemförlossningarna. Under sådana förhållanden synes det mig välbetänkt, att landets samtliga distriktsbarnmorskor förses med erforderlig utrustning för meddelande av behandling med lustgas samt att särskilda kurser anordnas för deras utbildning i handhavandet av apparaterna på sätt befolkningsutredningen föreslagit. I likhet med utredningen samt de hörda myndigheterna och sammanslutningarna finner jag även motiverat, att staten påtager sig kostnaderna för nu berörda ändamål, medan landstingen och städerna utanför landstingen svara för de med lustgasapparaternas användande förenade driftkostnaderna. Bärande skäl synas mig däremot knappast föreligga för den av stadsförbundet hävdade uppfattningen, att staten skulle på egen bekostnad tillhandahålla lustgasapparater jämväl för den slutna förlossningsvården. Eventuellt ledigblivna apparater i den öppna vården torde tills vidare böra stå i reserv för användande inom samma vård.

Utredningens kostnadsberäkningar torde kunna i huvudsak godtagas. Då emellertid enligt vederbörligen fastställda planer antalet distriktsbarnmorsketjänster väntas komma att något minska under de närmaste åren, torde det vara tillfyllest att räkna med anskaffning av 1 100 apparater jämte erforderliga tillbehör, motsvarande en kostnad vid engångsbeställning av omkring 775 000 kronor. Vidare torde kostnaderna för utbildningskurserna med hänsyn till den tid, som förflutit sedan utredningen avgav sitt förslag, kunna för innevarande budgetår begränsas till i runt tal 45 000 kronor, därav 4 000 kronor för lärararvoden samt återstoden för rese- och traktamentsersättning åt distriktsbarnmorskorna.

För täckande av anskaffningskostnaderna torde ett reservationsanslag, benämnt Anskaffande av transportabla lustgasapparter, böra anvisas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår. För utbildningskurserna erforderliga medel torde böra anvisas i form av förslagsanslag under benämningen Vissa utbildningskurser för distriktsbarnmorskor. För detta ändamål torde böra äskas dels ett förslagsanslag av 45 000 kronor å tilläggsstat till riksstaten

för innevarande budgetår, dels ock ett förslagsanslag av 84 000 kronor å riksstaten för nästa budgetår. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter rörande användningen av anslagen.

Om medel för utbildningskurser under innevarande budgetår gör jag hemställan under nästföljande punkt.

Till den av utredningen berörda frågan om ändring av lagen om behörighet att utöva läkarkonsten återkommer jag i annat sammanhang.

Under åberopande av det anförda får jag här hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anskaffande av transportabla lustgasapparater* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 775 000.

[3.] **62 b. Vissa utbildningskurser för distriktsbarnmorskor,** *förslagsanslag.* Under hänvisning till vad jag anfört under nästföregående punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa utbildningskurser för distriktsbarnmorskor* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av ..... kronor 45 000.

[4.] **73 a. Bidrag till undersökning rörande tandröta hos vissa kvinnor,** *reservationsanslag.* Med skrivelse den 22 juni 1944 har medicinalstyrelsen överlämnat en av *medicine doktorn Bertil Dahlberg, professorn Birger Lundqvist* och *docenten Håkan Rydin* gjord framställning om bidrag av statsmedel för utförande av en undersökning rörande skillnaden i tandrötefrekvensen mellan gravida och icke gravida kvinnor samt rörande betydelsen av skyddsläkemedel för utbredningen av tandröta hos gravida och ammande kvinnor. I framställningen anföres i huvudsak följande.

Det är en sedan gammalt utbredd åsikt, att risken för tandkaries (tandröta) ökar hos kvinnor under graviditet och amning. Denna åsikt bottnar till en del i enstaka iakttagelser av hög kariesfrekvens under dessa perioder. Statistiska undersökningar ha emellertid ej givit entydiga resultat. Det möter stora svårigheter att på ett tillfredsställande sätt registrera kariesangrepp. Det är icke heller lätt att erhålla ett jämförbart kontrollmaterial. Därför är frågan huruvida benägenheten för tandkaries ökar under graviditet och amning alltjämt outredd.

På senare år ha skyddsläkemedel, bland annat i form av kalk- och D-vitaminpreparat, i vårt land utlämnats till havande och ammande kvinnor i avsikt att förebygga eventuella brister i kosthållning och därigenom skydda såväl moder som foster. Det är naturligtvis av särskilt intresse att söka utreda, vilken betydelse dessa läkemedel ha med hänsyn till karies utbredning. Det må erinras om att för närvarande årligen offras betydande belopp för bestridande av kostnaderna för sådana skyddsläkemedel.

Med hänsyn till vår bristande kunskap på området och de stora utgifter för staten och enskilda, som användande av dessa skyddsläkemedel medför,

anse vi att en grundlig undersökning med kontrollmaterial av kariesfrekvensen vid graviditet och dessa läkemedels betydelse för utbredningen av tandkaries hos gravida och ammande kvinnor skulle vara av stort värde. En sådan undersökning kunde med fördel genomföras enligt följande plan.

Bland mödrar i andra och tredje graviditetsmånaden, vilka besöka södersjukhusets mödravårdscentral, registreras förefintlig karies i bettet. Till hälften av dessa mödrar utlämnas kalk- och D-vitamintabletter med detaljerade föreskrifter. Till den andra hälften lämnas blindtabletter. Det är viktigt, att man väljer vart annat fall för dessa olika åtgärder, så att något systematiskt urval ej sker. Efter barnets födelse registreras karies på nytt och en sista kariesregistrering utföres sex månader efter barnets födelse.

Samtidigt med kariesundersökningen utföras blodserumundersökningar, genom vilka man fastställer kalkhalten i blodet hos de bägge grupperna. Slutligen är avsikten att med motsvarande tidsmellanrum utföra en undersökning av icke gravida kvinnor i motsvarande åldrar, så att man erhåller jämförbara normalsiffror.

För att genomföra undersökningen erfordras skyddsläkemedel till en beräknad kostnad av 10 000 kronor. Läkemedelsfabriken Astra har erbjudit sig att utan kostnad ställa önskat tablettmaterial till förfogande. För undersökningens utförande måste emellertid tandläkare, sköterska och skrivbiträde anställas. Kostnaden för avlöning av sådan personal beräknas till 8 100 kronor. Till detta komma kostnader för tryckning av journalkort samt kostnader för insamlande av normalmaterial. Dessa kostnader beräknas uppgå till 900 kronor.

Professor Gunnar Dahlberg vid rasbiologiska institutet har välvilligt lovat att medverka vid den statistiska bearbetningen av undersökningen. Kostnaden för avlöning av arbetskraft för bearbetning av materialet beräknas av honom till omkring 1 000 kronor.

Den sammanlagda kostnaden för undersökningen torde sålunda komma att uppgå till omkring 10 000 kronor.

Med stöd av vad sålunda anförts ha sökandena hemställt, att ett belopp av 10 000 kronor måtte ställas till förfogande för verkställande av ifrågavarande undersökning.

Medicinalstyrelsen har för egen del funnit betingelserna för de föreslagna försöken sådana, att man icke kunde påräkna ett resultat, som tilläte fullt säkra slutsatser rörande kalk- och D-vitamintabletters betydelse för utbredningen av karies hos gravida kvinnor. Då emellertid enligt styrelsens mening förberedande försök måste anses värdefulla, har styrelsen tillstyrkt, att högst 10 000 kronor beviljas för ändamålet. Beviljade medel borde lämpligen ställas till medicinalstyrelsens disposition, att utbetalas till sökandena med två tredjedelar vid försökens början och en tredjedel, sedan rapport om undersökningen och dess resultat inkommit till styrelsen.

1941 års befolkningsutredning, som yttrat sig över framställningen, har framhållit, att frågan om tandrötans uppkomst i samband med havandeskap och amning liksom kariesproblemet överhuvud taget tillhörde de hittills mest dunkla och svårlösta. I all synnerhet vore frågan om behovet eller ens nyttan av att under havandeskap och amning tillföra D-vitamin och kalkpreparat ännu ej klarlagd. Då kariesproblemet hos gravida och ammande kvinnor utan tvivel hade en stor både samhällelig och ekonomisk betydelse, vore var-

je undersökning, som kunde bidraga till att klarlägga detta problem, av värde. På grund av frågans komplicerade natur mötte självfallet icke ringa praktiska svårigheter vid varje sådan undersökning. Det vore dock att förvänta, att den nu ifrågasatta undersökningen kunde giva vissa säkerligen betydelsefulla resultat, varför utredningen funne sig böra tillstyrka framställningen om bidrag till densamma.

Departementschefen. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen är frågan om sambandet mellan graviditet och amning samt uppkomsten av tandröta ännu icke klarlagd. Ej heller föreligger klarhet beträffande frågan om vilken betydelse de skyddsläkemedel i form av kalk- och D-vitaminpreparat, som utlämnas till havande och ammande kvinnor, ha med hänsyn till tandrötans utbredning. Det bör måhända i detta sammanhang nämnas, att från anslaget till skyddsläkemedel för närvarande utbetalas omkring 80 000 kronor per år till kalk- och D-vitaminpreparat åt havande och ammande kvinnor. Då det måste anses vara av stort värde, att nu berörda frågor bli närmare undersökta, samt den föreslagna undersökningen kan komma att giva värdefulla resultat för klarläggande av dessa problem, anser jag mig böra tillstyrka, att bidrag av statsmedel må utgå till kostnaderna för densamma. Bidraget synes lämpligen böra bestämmas till det av sökandena begärda beloppet eller 10 000 kronor. Beloppet torde i enlighet med vad medicinalstyrelsen föreslagit böra utbetalas med två tredjedelar vid undersökningens början och en tredjedel, sedan rapport om undersökningen och dess resultat inkommit till medicinalstyrelsen. För bestridande av ifrågavarande bidrag bör å tilläggsstat II till riksstaten för löpande budgetår anvisas ett särskilt anslag, lämpligen under rubriken Bidrag till undersökning rörande tandröta hos vissa kvinnor.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till undersökning rörande tandröta hos vissa kvinnor* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 10 000.

[5.] **Stipendier för blivande distriktstandläkare m. fl.** På min hemställan föreslog Kungl. Maj:t riksdagen (1944 års statsverksproposition femte huvudtiteln punkt 165) att till stipendier för blivande distriktstandläkare m. fl. för budgetåret 1944/45 anvisa ett förslagsanslag av 80 000 kronor. Beräkningen av anslaget skedde med utgångspunkt från att stipendiemöjligheter borde beredas i minst samma omfattning under nämnda budgetår som under budgetåret 1943/44, då enligt Kungl. Maj:ts medgivande högst 80 stipendier (à 1 000 kronor) finge utdelas. Kungl. Maj:ts förslag bifölls av riksdagen. I samband med att det av riksdagen beviljade anslaget ställdes till medicinalstyrelsens förfogande föreskrev Kungl. Maj:t, att under budgetåret 1944/45 finge utdelas högst 80 stipendier.

I skrivelse den 29 november 1944 har *medicinalstyrelsen* anmält, att inalles 172 vid tandläkarinstitutet inskrivna studerande ingivit ansökningar om stipendier för läsåret 1944/45 samt att, sedan medicinalstyrelsen fördelat det av Kungl. Maj:t medgivna högsta antalet stipendier, ett 90-tal sökande återstode, vilka ansåges böra ifrågakomma till erhållande av stipendier. Styrelsen framhåller, att styrelsen ansåge det vara ytterst angeläget att man tillvaratoge de möjligheter till rekrytering av tandläkare för folktandvårdens behov, som erbjöde sig genom tilldelande av stipendier av ifrågavarande slag. Styrelsen har därför hemställt om medgivande att få utdela stipendier även till återstående sökande, vilka ansåges böra ifrågakomma till erhållande av stipendier.

Departementschefen.

I gällande kungörelse i ämnet den 29 juli 1943 (nr 645) stadgas som villkor för erhållande av stipendium av hithörande slag, bland annat, att studerande, som erhållit stipendium, förbinder sig att efter vunnen legitimation, som icke är begränsad efter vad i lagen om viss begränsning av legitimation som tandläkare sägs, under samma antal år, som stipendium innehafts, tjänstgöra inom folktandvården. Nämnda villkor innebär, att ju flera stipendier som utdelas desto flera tandläkare komma att efter vunnen full legitimation fullgöra åtminstone viss tids tjänstgöring inom folktandvården. Enligt vad medicinalstyrelsen upplyst äro för närvarande ett 40-tal distriktstandläkartjänster helt obesatta. I betraktande av de svårigheter, som hittills mött när det gällt att besätta inrättade distriktstandläkartjänster, anser jag i likhet med medicinalstyrelsen, att man bör utnyttja föreliggande möjligheter att stipendievägen tillföra folktandvården ökat antal tandläkare. Jag förordar därför, att medicinalstyrelsen bemyndigas att för innevarande läsår utdela ännu ett antal stipendier. Enligt min mening torde man dock härvid icke böra räkna med hela det antal, som medicinalstyrelsens framställning innefattar, utan förordar jag att medicinalstyrelsen erhåller bemyndigande att utdela ytterligare högst 70 stipendier. Sammanlagda antalet stipendier under innevarande budgetår skulle därigenom komma att utgöra högst 150. Då det för samma budgetår anvisade anslaget beräknats med utgångspunkt från att 80 stipendier skulle komma att utdelas, torde frågan om medgivande för medicinalstyrelsen att utdela ytterligare stipendier i den omfattning, som jag här förordat, böra i detta sammanhang underställas riksdagens prövning.

[6.] **76 a. Odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus i Lund,** *reservationsanslag.* Sedan riksdagen i skrivelse den 6 maj 1939, nr 235, anhållit om en allsidig utredning i syfte att vinna ökad kännedom om vilka åtgärder, som borde vidtagas för att inom vårt land minska utbredningen av de vanligast förekommande tandsjukdomarna, uppdrog Kungl. Maj:t den 30 juni 1939 åt medicinalstyrelsen att i samråd med tandläkarinstitutets läkarråd verkställa den av riksdagen begärda utredningen.

Under hänvisning till nämnda uppdrag har *medicinalstyrelsen* i skrivelse den 13 oktober 1944 framlagt förslag till en undersökning rörande samban-

det mellan kost och tandsjukdomar. Styrelsen har därvid anfört huvudsakligen följande.

Medicinalstyrelsen har efter samråd med vederbörande representanter för tandläkarinstitutets lärarråd funnit önskvärt, att det på ett relativt omfattande folkmaterial, som helt kunde hållas under kontroll under en avsevärd tid, utfördes en vetenskaplig undersökning för utrönande av sambandet mellan kost och tandsjukdomar. Av praktiska skäl har denna undersökning planerats skola genomföras å Vipeholms sjukhus i Lund, det statliga sjukhuset för omhändertagande av svårskötta, obildbara sinnesslöa. Patientantalet uppgår här till cirka 850 och då en del av personalen förklarat sig villig underkasta sig den reglering av kosten, som undersökningen skulle nödvändiggöra, kan här ett undersökningsmaterial av tillräcklig storlek erhållas.

Statens instituts för folkhälsan avdelning för födoämneshygien har utarbetat de kostsatser, som skola användas. Därvid har hänsyn tagits ej blott till kostens kalorihalt utan även och alldeles särskilt till att halten av vitaminer och salter i kosten blir kontrollerad samt på olika sätt varierad. Det undersökta folkmaterialets tänder skulle under tiden för försöken kontinuerligt kontrolleras med avseende å tandröta, varjämte munhålans förhållanden i övrigt skulle följas. Då ett strängt reglerande av kosten även kan förväntas påverka organismen i dess helhet, har det synts erforderligt, att en klinisk medicinsk observation av folkmaterialet genomföres jämsides med de odontologiska iakttagelserna, framför allt vad angår blodet och dess sammansättning i ett flertal avseenden. Härvid kommer samarbete att etableras med statens institut för folkhälsan och vissa medicinska institutioner vid universitetet i Lund.

För genomförandet av detta program kräves emellertid viss personal. Undersökningen av patienternas och personalens tänder är avsedd att utföras av två tandläkare med halvtidstjänstgöring, vardera med ett arvode av 6 000 kronor per år. Såsom deras assistenter erfordras ett skrivbiträde, tillika fotograf, samt ett tandtekniskt biträde, vardera med ett arvode av 3 600 kronor per år.

Såsom nyss angivits skulle parallellt med tandundersökningen vissa medicinsk-kemiska och kliniska undersökningar utföras å undersökningsmaterialet. Vid Vipeholms sjukhus finnas endast två läkare anställda, en överläkare och en andre läkare, vilkas ordinarie arbetsbörda är så stor, att de icke kunna tänkas medhinna ifrågavarande omfattande och långvariga serieundersökningar. Medicinalstyrelsen måste därför räkna med att för detta ändamål krävas två extra läkare med sedvanligt arvode av 20 kronor per dag. Såsom biträden åt sistnämnda läkare erfordras en laboratoriesköterska med ett arvode av 4 000 kronor per år samt ett skrivbiträde med ett arvode av 3 000 kronor per år.

De totala lönekostnaderna per år beräknas sålunda uppgå till (6 000 + 6 000 + 3 600 + 3 600 + 7 300 + 7 300 + 4 000 + 3 000) 40 800 kronor.

Undersökningen är avsedd att påbörjas den 1 november 1944. Lönekostnaderna under budgetåret 1944/45 skulle sålunda, om arbetet från början kunde bedrivas i full utsträckning, komma att uppgå till $^{8}/_{12}$ härav eller 27 200 kronor. Så kan dock ej bliva fallet. Kostnaderna för avlöningar under nämnda tid torde därför kunna beräknas till cirka 25 000 kronor.

Kostnaderna för förbrukningsmaterial ha beräknats till 15 000 kronor för år, varav hälften belöper på inköp av röntgenfilm. För innevarande budgetår kunna driftkostnaderna beräknas till cirka $^{7}/_{12}$ härav eller till omkring 8 500 kronor.

Vad slutligen beträffar de olika kosterna, som skola prövas, komma dessa

icke att för sjukhuset medföra ökade utspisningskostnader. Tillsatserna, framför allt vitaminpreparat, komma emellertid att betinga avsevärda belopp. Genom tillmötesgående från en läkemedelsfabrik kunna erforderliga mängder preparat under det första året av undersökningen erhållas utan kostnad för statsverket.

Under hänvisning till det anförda har medicinalstyrelsen hemställt om bemyndigande att låta genomföra den sålunda planlagda undersökningen samt om medgivande att i huvudsaklig överensstämmelse med det av styrelsen framlagda förslaget under innevarande budgetår bestrida erforderliga avlöningskostnader från den å avlöningsstaten för statens sinnessjukhus upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal samt övriga kostnader från den å sjukhusens omkostnadsstat uppförda anslagsposten till övriga utgifter. Därest ifrågavarande anslagsposter icke ansåges böra tagas i anspråk för undersökningen, har styrelsen hemställt, att särskilda medel måtte ställas till förfogande för ändamålet.

Statskontoret har i utlåtande över medicinalstyrelsens framställning anfört, att styrelsens beräkning av medelsbehovet till avlöningar och driftkostnader för den föreslagna undersökningen icke föranledde någon erinran från ämbetsverkets sida. För utgifternas bestridande syntes dock icke utan riksdagens hörande de för statens sinnessjukhus anvisade avlönings- och omkostnadsanslagen kunna tagas i anspråk. Enligt statskontorets mening borde emellertid dessa anslag icke disponeras för ändamålet utan i stället särskilt anslag anvisas.

Med hänsyn till tandsjukdomarnas stora spridning i vårt land måste det uppenbarligen vara av synnerligen stor betydelse att orsakerna till dessa sjukdomars uppkomst bli föremål för vetenskaplig undersökning. På grund härav anser jag mig böra tillstyrka, att den av medicinalstyrelsen föreslagna undersökningen för utrönande av sambandet mellan kost och tandsjukdomar må komma till utförande. Den av styrelsen framlagda planen för undersökningen synes mig jämväl kunna godtagas. För vinnande av mera definitiva resultat av en undersökning av ifrågavarande slag erfordras enligt vad jag inhämtat, att densamma pågår under en längre tid. Medicinalstyrelsen har också räknat med att den föreslagna undersökningen skulle genomföras under några år, ehuru styrelsen i sin förevarande framställning äskat medel allenast för de å innevarande budgetår belöpande kostnaderna. Det torde knappast vara påkallat eller ens lämpligt, att man nu genom ett principbeslut binder sig för en undersökning på längre sikt. Jag begränsar mig därför till att förorda, att medel anvisas för en försöksvis anordnad undersökning under ett års tid samt att frågan om fortsatta undersökningar upptages först sedan viss tids erfarenhet vunnits. Kostnaderna för en till ett år begränsad undersökning uppskattar jag i anslutning till medicinalstyrelsens beräkningar till i runt tal 55 000 kronor. För bestridande av dessa utgifter torde å tilläggsstat II till riksstaten för löpande budgetår böra anvisas ett anslag å nämnda belopp, förslagsvis benämnt Odontologisk försöksverksamhet vid

Departementschefen.

Vipeholms sjukhus i Lund. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter rörande anslagets användning.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus i Lund* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 55 000.

E. Polisväsendet.

[7.] **11 a. Ersättning till vissa deltagare i polischefskurs.** Genom beslut den 1 december 1944 har Kungl. Maj:t förordnat, att vid statens polisskola skall under innevarande budgetår anordnas en kurs för utbildning av högre polisbefäl (polischefskurs), vilken skall taga sin början den 8 januari 1945 och fortgå högst 22 veckor, samt utsett elever i omförmälda kurs. Samtliga elever äro sedan avsevärd tid aspiranter å överåklagar- eller stadsfiskalstjänst. Med hänsyn härtill har Kungl. Maj:t genom särskilt beslut samma dag medgivit, att envar av de elever i polischefskursen, som icke i annan ordning få sina levnadsomkostnader täckta under tiden för sitt deltagande i kursen, må under sagda tid av statsmedel uppbära *dels* arvode efter samma grunder som gälla för fiskalsaspirant i hovrätt eller efter 4 200 kronor för år, *dels ock,* därest fråga icke är om kursdeltagare från Stockholm, belopp, motsvarande tjänstgöringstraktamente jämlikt gällande tilläggsbestämmelser till civila avlöningsreglementet, nämligen för dygn 8 kronor 50 öre till familjeförsörjare och 5 kronor 50 öre till annan. Jämlikt sistnämnda beslut skola ifrågavarande ersättningar, vilka beräknas till omkring 40 000 kronor, bestridas från femte huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter.

I sist angivna del hade beslutet sin grund i nödvändigheten av att hava medel tillgängliga före januari månads utgång. Enär emellertid ifrågavarande kostnader icke böra slutligen belasta anslaget till extra utgifter, förordar jag, att å tilläggsstat under rubriken Ersättning till vissa deltagare i polischefskurs äskas ett särskilt anslag för ändamålet av 40 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till vissa deltagare i polischefskurs* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett anslag av ..... kronor 40 000.

[8.] **19. Bidrag till Karesuando kommun för uppförande av polisarrest.** I en av *länsstyrelsen i Norrbottens län* med skrivelse den 11 april 1944 överlämnad framställning har *Karesuando kommun,* som bildar eget polisdistrikt, anhållit, att kommunen måtte få tillgodonjuta statsbidrag till hela eller största delen av kostnaden för uppförande av ny polisarrest för polisdistriktet.

Av framställningen och övriga handlingar i ärendet samt den av statistiska centralbyrån utgivna årsboken för Sveriges kommuner för år 1944 inhämtas följande.

Kommunen uppförde år 1930 en arrestlokal för polisdistriktet. Under 1930-talet kom denna lokal till endast obetydlig användning. I september 1942 förstördes polisarresten genom sprängningsattentat. Vid tillfället förvarades i arresten tre ryska medborgare och enligt landsfogdens i Norrbottens län uppfattning riktade sig attentatet mot dessa. Närmare utredning beträffande attentatet har icke kunnat åvägabringas.

Polisarresten var icke försäkrad.

Under senare tid har behovet av lokal för förvaring av de till kommunen från Norge och Finland anlända flyktingar, vilka skolat omhändertagas, varit synnerligen trängande. Även under normala förhållanden är polisarrest erforderlig.

Hösten 1944 har ny polisarrest börjat byggas i enlighet med ett av fångvårdsstyrelsen och byggnadsstyrelsen granskat förslag. Bygget beräknas vara färdigt i februari 1945. Byggnadskostnaderna uppgå enligt det avgivna och av kommunen antagna anbudet till 15 950 kronor.

Den 1 januari 1944 hade kommunen 1 256 invånare. År 1944 utgjorde antalet skattekronor 3 511, utdebiteringen av allmän kommunalskatt 19: 99 kronor per skattekrona, hela det kommunala utdebiteringsbehovet 24: 29 kronor per skattekrona och statsbidraget till skattelindring 4: 21 kronor per skattekrona. För år 1945 uppgår utdebiteringen av allmän kommunalskatt till 21: 40 kronor per skattekrona.

Landsfiskalen i Karesuando distrikt, domhavanden i Gällivare domsaga, landsfogden i Norrbottens län och *länsstyrelsen i länet* biträda framställningen.

Föredraganden.

Jämlikt 8 § polislagen åligger det polisdistrikt, bland annat, att i erforderlig utsträckning ombesörja arrestlokal. Normalt utgår icke statsbidrag till kostnaden härför. Med hänsyn till de särskilda förhållanden, varunder den vid tillfället i gott stånd varande polisarresten för Karesuando kommuns polisdistrikt förstördes hösten 1942, samt till kommunens hårt skattetyngda läge synes emellertid skäligt, att kommunen beviljas statsbidrag till kostnaden för uppförande av ny polisarrest. Statsbidraget torde böra bestämmas enligt samma grunder som skulle hava gällt, därest fråga varit om ett statskommunalt beredskapsarbete inom kommunen, eller till 90 procent av kostnaden. Då kostnaden för arrestlokalens uppförande uppgår till omkring 16 000 kronor, synes sålunda statsbidraget böra bestämmas till 14 500 kronor.

Anslag för ändamålet synes böra äskas på tilläggsstat för innevarande budgetår.

På grund av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Karesuando kommun för uppförande av polisarrest* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett anslag av ..... kronor 14 500

G. Diverse.

[9.] **9. Bidrag till utlandssvenskarnas förening.** Under denna rubrik har å riksstaten för innevarande budgetår anvisats ett anslag å 80 000 kronor, varav högst 30 000 kronor avsetts som bidrag till föreningens administrationskostnader och högst 50 000 kronor för hjälpverksamhet till förmån för svenska medborgare, vilka under nuvarande förhållanden återvända såsom flyktingar från utlandet till Sverige. Såsom jag tidigare denna dag vid anmälan av medelsbehovet för nästa budgetår till bidrag till utlandssvenskarnas förening anfört (V punkt 237), har *utlandssvenskarnas förening* i särskilda skrivelser den 3 oktober och 30 november 1944 hemställt om dels ersättning med 15 000 kronor för de medel föreningen förskotterat för omhändertagande av och beredande av hjälp åt svenska judiska flyktingar från Tyskland och av Tyskland ockuperade länder och dels ytterligare statsbidrag med 30 000 kronor för föreningens hjälpverksamhet under innevarande budgetår.

Beträffande förstnämnda framställning anför föreningen, att denna i början av år 1943 erhållit uppdrag att taga hand om och i mån av behov bereda hjälp åt ifrågavarande flyktingar. Antalet sådana flyktingar, vilka omhändertagits av föreningen, utgjorde 107. Av dessa hade 64 personer erhållit kontantunderstöd eller hjälp i annan form. Kostnaderna härför, vilka intill den 1 juli 1944 uppgått till 14 950 kronor, hade föreningen förskotterat av tillgängliga medel. Med det omfång föreningens hjälpverksamhet numera erhållit vore föreningen i behov av ersättning för nämnda förskott. Föreningens hjälpverksamhet för flyktingar av denna kategori hade fortsatt efter den 30 juni 1944 och torde även framgent komma att fortsätta, om ock i betydligt minskad omfattning. Föreningen avsåge emellertid att söka bestrida de kostnader för ändamålet, som icke täcktes av den begärda ersättningen, från de för allmän hjälpverksamhet anvisade medlen.

Till stöd för hemställan i skrivelsen den 30 november 1944 framhåller föreningen, att dess hjälpverksamhet till förmån för utlandssvenskar måst under senaste tid utvidgas på grund av det allt större antalet från de krigshärjade länderna hemvändande svenskar. Föreningen räknade därför med att de till föreningens förfogande ställda medlen icke komme att förslå för fullföljandet av hjälpverksamheten intill den 1 juli 1945. Den 15 november 1944 utgjordes sagda medel av den del av statsbidraget å 50 000 kronor till föreningens hjälpverksamhet under budgetåret 1944/45 som nämnda dag icke utanordnats, eller 25 000 kronor, samt återstoden av de belopp å sammanlagt 100 000 kronor som från anslaget till oförutsedda utgifter under budgetåret 1943/44 ställts till föreningens förfogande för omhändertagande av svenska medborgare i Tyskland, vilka till följd av bombangreppen mot tyska städer blivit försatta i nödställt tillstånd, eller 4 500 kronor. Det hjälpbehov som under sista tiden förelegat och alltjämt förelåge motsvarade ett understödsbelopp av cirka 7 000 kronor för månad. Med hänsyn härtill borde kostnaden för föreningens hjälpverksamhet under tiden 15 november 1944—30 juni 1945 beräknas till 52 500 kronor. Vidare hade föreningen intill den 15

november 1944 av egna medel för hjälpverksamhet bland hemkomna svenskar utlagt ett belopp av 7 000 kronor, vilket föreningen önskade få ersatt av statsmedel. Medelsbehovet för föreningens hjälpverksamhet under innevarande budgetår — utöver den härför avsedda delen av anslaget till bidrag till föreningen — uppginge sålunda till (52 500 + 7 000 — 25 000 — 4 500) = 30 000 kronor. Föreningen tillägger, att detta belopp avsåge hjälpverksamhet av nuvarande omfattning.

Departementschefen.

Vad till en början angår framställningen om ersättning till utlandssvenskarnas förening med 15 000 kronor för de medel föreningen förskotterat för omhändertagande av och beredande av hjälp åt svenska judiska flyktingar från Tyskland och av Tyskland ockuperade länder finner jag skäligt att sådan ersättning utgår.

Vidkommande härefter föreningens hemställan om ytterligare statsbidrag för föreningens hjälpverksamhet under innevarande budgetår synes erforderligt, att denna hjälpverksamhet även under återstoden av budgetåret bedrives efter i huvudsak samma linjer som hittills. Mot föreningens beräkning av det ytterligare medelsbehovet härför, 30 000 kronor, har jag intet att erinra.

För ifrågavarande båda ändamål bör å tilläggsstat äskas ett anslag av 45 000 kronor.

På grund av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till utlandssvenskarnas förening* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett anslag av ..... kronor 45 000.

[10.] **11 a. Beredande av sjukvård i Sverige åt barn m. fl. från de nordiska grannländerna,** *reservationsanslag.* För beredande av sjukvård i Sverige åt barn från Finland har å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisats ett reservationsanslag av 850 000 kronor. Å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 har vidare för beredande av sjukvård i Sverige åt barn från Finland och Norge anvisats ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor. Enligt beslut av 1943 års riksdag (prop. nr 344, riksd. skriv. nr 476) må sistnämnda anslag disponeras jämväl för beredande av motsvarande förmån åt danska barn, som på grund av rådande förhållanden vistades i Sverige. För innevarande budgetår har å riksstaten anvisats ett reservationsanslag av 1 400 000 kronor för beredande av sjukvård i Sverige åt barn från de nordiska grannländerna. Närmare föreskrifter för anslagens användning hava fastställts av Kungl. Maj:t i brev den 24 april 1942, den 16 april och den 19 november 1943 samt den 5 maj 1944, varvid i sistnämnda brev föreskrivits, att vid utgången av budgetåret 1943/44 befintlig reservation å anslaget till Beredande av sjukvård i Sverige åt barn från Finland och Norge skulle överföras till det för innevarande budgetår anvisade anslaget.

I två särskilda skrivelser den 24 oktober 1944 har *medicinalstyrelsen* gjort

framställning om anvisande av medel för ifrågavarande ändamål dels å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår dels ock å riksstaten för nästa budgetår. Styrelsen upplyser, att den i enlighet med förenämnda beslut den 5 maj 1944 överförda reservationen uppgått till 133 584 kronor, varför vid ingången av budgetåret 1944/45 å förevarande anslag funnits disponibelt ett belopp av 1 533 584 kronor. Under tiden juli—september 1944 hade utbetalats 579 912 kronor.

Vidare anför styrelsen bland annat följande.

Antalet till riket överförda barn, särskilt från Finland, hade stigit avsevärt under budgetåret 1943/44 och innevarande budgetår. Behovet av sjukvård för sådana barn hade ökat i motsvarande grad. Under år 1944 hade nyinrättats icke mindre än tjugofem särskilda anstalter för beredande av sjukvård åt finska barn och en sådan anstalt för norska barn. Antalet vårdplatser för vård av till Sverige överförda nordiska barn uppginge för närvarande till cirka 1 150. Därjämte bereddes sjukvård åt sådana barn i stor utsträckning å redan inrättade civila sjukhus. Kostnaden för vården kunde för närvarande beräknas till mellan 240 000 och 250 000 kronor per månad. Antalet finska barn i riket — för närvarande omkring 50 000 — kunde närmast väntas stiga ytterligare under innevarande budgetår och ett återförande av barnen till Finland beräknades icke kunna ske på kortare tid än ett år. Någon minskning av antalet barn från Danmark och Norge kunde icke heller påräknas under nuvarande förhållanden. Med hänsyn härtill beräknade styrelsen utgifterna för innevarande budgetår till 2 830 000 kronor. Då i runt tal 1 530 000 kronor redan anvisats, skulle sålunda erfordras ett ytterligare anslag av 1 300 000 kronor för innevarande budgetår.

Vad anginge medelsbehovet för nästa budgetår ville styrelsen framhålla, att ehuru styrelsen väl insåge ovissheten beträffande förevarande anslagsbehov under budgetåret 1945/46, styrelsen funnit sig böra räkna med att därunder ytterligare överförande av barn från Finland icke komme att äga rum samt att återförande av barnen komme att påbörjas. Då emellertid ett genomförande därav beräknades kräva avsevärd tid, funne styrelsen ifrågavarande medelsbehov icke böra uppskattas till lägre belopp än 2 000 000 kronor.

Styrelsen har jämväl ifrågasatt en mindre jämkning i föreskrifterna för användningen av förevarande anslag. Styrelsen yttrar härutinnan:

Enligt de föreskrifter angående användningen av ifrågavarande anslag, som meddelats av Kungl. Maj:t, gällde, att minderårig finsk medborgare, som genom förmedling av hjälpkommittén för Finlands barn överförts till Sverige, finge beredas sjukvård, förutom å redan inrättade civila sjukhus, jämväl å för vård av minderåriga finska medborgare särskilt inrättade anstalter, som av medicinalstyrelsen godkänts. Samma förmån tillkomme dels danska barn, som på grund av rådande förhållanden vistades i riket, dels ock norska barn, som genom förmedling av svenska norgehjälpen överförts till Sverige.

Det hade emellertid visat sig, att i många fall starka skäl talade för bidrag till kostnaden för sjukvård åt barn, som införts till riket från Finland eller Norge på annat sätt än genom direkt förmedling av hjälpkommittén för Finlands barn respektive svenska norgehjälpen. Styrelsen ansåge sig därför böra i detta sammanhang ifrågasätta sådan ändring av angivna föreskrifter, att sjukvård å statsverkets bekostnad kunde vid föreliggande behov efter prövning i varje särskilt fall beredas jämväl barn från Finland och Norge, vilkas överförande till Sverige icke förmedlats av nämnda hjälporganisationer.

Under åberopande av vad sålunda anförts har medicinalstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att *dels* medgiva sådan ändring rörande användningen av medel under ifrågavarande anslag, att sjukvård å statsverkets bekostnad må beredas jämväl barn från Finland och Norge, vilkas överförande till Sverige icke förmedlats av hjälpkommittén för Finlands barn respektive svenska norgehjälpen, i den mån nämnda hjälporganisationer efter prövning i varje särskilt fall ansåge vederbörande barn i förevarande avseende böra likställas med barn, som överförts genom organisationernas förmedling, *dels* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1944/45 till Beredande av sjukvård i Sverige åt barn från de nordiska grannländerna anvisa ett reservationsanslag av 1 300 000 kronor, *dels ock* att å riksstaten för budgetåret 1945/46 för samma ändamål anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

Departementschefen.

Till följd av den inträdda ökningen av antalet till Sverige överförda barn från våra nordiska grannländer, särskilt Finland, hava de för beredande av sjukvård härstädes åt sådana barn anvisade medlen för innevarande budgetår visat sig otillräckliga. Medicinalstyrelsen, som uppskattar medelsåtgången under budgetåret till 2 830 000 kronor, har därför ansett sig böra hemställa om ett anslag å tilläggsstat av 1 300 000 kronor. Vidare har styrelsen, som framhåller att man bör räkna med att även under nästa budgetår sjukvård behöver beredas ett avsevärt antal barn, hemställt om ett anslag av 2 000 000 kronor för sistnämnda budgetår.

De humanitära skäl, som föranlett statsmakternas tidigare beslut om fri sjukvård i Sverige åt barn från våra nordiska grannländer, äga alltjämt giltighet. Jag anser mig därför böra förorda, att ytterligare medel älskas för ifrågavarande ändamål. Då jag ej har något att erinra mot medicinalstyrelsens uppskattning av det härför erforderliga medelsbehovet, tillstyrker jag anvisande av de av medicinalstyrelsen äskade beloppen.

Vad angår villkoren för användningen av de för ifrågavarande ändamål anvisade medlen anser jag mig böra tillstyrka den av medicinalstyrelsen föreslagna ändringen, innebärande att fri sjukvård skulle efter prövning i varje särskilt fall av hjälpkommittén för Finlands barn eller svenska norgehjälpen komma även sådana barn till del, som icke överförts genom dessa hjälporganisationers försorg. Om riksdagen icke riktar erinran däremot, torde Kungl. Maj:t få i begränsad utsträckning anlita ifrågavarande anslag jämväl för att, där ömmande omständigheter äro förhanden, bestrida kostnaderna för vård på staten tillhöriga sjukhus åt ålänningar, vilka av vederbörande läkare hos kommittén för vårdhjälp åt Åland befunnits vara i behov av sådan sjukvård, som på grund av rådande förhållanden för närvarande icke kan erhållas i Finland. Liknande medgivande har av Stockholms stad lämnats beträffande vård av ålänningar å sjukhus, som äges eller disponeras av staden. Anslaget torde i anslutning härtill böra kompletteras på sätt framgår av min hemställan. Eventuellt uppkommande reservation å det äldre anslaget torde vid innevarande budgetårs utgång böra överföras till det nya.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Beredande av sjukvård i Sverige åt barn m. fl. från de nordiska grannländerna* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 1 300 000.

[11.] **15. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga,** *reservationsanslag.* För ifrågavarande ändamål har för löpande budgetår anvisats ett belopp av 500 000 kronor. Vid budgetårets ingång förefanns å anslaget en reservation av endast 940 kronor.

Bland de större utredningar, som voro i verksamhet under föregående budgetår, då nettoutgifterna å detta anslag uppgingo till sammanlagt 807 683 kronor, ha socialvårdskommittén, 1941 års befolkningsutredning och statens sjukhusutredning av år 1943 fortsatt sitt arbete även under löpande budgetår och dragit betydande kostnader. Ehuru några nya mera kostnadskrävande utredningar icke tillkommit, ha de för löpande budgetår tillgängliga anslagsmedlen visat sig helt otillräckliga. En anslagsförstärkning med 500 000 kronor synes erforderlig.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 500 000.

Vad föredragandena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

N. O. Aurelius.

Bilaga 6.

Egentliga statsutgifter.

Sjätte huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Domö, anmäler härefter under kommunikationsdepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

B. Väg- och vattenbyggnadsväsendet.

Vatten- och avloppsledningar.

[1.] **33. Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp,** *reservationsanslag.* Såsom jag i annat sammanhang tidigare denna dag erinrat (statsverkspropositionen, sjätte huvudtiteln, punkten 38) har Kungl. Maj:t — som genom beslut den 15 juli 1944 fastställt allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 att lända till omedelbar efterrättelse såsom allmän förskottsstat — den 17 november 1944 ställt det å allmän förskottsstat II för budgetåret 1944/45 uppförda anslaget av 3 000 000 kronor till Bidrag till anläggning av vatten- och avloppsledningar till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande att användas i mån av behov intill ett belopp av högst 1 000 000 kronor.

Medel torde nu böra anvisas å riksstaten för täckning av denna förskottsanvisning. Täckningsanslaget torde lämpligen böra betecknas Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 1 000 000.

E. Diverse.

[2.] **17. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga,** *reservationsanslag.* Anslaget har för vart och ett av budgetåren 1940/41—1943/44 utgått med 65 000 kronor. För innevarande budgetår är anslaget anvisat med 100 000 kronor. Enligt vad en inom departementet verkställd överslagsberäkning givit vid handen är detta belopp icke på långt när tillräckligt för täckande av utgifterna under innevarande budgetår. Vissa av de pågående utredningarna hava sålunda visat sig bliva mera kostnadskrävande än beräknat. Härtill kommer, att en del nya utredningar måste igångsättas före utgången av budgetåret. En avsevärd förstärkning av anslaget är därför erforderlig. Jag vill förorda, att ett fyllnadsanslag av 175 000 kronor upptages å tilläggsstat.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 175 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Fredric Haverman.

Bilaga 7.

Egentliga statsutgifter.

Sjunde huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler härefter under finansdepartementet hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

E. Diverse.

[1.] **7. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga,** *reservationsanslag.* Under hänvisning till vad jag vid anmälan i årets statsverksproposition av medelsbehovet under förevarande anslagsrubrik för budgetåret 1945/46 anfört angående medelsbehovet för innevarande budgetår hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 200 000.

[2.] **7 a. Kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering,** *reservationsanslag.* I skrivelse den 22 juni 1943 (nr 439) hemställde riksdagen om tillsättande vid lämplig tidpunkt av ett särskilt organ med uppgift att undersöka, hur näringslivets omställning till fredsproduktion borde ske och vilka praktiska åtgärder, som för detta ändamål kunde vidtagas, samt hur de so-

ciala efterkrigsproblemen borde lösas. Sedan vissa tekniska utredningar rörande omställningsproblemen efter ett vapenstillestånd verkställts, tillsatte Kungl. Maj:t den 11 februari 1944 en kommission med uppgift att med stöd av de vunna resultaten pröva riktlinjerna för den ekonomiska efterkrigspolitiken sedd i samband med statsmakternas allmänna strävanden.

I den sålunda tillsatta kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering ingå 21 ledamöter, representerande såväl de stora grupperna inom riksdagen som olika områden av näringslivet. Därjämte ha ett flertal sakkunniga adjungerats olika inom kommissionen tillsatta delegationer. Kommissionen, som under år 1944 avlämnat tre betänkanden och avgivit utlåtanden i flera för efterkrigsplaneringen betydelsefulla frågor, väntas slutföra sitt arbete under innevarande budgetår.

Kostnaderna för kommissionen ha hittills avförts å sjunde huvudtitelns kommittéanslag. De utgjorde under budgetåret 1943/44 över 52 000 kronor och beräknas under innevarande budgetår uppgå till omkring 125 000 kronor. Med hänsyn både till storleken av ifrågavarande kostnader och till den speciella karaktären av kommissionens uppdrag synes lämpligt, att särskilda medel anvisas för bestridande av kostnaderna för löpande budgetår. För ändamålet torde böra å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår uppföras ett reservationsanslag å 125 000 kronor. Därest några ytterligare kostnader för kommissionen skulle uppkomma under löpande eller nästföljande budgetår, torde de få belasta sjunde huvudtitelns kommittéanslag.

Från tilläggsstatsanslaget bör ersättning tillföras nämnda kommittéanslag för redan bestridda utgifter för kommissionen, såvitt de avse budgetåret 1944/45.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 125 000.

[3.] **Mörkläggningsanordningar i statliga byggnader.** Enligt 62 § civilförsvarslagen den 15 juli 1944, som trätt i kraft den 1 december 1944, är ägare av byggnad skyldig att vidtaga nödiga anordningar för byggnadens mörkläggning under civilförsvarsberedskap. I fråga om lokaler i staten tillhöriga byggnader, vilka disponeras av statliga myndigheter, har byggnadsstyrelsen på grund av svårigheter att centralt vidtaga dylika mörkläggningsanordningar funnit lämpligast, att vederbörande myndighet liksom hittills ansvarar för anordningarnas vidmakthållande. För Stockholms del skall dock gemensam upphandling av mörkläggningsmateriel ske genom statens industrikommission.

Storleken av kostnaderna för nu erforderliga mörkläggningsanordningar beror i första hand på huru fullständiga anordningar som redan finnas och

på vilka anspråk i fråga om anordningarnas utformning som komma att uppställas. Byggnadsstyrelsen har i cirkulär till myndigheterna framhållit, att så billiga anordningar, som i varje särskilt fall kunna anses praktiskt försvarliga, borde vidtagas. Under erinran om svårigheterna att uppskatta dessa kostnader har styrelsen i en promemoria den 13 december 1944 räknat med att de sammanlagt kunna uppgå till 500 000 kronor. Dessa kostnader böra i enlighet med styrelsens förslag liksom tidigare utgifter för ändamålet belasta verkens expensposter. Man torde för den skull ha att räkna med att överskridande av ifrågavarande anslagsposter i vissa fall kommer att bli erforderligt. Framställningar om medgivanden till dylikt överskridande böra i vanlig ordning prövas av Kungl. Maj:t. Med hänsyn till storleken av det sammanlagda medelsbehovet för mörkläggningsanordningarna har jag emellertid funnit frågan böra anmälas för riksdagen.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behahagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Gösta Renlund.

Bilaga 8.

Egentliga statsutgifter.

Åttonde huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Andrén, anmäler härefter under ecklesiastikdepartementets handläggning hörande ärende angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

D. Akademier m. m.

[1.] **7. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och byggnadsminnesmärken,** *reservationsanslag.* Bland de byggnadsminnesmärken, som stå under riksantikvarieämbetets tillsyn och förvaltning, ingår den å kronoegendomen Månstorps kungsgård i V. Ingelstads socken i Skåne belägna slottsruinen »Månstorps gavlar». Nämnda ruin undergick åren 1929—30 en konservering, vartill ett extra reservationsanslag av 15 000 kronor anvisades av 1929 års riksdag. *Riksantikvarieämbetet* har nu hemställt, att ett anslag av 6 000 kronor måtte ställas till ämbetets förfogande för vissa grundförstärkningsarbeten på ruinen. Ämbetet har härvid anfört:

Efter de hårda vintrarna 1939—41 har grunden under ruinens imposanta västra gavel försatts i en långsamt fortskridande förskjutningsrörelse. Enligt företagen undersökning kommer fara för hela gavelns överstjälpning och instörtande att inträda, därest icke motåtgärder vidtagas. Kostnaderna för grundförstärkning ha beräknats till högst 6 000 kronor. De medel, vilka ställts till riksantikvarieämbetets förfogande i och för vården av landets samtliga byggnadsminnesmärken, uppgå för budgetåret 1944/45 till 5 000

kronor och medgiva sålunda icke utförande av några arbeten av ifrågavarande storleksordning. Förstärkningsarbetet är på grund av fara för ras av brådskande natur.

Departementschefen. Av det för innevarande budgetår anvisade reservationsanslaget av 50 000 kronor till vård och underhåll av fornlämningar och byggnadsminnesmärken äro såsom nämnts endast 5 000 kronor avsedda för vård och underhåll samt omedelbara iståndsättningsarbeten å byggnadsminnesmärken. För att möjliggöra de av riksantikvarieämbetet såsom ofrånkomliga och brådskande betecknade grundförstärkningsåtgärderna på Månstorps gavlar förordar jag, att ifrågavarande anslag förstärkes med 6 000 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och byggnadsminnesmärken* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 6 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Olof Cederstrand.

Bilaga 9.

Egentliga statsutgifter.

Nionde huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, och statsrådet Rubbestad anmäla härefter under jordbruksdepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45, statsrådet Pehrsson-Bramstorp beträffande punkterna 2—3 och 5—11 samt statsrådet Rubbestad beträffande punkterna 1 och 4. Föredragandena yttra därvid följande.

B. Lantbruksstyrelsen m. m.

[1.] **Lantbruksingenjörer och deras biträden: Avlöningar.** Den 14 april 1944 fastställde Kungl. Maj:t av riksdagen godkänd avlöningsstat för lantbruksingenjörer och deras biträden att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1944/45. Staten upptager bland annat en anslagspost till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal å 305 000 kronor. Sagda anslagspost är avsedd för avlönande av bland annat 21 extra ordinarie ritbiträden i lönegrad Eo 7 samt 10 extra ordinarie kontorsbiträden i lönegrad Eo 4 (jfr prop. nr 204/1939 och IX H. T. 1941 s. 8; r. skr. nr 349/1939 och 9/1941).

I anledning av framställning från lantbruksstyrelsen har Kungl. Maj:t den 4 augusti 1944 bemyndigat styrelsen att tills vidare under budgetåret 1944/45 hos lantbruksingenjören i Hallands län samt Älvsborgs läns södra del anställa ett extra ritbiträde med placering i lönegrad Ex 7.

I skrivelse den 15 september 1944 har *lantbruksstyrelsen* hemställt om bemyndigande att tills vidare under budgetåret 1944/45 anställa ytterligare 4

extra ritbiträden i lönegrad Ex 7 och 3 extra kontorsbiträden i lönegrad Ex 4. Styrelsen har härvid anfört bland annat följande.

Anställandet av lantbruksingenjörernas statsavlönade biträdespersonal föranleddes på sin tid av nödvändigheten att hos lantbruksingenjörerna förekommande rit- och skrivarbete måtte kunna färdigställas utan alltför långvarigt och för vederbörande intressenter i de olika arbetsföretagen förlustbringande dröjsmål. Detta syfte har emellertid i endast relativt ringa grad vunnits genom anställandet av extra ordinarie personal i nu medgiven omfattning. Redan vid första anvisandet av ifrågavarande anslagsmedel hölls beräkningen av personalbehovet av budgetära skäl i underkant, och under de därpå följande åren har behovet av förstärkning av dessa biträdeskrafter gjort sig alltmera kännbart. Lantbruksingenjörerna ha därför blivit nödsakade att privat anställa och helt av egna medel avlöna ytterligare sådana biträden. På grund av den starkt uppåtgående tendensen i fråga om den avlöning, som dylika biträden kunna påräkna i den allmänna marknaden, blir emellertid anställandet av sådana biträden numera i regel förenat med ekonomisk förlust för lantbruksingenjörerna. Härutinnan må endast erinras, att för dessa tjänstemän gällande taxetariffer äro, icke minst i vad beträffar här ifrågavarande tjänstegöromål, grundade på en väsentligt lägre lönenivå än den nu rådande.

Till följd av angivna förhållanden och därav orsakad brist på biträdespersonal har inom ett flertal lantbruksingenjörsdistrikt uppstått en beklaglig stagnation i handläggningen och expedieringen av tjänsteärendena. Klagomål häröver ha även vid upprepade tillfällen framförts av vederbörande intressenter.

Erinras må, att enligt gällande bestämmelser lantbruksingenjör och extra lantbruksingenjör, hos vilken placerats statsanställt rit- eller kontorsbiträde, har att bidraga till biträdets avlönande med 175 kronor för månad för ritbiträde och 125 kronor för månad för kontorsbiträde samt att sagda medel skola tillgodoföras inkomsttiteln Inkomster av lantbruksingenjörsförrättningar.

I ärendet ha remissutlåtanden avgivits den 5 oktober 1944 av 1942 års torrläggningssakkunniga samt den 9 i samma månad av statskontoret.

1942 års torrläggningssakkunniga ha anfört, att de sakkunniga under sin utredning kommit till den uppfattningen att behov förelåge av en väsentlig förstärkning av den statsanställda biträdespersonalen hos lantbruksingenjörerna för arbetets ändamålsenliga organisation samt behöriga fortgång till undvikande av för vederbörande intressenter menliga dröjsmål. Det antal nya befattningar varom lantbruksstyrelsen hemställt understege betydligt den ökning av sammanlagda antalet biträdesbefattningar, som de sakkunniga torde komma att föreslå i sitt betänkande.

Statskontoret har framhållit, att enligt statskontorets mening några skäl icke blivit anförda, som borde föranleda ett frångående av den fördelning av kostnaderna för biträdespersonalen, som genomförts vid 1939 och 1941 års riksdagar. Det föreliggande behovet av ytterligare rit- och skrivbiträden borde därför icke till någon del bekostas av statsmedel.

Föredraganden.

Med hänsyn till vad lantbruksstyrelsen anfört anser jag mig böra förorda, att antalet statsanställda biträden hos lantbruksingenjörerna ökas under in-

nevarande budgetår. Enligt lantbruksstyrelsens förslag borde ökningen för löpande budgetår avse 5 ritbiträden i lönegrad Ex 7 samt 3 kontorsbiträden i lönegrad Ex 4. Enligt min mening torde det emellertid vara tillfyllest, om antalet ritbiträden bestämmes till 3, däri inräknat det ritbiträde, till vars anställande Kungl. Maj:t den 4 augusti 1944 lämnat sitt tillstånd, medan däremot antalet kontorsbiträden bör bestämmas till 5. Kostnaderna för denna ökning av antalet biträden ha för löpande budgetår beräknats till 9 644 kronor. För genomförande av den nu förordade utökningen av antalet biträden torde riksdagens medgivande böra inhämtas till att den i avlöningsstaten för lantbruksingenjörer och deras biträden upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må under budgetåret 1944/45 överskridas med högst 9 700 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att den i avlöningsstaten för lantbruksingenjörer och deras biträden upptagna anslagsposten avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må för budgetåret 1944/45 överskridas med högst 9 700 kronor.

C. Lantbruksakademien m. m.

[2.] **4 a. Statens växtskyddsanstalt: Inventarier och utrustning m. m.,** *reservationsanslag.* För ifrågavarande ändamål anvisade 1937 års riksdag (IX H. T. p. 22; r. skr. nr 9) för budgetåret 1937/38 i samband med anstaltens förflyttning till Bergshamra ett reservationsanslag av 90 000 kronor.

I skrivelse den 16 maj 1944 har *styrelsen för statens växtskyddsanstalt* hemställt om anvisande för innevarande budgetår av 3 145 kronor 37 öre till bestridande av kostnaderna för dels ytterligare två kylaggregat till anstaltens termostatanläggning, dels ock vissa elektriska installationsarbeten. Ifrågavarande maskiner och arbeten ha enligt vad anstaltsstyrelsen upplyst blivit nödvändiga till följd av vidtagna ändringar i den ursprungliga byggnadsplanen för anstaltsbyggnaden vid Bergshamra i syfte att få till stånd skyddsrumsanläggning.

Jag har intet annat att erinra mot anstaltsstyrelsens förslag än att medelsanvisningen för ändamålet synes böra avrundas till 3 200 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *Departementschefen.*

att till *Statens växtskyddsanstalt: Inventarier och utrustning m. m.* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 3 200.

D. Undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanäringar m. m.

[3.] **7. Lantbrukshögskolan: Byggnadsarbeten,** *reservationsanslag.* Vid 1942 års riksdag anvisades å riksstaten under anslagstiteln Lantbrukshögskolan: Byggnadsarbeten och vissa andra engångskostnader ett reservationsanslag av 973 400 kronor. Genom beslut den 17 april 1942 bemyndigade Kungl. Maj:t styrelsen för lantbrukshögskolan, bland annat, att för en kostnad av högst 45 000 kronor låta verkställa ombyggnad och reparation av mangårdsbyggnaden vid Ugerups försöksgård. Vidare har å riksstaten för budgetåret 1944/45 under anslagstiteln Lantbrukshögskolan: Byggnadsarbeten anvisats ett reservationsanslag av 28 000 kronor för uppförande av en lagringskällare för potatis vid Flahults försöksgård.

I särskilda skrivelser den 11 september och den 14 november 1944 har *styrelsen för lantbrukshögskolan* hemställt, att å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1944/45 måtte anvisas ytterligare respektive 10 400 och 6 500 kronor till ifrågavarande byggnadsföretag. Högskolestyrelsen har härvid anfört i huvudsak följande.

Mangårdsbyggnad vid Ugerups försöksgård. Styrelsen har i syfte att nedbringa byggnadskostnaderna låtit domänstyrelsens byggnadsbyrå omarbeta den uppgjorda ritningen till företaget. Det har emellertid visat sig, att kostnaderna för arbetenas genomförande komma att uppgå till omkring 55 400 kronor. Kostnadsökningen, (55 400 — 45 000 =) 10 400 kronor, har föranletts av den prisstegring å cirka 20 procent, som ägt rum sedan arbetena i augusti 1941 kostnadsberäknats.

Lagringskällare vid Flahults försöksgård. I skrivelse till högskolestyrelsen har föreståndaren för försöksgården framhållit, att det under arbetet med källarens uppförande framstått allt tydligare, att densamma skulle vinna oerhört i värde och användbarhet om den — vilket från början icke avsetts — försåges med en överbyggnad av trä av sådan höjd, att det därigenom uppstående utrymmet kunde utnyttjas dels som maskinhall, dels ock såsom upplagsplats för utsädespotatis. För närvarande disponerades nämligen å gården blott en redskapsbod, omfattande en golvyta om 84 m² utvändigt mått. Detta utrymme svarade ej på minsta sätt mot gårdens nuvarande behov. Resultatet hade blivit, att maskiner och redskap i stor omfattning måste instuvas på ett flertal mycket olämpliga lokaler, såsom trösklogar, hölador, öppna körlider m. m. Maskinerna bleve härigenom svåråtkomliga och omöjliga att ägna tillbörlig skötsel och tillsyn. Det utrymme, som skulle kunna erhållas ovanpå lagringskällaren och som omfattade en golvyta av icke mindre än omkring 260 m², skulle därför innebära ett mycket värdefullt och välkommet tillskott i försöksgårdens redskapsutrymmen. Därjämte skulle ifrågavarande utrymme kunna användas till förvaring av för provtagning och statsplombering avsedd utsädespotatis. Försöksgårdsföreståndaren har vidare meddelat, att vederbörande entreprenör åtagit sig att utföra den ifrågasatta överbyggnaden mot ett tillägg till entreprenadsumman av 6 500 kronor.

För egen del finner högskolestyrelsen det vara synnerligen angeläget att frågan om förvaringsplats för redskap och utsädespotatis å Flahults försöksgård ordnas. Detta synes på ett billigt och utmärkt sätt kunna ske genom

uppförande av den föreslagna överbyggnaden å lagringskällaren. Kostnaderna härför torde emellertid icke kunna bestridas från specialstaten för försöksgården utan erforderliga medel böra anvisas å tilläggsstat för löpande budgetår.

Över högskolestyrelsens framställning om ytterligare medel till byggnadsarbeten å mangårdsbyggnaden vid Ugerups försöksgård har *byggnadsstyrelsen* den 28 september 1944 avgivit remissutlåtande, däri byggnadsstyrelsen förklarat sig icke ha något att erinra mot det äskade beloppet, 10 400 kronor.

I betraktande av vad högskolestyrelsen anfört vill jag föreslå, att ytterligare 10 400 kronor äskas för ombyggnad och reparation av mangårdsbyggnaden vid Ugerups försöksgård. Då uppförandet av en överbyggnad å lagringskällaren vid Flahults försöksgård synes medföra icke obetydliga fördelar, förordar jag, att jämväl detta arbete kommer till stånd. I anslutning till vad högskolestyrelsen föreslagit tillstyrker jag, att ett belopp av 6 500 kronor upptages för ändamålet. De av mig nu förordade medelsanvisningarna, (10 400 + 6 500 =) 16 900 kronor, torde böra ske å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår i form av ett reservationsanslag, benämnt Lantbrukshögskolan: Byggnadsarbeten. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *Departementschefen.*

att till *Lantbrukshögskolan: Byggnadsarbeten* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 16 900.

F. Veterinärväsendet m. m.

[4.] **10 a. Statens veterinärmedicinska anstalt: Förbättring av tillfartsväg m. m.,** *reservationsanslag.* I gemensam skrivelse den 15 december 1944 ha *styrelsen för statens veterinärmedicinska anstalt, föreståndaren för lantbrukshögskolans jordbruksförsöksanstalt, styrelsen för statens lantbrukskemiska kontrollanstalt* samt *lantbruksakademiens förvaltningsutskott* hemställt, att å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1944/45 måtte anvisas ett belopp av 15 000 kronor till förbättring av tillfartsvägen till förstnämnda anstalt m. m. Till motivering för framställningen har anförts i huvudsak följande.

Ifrågavarande tillfartsväg går från Experimentalfältets grindar till veterinärmedicinska anstaltens nya institutionsbyggnad. Vägen består på en 150 meter lång sträcka närmast Roslagsvägen av gammal grusväg och på den närmare veterinärmedicinska anstalten belägna delen, som har en längd av 350 meter, av en i samband med uppförandet av anstaltens institutionsbyggnad på ett underlag av packsten anlagd grusväg.

Vid överläggningar den 23 november 1944 mellan representanter för institutionerna samt byggnadsstyrelsen konstaterades, bland annat, att vägbanan å tillfartsvägen befann sig i ett delvis mycket dåligt skick och i starkt behov

av permanentbeläggning, att belysningen från grindarna vid Roslagsvägen fram till lantbrukskemiska kontrollanstalten var otillfredsställande, att platsen framför sistnämnda anstalt behövde planeras samt att vissa av den nya vägen föranledda stängsel av provisorisk natur behövde ersättas med permanenta sådana.

Härefter har frågan om en förbättring av tillfartsvägen varit föremål för närmare utredning inom veterinärmedicinska anstalten. Vid av anstalten begärd besiktning har Stockholms stads gatukontor funnit vägen vara dålig och svår att underhålla, i anledning varav förordats en justering av vägunderlaget och anordnande av en 4 meter bred beläggning av vägen med tjärmakadam. Gatukontoret har beräknat kostnaderna för ifrågavarande vägarbete till 12 280 kronor samt förklarat sig villigt att utföra arbetet under våren 1945. Från kontorets sida har vidare uttalats, att, sedan den föreslagna beläggningen utförts, endast obetydliga kostnader skulle uppkomma för vägens fortsatta underhåll; dock måste man räkna med en ytbehandling med asfalt efter några år. Om vägen däremot ej inom den närmaste tiden förbättrades, syntes oproportionerligt dryga underhållskostnader bliva oundvikliga i fortsättningen. Dessa kostnader kunde i sådant fall uppskattas till cirka 1 500 kronor årligen.

Det synes ostridigt, att ifrågavarande tillfartsväg numera i huvudsak tillgodoser statliga behov ävensom att vägen är i starkt behov av någon form av permanentbeläggning. Vidare bör vägbelysningen från Roslagsvägen fram till lantbrukskemiska kontrollanstalten förbättras. Tre eller fyra nya belysningsstolpar synas erforderliga. Enligt infordrade anbud kan kostnaden härför beräknas till 1 200 kronor. För övriga förut omnämnda arbeten och oförutsedda utgifter torde böra beräknas 1 500 kronor. I allt skulle sålunda erfordras ett belopp av (12 280 + 1 200 + 1 500 =) i runt tal 15 000 kronor. Då det är synnerligen önskvärt, att de ifrågasatta arbetena kunna utföras snarast möjligt, synes beloppet böra anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår samt därvid ställas till statens veterinärmedicinska anstalts förfogande.

Departementschefen. De i förevarande framställning ifrågasatta förbättringsarbetena synas mig vara av den angelägenhetsgrad, att desamma böra komma till utförande med det snaraste. Med hänsyn härtill förordar jag, att erforderliga medel för ändamålet anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår. Mot de verkställda kostnadsberäkningarna, vilka sluta å i runt tal 15 000 kronor, har jag icke något att erinra. Sagda belopp torde böra anvisas i form av ett särskilt reservationsanslag, benämnt Statens veterinärmedicinska anstalt: Förbättring av tillfartsväg m. m., samt ställas till anstaltens förfogande.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens veterinärmedicinska anstalt: Förbättring av tillfartsväg m. m.* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 15 000.

G. Lanthushållning i allmänhet.

[5.] **11 a. Befrämjande av fröodlingen m. m.: Vissa undersökningar rörande lin- och hampberedningen,** *reservationsanslag.* Under denna anslagstitel anvisade 1942 års riksdag (prop. nr 316; r. skr. nr 415) å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

I en av statens livsmedelskommission med skrivelse den 5 september 1944 överlämnad framställning har *statens linnämnd* anhållit, att för ett vart av budgetåren 1944/45 och 1945/46 måtte för fortsatta undersökningar rörande lin- och hampberedningen till linnämndens förfogande ställas ett reservationsanslag av 20 000 kronor.

Kostnaderna för de till den 1 augusti 1944 genomförda undersökningarna ha av linnämnden beräknats uppgå till i runt tal 26 000 kronor, varför av de anvisade medlen, 30 000 kronor, vid nämnda tidpunkt återstode odisponerat ett belopp av omkring 4 000 kronor. Omförmälda kostnader fördelade sig enligt en av linnämnden upprättad sammanställning sålunda.

Löner	kronor	6 067: 55
Hyra av försökslokal	»	1 900: —
Försök vid Svalöv	»	2 303: 10
Maskiner	»	14 062: 61
Linhalm	»	913: 50
Bränsle	»	334: 25
Diverse	»	342: 95
Summa	kronor	25 923: 96.

Enligt vad linnämnden i sin skrivelse upplyst pågår ifrågavarande undersökningsverksamhet, som under åren 1942 och 1943 i huvudsak varit förlagd till linberedningsverket i Laholm, under år 1944 i en av Riksförbundet lin och hampa till förfogande ställd lokal i Roslags Näsby.

Linnämnden har framhållit att, då det vore av vikt att arbetena kunde fortsättas utan avbrott, ökat anslag behövdes redan för innevarande budgetår. Kostnaderna intill den 1 juli 1945 ha av linnämnden beräknats sålunda.

Löner	kronor	5 800
Hyra	»	1 710
Försök med bråkning	»	12 300
» » skäktning	»	2 000
Diverse försök	»	1 000
Linhalm	»	400
Diverse	»	790
Summa	kronor	24 000.

Livsmedelskommissionen, som tillstyrkt bifall till linnämndens framställning, har anfört.

De erfarenheter, som vunnits genom ifrågavarande försöksverksamhet, ha i en hel del fall redan kunnat utnyttjas av linberedningsverken för förbätt-

ring av driften. Härigenom har framför allt en större utvinning av tåga på blånornas bekostnad kunnat ske. Det synes önskvärt, att möjligheter beredas linnämnden att fullfölja de pågående försöken, så att dessa kunna lämna alla de upplysningar, som därmed avses.

Över linnämndens framställning har *lantbruksstyrelsen* den 12 september 1944 avgivit infordrat utlåtande. Lantbruksstyrelsen, som framhållit, att de i framställningen omförmälda undersökningarna varit av värde för lin- och hampberedningen, har funnit det önskvärt, att de kunde bedrivas ännu någon tid. På grund därav och då styrelsen icke haft något att invända mot linnämndens föreliggande anslagsberäkning, har styrelsen tillstyrkt bifall till framställningen.

Departementschefen. Ifrågavarande undersökningar, vilka med stöd av statsmedel bedrivits genom statens linnämnds försorg, ha redan lämnat resultat, som varit av stor betydelse för lin- och hampberedningen. Undersökningarna synas därför böra fullföljas. Det under innevarande budgetår för detta ändamål erforderliga beloppet, 20 000 kronor, torde lämpligen böra äskas av riksdagen å tilläggsstat II till riksstaten för löpande budgetår. Anslaget bör — i likhet med vad som tillämpats i fråga om tidigare anvisning för ändamålet — givas karaktär av reservationsanslag och benämnas Befrämjande av fröodlingen m. m.: Vissa undersökningar rörande lin- och hampberedningen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser rörande dispositionen av anslaget.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Befrämjande av fröodlingen m. m.: Vissa undersökningar rörande lin- och hampberedningen* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 20 000.

[6.] **36 a. Statens maskin- och redskapsprovningsanstalter: Särskilda undersökningar,** *reservationsanslag.* Under denna anslagstitel anvisades å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 ett reservationsanslag av 8 000 kronor för utförande av undersöknings- och provningsverksamhet beträffande potatislagerhus.

I skrivelse den 11 september 1944 — varöver infordrade utlåtanden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, styrelsen för lantbrukshögskolan, statens livsmedelskommission, styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt och styrelsen för statens växtskyddsanstalt — har *styrelsen för statens maskin- och redskapsprovningsanstalter* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte dels ställa till anstaltens förfogande ett belopp av 15 000 kronor för fortsättande av ifrågavarande verksamhet, dels ock bemyndiga Svenska spannmålsaktiebolaget att i samråd med anstalterna för samma verksamhet inlösa högst 200 ton potatis. Anstaltsstyrelsen har härvid anfört i huvudsak följande.

Ifrågavarande försök ha utförts vid Vittskövle, Ultuna, Godegård och Skyllbergs bruk. På grund av bland annat exceptionella väderleksförhållanden ha försöken icke i alla avseenden kunnat giva allmängiltiga resultat. Det synes därför önskvärt att även under nästkommande lagringsperiod fortsätta försöken, helst i en något utvidgad omfattning. Ytterligare trenne lagerhus, nämligen ett vid Ugerup i Kristianstads län och ett vid Mariedal i Skaraborgs län samt ett av Betongbolagets i Varberg typ, synas böra medtagas. Då någon särskild anstalt för produktforskning, varom förslag väckts, ännu icke förefinnes, synes utförandet av försöken under nästa lagringsperiod liksom under år 1944 böra utföras av statens maskin- och redskapsprovningsanstalter i samarbete med statens växtskyddsanstalt och statens centrala frökontrollanstalt samt Svenska lantarbetsgivareföreningen.

För undersökningarnas genomförande under den kommande lagringsperioden beräknas ett belopp av 15 000 kronor vara erforderligt enligt följande uppställning.

Instrument m. m.	kronor	1 500
Analyser	»	800
Arbets- och kontrollantkostnader	»	3 500
Provningsnämndens resekostnader och konsultering av sakkunniga	»	7 000
Frakter och diverse	»	200
Kostnad för tryckning av illustrerad redogörelse	»	1 500
Oförutsedda utgifter	»	500
Summa	kronor	15 000.

Vid denna beräkning ha icke upptagits medel för ersättning till försöksvärdar för förluster under lagringen och genom eventuell prissänkning på produkten vid utsträckt lagringstid. Lämpligast synes vara att potatisen efter överenskommelse inlöses av staten, förslagsvis genom Svenska spannmålsaktiebolaget. Den kvantitet det härvid rör sig om utgör cirka 200 ton. De för ersättning för provningsnämndens resekostnader och för konsultering av sakkunniga avsedda medlen ha upptagits till högre belopp än för löpande undersökningsår med hänsyn till att kostnaderna för de sakkunniga måst utgå från vederbörande statsinstitutioner, vilka emellertid icke ha särskilda anslag härför. Utgifterna för arbets- och kontrollantkostnader ha beräknats till 3 500 kronor.

Ifrågavarande framställning från styrelsen för statens maskin- och redskapsprovningsanstalter har tillstyrkts av flertalet hörda myndigheter. Ur yttrandena må här återgivas följande.

Lantbruksstyrelsen har framhållit, att kostnaderna för försöksverksamheten synas vara jämförelsevis högt beräknade. Även om ytterligare tre lagerhustyper vore avsedda att medtagas i försöken, syntes likväl med ledning av lämnade redogörelser för redan utförda försök posten arbets- och kontrollantkostnader kunna minskas från 3 500 till 3 000 kronor och posten provningsnämndens resekostnader och konsultering av sakkunniga från 7 000 till 5 000 kronor, vilket skulle medföra ett från 15 000 till 12 500 kronor reducerat anslagsbehov.

Statskontoret har framhållit, att, därest ett fullföljande under innevarande budgetår av ifrågavarande undersökningsverksamhet ansåges påkallat, medel för ändamålet i likhet med vad som skett för föregående budgetår

syntes böra äskas å tilläggsstat. Ämbetsverket har emellertid ifrågasatt, om icke under alla omständigheter omfattningen av verksamheten borde begränsas, så att utgifterna kunde hållas inom samma kostnadsram som förut. I övrigt har framställningen icke föranlett annat uttalande från statskontorets sida, än att medel för gäldande av kostnader för konsultering av sakkunniga inom andra statliga institutioner icke syntes vara erforderliga, då sådana institutioner torde ha att utan särskild gottgörelse ställa tillgänglig sakkunskap till förfogande.

Departementschefen. Med hänsyn till önskvärdheten av att ifrågavarande undersökningar fullföljas finner jag mig, i likhet med flertalet av de i ärendet hörda myndigheterna, böra tillstyrka anstaltsstyrelsens framställning om anvisande av ytterligare medel för ändamålet. Emellertid torde i anslutning till vad lantbruksstyrelsen och statskontoret anfört förevarande försöksverksamhet kunna hållas inom en kostnadsram av 12 500 kronor. Då de fortsatta undersökningarna äro avsedda att äga rum under budgetåret 1944/45, synes beloppet böra upptagas å tilläggsstat II till riksstaten för nämnda budgetår. Vid undersökningarnas bedrivande torde erforderligt samarbete böra åvägabringas med övriga institutioner, vid vilka verksamhet av liknande art förekommer. Frågan om bemyndigande för Svenska spannmålsaktiebolaget att inlösa för undersökningarna erforderlig mängd potatis torde jag senare få ånyo anmäla för Kungl. Maj:t.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens maskin- och redskapsprovningsanstalter: Särskilda undersökningar* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 12 500.

[7.] **39. Befrämjande av landsbygdens elektrifiering,** *reservationsanslag.* För detta ändamål ha hittills anvisats sammanlagt 20 000 000 kronor, därav 5 000 000 kronor för ett vart av budgetåren 1940/41 och 1941/42, 2 000 000 kronor för budgetåret 1942/43, 4 000 000 kronor för ett vart av budgetåren 1943/44 och 1944/45. För sistnämnda budgetår ha tillika för ändamålet uppförts å allmän beredskapsstat II 2 000 000 kronor och å allmän beredskapsstat III 4 000 000 kronor.

Förevarande anslag utbetalas och disponeras av länsstyrelserna i enlighet med bestämmelser som meddelas för varje särskilt fall. För avgivande av utlåtanden i frågor rörande understöd till befrämjande av landsbygdens elektrifiering har tillsatts en beredning, benämnd elektrifieringsberedningen, bestående av en representant för en var av kommerskollegium, lantbruksstyrelsen, vattenfallsstyrelsen och statens bränslekommission.

I skrivelse den 31 augusti 1944 har *elektrifieringsberedningen* hemställt, att — under förutsättning att å allmän beredskapsstat upptagna medel an-

såges icke böra tagas i anspråk — för ifrågavarande ändamål måtte anvisas dels å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1944/45 7 000 000 kronor, dels ock å riksstaten för budgetåret 1945/46 ett lika stort belopp. Beredningen har härvid anfört följande.

De kvalificerade bidragsanspråken ha under de senaste två åren uppgått till ungefär 7 000 000 kronor per år, och någon tendens till avmattning har ej kunnat spåras. I den mån en väsentlig förbättring av tillgången på brännoljor för belysning och motordrift kan ställas i utsikt, förefaller det dock icke otroligt att elektrifieringsintensiteten och därmed bidragsanspråken komma att minska. Beredningen anser sig emellertid icke i nu förevarande sammanhang böra taga hänsyn härtill, utan räknar med att ansökningar inkomma i oförändrad omfattning även under innevarande budgetår.

Beträffande materialtillgången vill beredningen först framhålla, att statens industrikommission under föregående budgetår utfärdade licenser på koppar för subventionerade elektrifieringsanläggningar i en omfattning motsvarande ett subventionsbelopp av cirka 6 000 000 kronor. En viss skärpning i tilldelningsgrunderna för koppar har numera ägt rum. Detta torde emellertid väl kompenseras därav att tillgången på aluminium ökats, vilket möjliggör att detta material kan komma till användning som ersättning för koppar i elektriska anläggningar i större omfattning än tillförne. Läget i övrigt på materialfronten i vad avser elektriska anläggningar har snarare lättat än skärpts. Med hänsyn till dessa omständigheter bör man kunna räkna med att materialtillgången icke skall utgöra hinder för en årlig subvention av cirka 7 000 000 kronor.

Vid ingången av innevarande budgetår voro de av riksdagen för landsbygdselektrifieringens främjande anslagna medlen helt tagna i anspråk. Vid samma tidpunkt innelågo hos beredningen och hos Kungl. Maj:t kvalificerade ansökningar på sammanlagt drygt 4 000 000 kronor. För huvudparten av projekten hade koppar redan tilldelats. Under tiden 1 juli—31 augusti ha inkommit kvalificerade anspråk på ytterligare cirka 1 000 000 kronor, och beredningen beräknar, att under återstoden av budgetåret anspråk skola inkomma på ytterligare cirka 6 000 000 kronor. Sammanlagt synes behovet för innevarande budgetår sålunda kunna uppskattas till 11 000 000 kronor.

Beträffande behovet för budgetåret 1945/46 torde detta enligt beredningens mening, därest krisförhållandena fortsätta, icke väsentligt komma att avvika från hittillsvarande årsmedelsvärde, d. v. s. 7 000 000 kronor. Skulle däremot kriget och därmed brännoljebristen upphöra, torde bidragsanspråken komma att nedgå, förutsatt att vid subventioneringen tillämpas samma förhållandevis stränga grunder som hittills.

Statens industrikommission har den 4 oktober 1944 avgivit infordrat utlåtande över elektrifieringsberedningens framställning. I utlåtandet har kommissionen behandlat frågan om tillgången på de för genomförandet av elektrifiering erforderliga huvudsakliga råvarorna, nämligen koppar, bly, gummi och transformatorolja samt härom yttrat.

Beträffande tilldelningen såväl för senare hälften av budgetåret 1944/45 som förra hälften av budgetåret 1945/46, d. v. s. för hela kalenderåret 1945, får kommissionen anföra följande.

I fråga om koppar erfordras sådan dels i form av ledningskoppar för bygde-, orts- och gårdsledningar, dels för ortstransformatorer och motorer, dels ock slutligen för inomhusinstallationer. Kommissionen har under hand

lämnat elektrifieringsberedskapen meddelande om att, på grund av den allt knappare tillgången på koppar, kommissionen sannolikt icke under 1945 kan för bygde-, orts- och gårdsledningar på landsbygden disponera mera än ungefär tre fjärdedelar av den kvantitet koppar, som under 1944 ställts till förfogande för sagda ändamål. Genom användande av stålaluminiumlina kan emellertid, såsom elektrifieringsberedningen i sin skrivelse påpekat, den minskade koppartilldelningen till en viss del kompenseras. Tilldelningen av koppar för ortstransformatorer och motorer samt för inomhusinstallationer torde kunna ske i samma omfattning som hittills.

Behovet av bly är för landsbygdselektrifieringens del icke av större omfattning, än att detta behov utan större svårighet torde kunna tillgodoses.

Vad gummifrågan beträffar räknar kommissionen med att under 1945 kunna tillhandahålla gummi för landsbygdselektrifieringens behov i ungefär samma omfattning som under 1944.

I fråga om behovet av transformatorolja synas vissa möjligheter föreligga att åtminstone tills vidare kunna tillgodose detta behov, även om man måste räkna med, att det kan bliva nödvändigt att helt eller delvis återgå till användande av oljelösa transformatorer, om oljesituationen skulle försämras.

För tillhandahållande i förut angiven omfattning av samtliga nyssnämnda råvaror har kommissionen dock förutsatt, att några avsevärda förändringar till det sämre icke inträffa i försörjningsläget.

Beträffande slutligen den tilldelning, som kan ställas i utsikt för första halvåret 1946, kan kommissionen icke nu yttra sig med någon bestämdhet, men torde, om inga större försämringar i tillgången på ifrågavarande råvaror inträffa, tilldelningen av desamma kunna bliva av ungefär enahanda omfattning som under 1945.

Departementschefen. För befrämjande av landsbygdens elektrifiering ha under de senaste krisåren anvisats högst betydande belopp. Sammanlagt ha för ändamålet beviljats anslag å 20 000 000 kronor, därav 4 000 000 kronor för budgetåret 1944/45. Såsom framgår av vad elektrifieringsberedningen anfört torde emellertid sistnämnda belopp icke komma att förslå för utförande av sådana elektrifieringsföretag, som måste anses önskvärda att få till stånd under återstående del av löpande budgetår. Med hänsyn härtill anser jag mig böra tillstyrka, att å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår ytterligare medel anvisas för ifrågavarande ändamål. Vid bedömande av anslagets storlek måste emellertid beaktas, att knapphet förefinnes eller kan komma att inträda beträffande de råvaror, som erfordras för utförande av elektrifieringsföretag. I betraktande härav finner jag mig icke kunna föreslå, att högre belopp än 3 000 000 kronor nu avses till förevarande bidragsverksamhet.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Befrämjande av landsbygdens elektrifiering* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 3 000 000.

H. Egnahemsbildning, kolonisation och grundförbättringar m. m.

[8.] **15. Egnahemsbildning: Byggnadsbidrag till vissa arbetarsmåbrukslåntagare,** *reservationsanslag.* Till byggnadsbidrag till vissa arbetarsmåbrukslåntagare har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 50 000 kronor. Enligt 19 § kungörelsen den 7 juni 1940 (nr 590) angående statsunderstödd arbetarsmåbruksverksamhet kan sökande av arbetarsmåbrukslån, om han har tre eller flera barn under sexton års ålder och om hans bostadsbyggnad med hänsyn härtill göres större än som eljest skulle ha varit behövligt, till täckande av den härigenom föranledda kostnadsökningen, i mån av behov, erhålla bidrag av statsmedel intill ett belopp av högst 1 000 kronor. Sådant bidrag kan också under motsvarande förutsättningar utgå till innehavare av arbetarsmåbrukslån för att täcka kostnad för tillbyggnad av bostad. Statsbidrag beviljas av egnahemsstyrelsen.

I skrivelse den 31 augusti 1944 har *egnahemsstyrelsen* — med förmälan att de för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1944/45 tillgängliga medlen redan i det närmaste helt tagits i anspråk — hemställt, att å tilläggsstat till riksstaten för nämnda budgetår måtte anvisas ett reservationsanslag av ytterligare 50 000 kronor.

Departementschefen.

Då det är önskvärt, att ifrågavarande verksamhet fortsättes även under återstående delen av innevarande budgetår, anser jag mig böra förorda, att ett anslag av 50 000 kronor för ändamålet uppföres å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Egnahemsbildning: Byggnadsbidrag till vissa arbetarsmåbrukslåntagare* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 50 000.

J. Skogsväsendet.

[9.] **24 a. Skogsvård m. m.: Ersättning åt skogsvårdsstyrelser för kostnader föranledda av inskränkningar med hänsyn till försvaret i rätten att avverka skog,** *förslagsanslag.* Den 30 juni 1943 har utfärdats lag (nr 458) om inskränkning med hänsyn till försvaret i rätten att avverka skog.

I särskilda skrivelser den 4 oktober, den 30 oktober och den 14 november 1944 har *skogsstyrelsen* hemställt, att för bestridande under innevarande budgetår av vissa med nämnda lag förenade kostnader måtte anvisas ett belopp av 84 000 kronor. Styrelsen har härvid anfört i huvudsak följande.

Genom lagen den 30 juni 1943 om inskränkning med hänsyn till försvaret i rätten att avverka skog ha skogsvårdsstyrelserna pålagts vissa arbets-

uppgifter, som ligga vid sidan av deras egentliga verksamhet. De skola sålunda övervaka, att av länsstyrelserna med stöd av lagen utfärdade avverkningsförbud icke överträdas, efter prövning lämna markägare tillstånd att utan hinder av sådant förbud företaga avverkning samt vid meddelande av tillstånd uppställa de villkor om utsyning, som finnas erforderliga. Sådan utsyning utföres i regel genom skogsvårdsstyrelsens försorg och skall enligt lagen gäldas av kronan. Skogsvårdsstyrelserna skola dessutom yttra sig över ersättningsanspråk, som av markägare i anledning av avverkningsförbud resas mot kronan.

Genom beslut den 7 juli 1944 har Kungl. Maj:t medgivit, att till skogsvårdsstyrelsen i Norrbottens län finge från det å förskottsstaten för försvarsväsendet under fjärde huvudtiteln uppförda förskottsanslaget till Övriga utgifter utbetalas 33 910 kronor 32 öre såsom ersättning för skogsvårdsstyrelsens merkostnader under tiden november 1943—februari 1944 i anledning av vissa med hänsyn till försvaret utfärdade avverkningsförbud.

Skogsvårdsstyrelsernas merkostnader förorsakas till huvudsaklig del av de utsyningsförrättningar, som i vissa fall måste föregå beviljande av avverkningstillstånden. I mindre omfattning uppstå kostnader för extra bevakning av de områden, som beröras av förbuden, och för kontroll av att verkställda utsyningar följas vid avverkningarna. Slutligen betungas styrelsernas expeditioner av ärenden rörande avverkningstillstånd, omläggning av skogsmark för odling, yttranden över ersättningsanspråk o. d. Till skogsvårdsstyrelsernas egna kostnader för utsyningsförrättningarna komma även kostnaderna för hantlangning.

Ifrågavarande merkostnader ha under budgetåret 1943/44 uppgått till i runt tal 58 000 kronor. I sagda belopp ingå även skogsvårdsstyrelsens i Norrbottens län förenämnda kostnader å 33 910 kronor 32 öre för tiden november 1943—februari 1944. Då kostnaderna under innevarande budgetår för ifrågavarande verksamhet torde kunna uppskattas till cirka 60 000 kronor synes anslagsbehovet för sistnämnda budgetår böra beräknas till (58 000 — 33 910 + 60 000 =) i runt tal 84 000 kronor.

Departementschefen. Jag torde få erinra om att jag förut denna dag under punkt 203 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition förordat, att medel till ersättning åt skogsvårdsstyrelserna för kostnader föranledda av inskränkningar med hänsyn till försvaret i rätten att avverka skog anvisas under nionde huvudtiteln. Mot skogsstyrelsens beräkning av anslagsbehovet för innevarande budgetår till ifrågavarande ändamål, vilken beräkning slutar å ett belopp av 84 000 kronor, har jag intet att erinra. Det sålunda erforderliga ersättningsanslaget synes böra anvisas å tilläggsstat för löpande budgetår samt givas karaktär av förslagsanslag. Närmare föreskrifter rörande dispositionen av anslaget torde i sinom tid få meddelas av Kungl. Maj:t.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skogsvård m. m.: Ersättning åt skogsvårdsstyrelser för kostnader föranledda av inskränkningar med hänsyn till försvaret i rätten att avverka skog* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av ..... kronor 84 000.

[10.] **28. Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo,** *reservationsanslag.* 1933 års riksdag anvisade för budgetåret 1933/34 under utgifter för kapitalökning, fonden för förlag till statsverket, ett reservationsanslag av 500 000 kronor att utgå såsom statsbidrag till vissa väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo. För budgetåren 1934/35 och 1938/39—1944/45 ha för ändamålet anvisats anslag av respektive 500 000, 350 000, 100 000, 1 000 000, 2 800 000, 3 000 000, 500 000 och 500 000 kronor. Beträffande bestämmelserna för anslagets användning hänvisas till statsliggaren s. 761.

Till bidrag till vissa skogsvårdsåtgärder m. m. har å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppförts ett anslag av 3 500 000 kronor samt å allmän beredskapsstat III för nämnda budgetår ett anslag av likaledes 3 500 000 kronor. Vid uppförandet av berörda beredskapsanslag ha medel bland annat beräknats för väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

I skrivelse den 15 september 1944 har *skogsstyrelsen* hemställt, att å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår måtte anvisas ett anslag av ytterligare 2 250 000 kronor för väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

Beträffande medelsbehovet för ifrågavarande verksamhet under löpande budgetår har skogsstyrelsen i sin skrivelse hänvisat till en den 26 augusti 1944 dagtecknad framställning från styrelsen angående medelsäskanden för budgetåret 1945/46. I sagda framställning har styrelsen anfört bland annat följande.

Såsom byggnadsbidrag till väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo ha under budgetåren 1941/42—1943/44 beviljats respektive 1 328 710, 1 772 389 och 2 652 856 kronor. Enligt från skogsvårdsstyrelserna och skogssällskapet inhämtade uppgifter förväntas för budgetåren 1944/45 och 1945/46 en ytterligare stark stegring av efterfrågan på bidrag. Den arbetskraft, som med utgångspunkt från nu rådande förhållanden kan bedömas bliva tillgänglig för detta slags arbete, torde knappast kunna fullfölja ett vägbyggnadsprogram av den omfattning, som ett tillgodoseende av samtliga nu inneliggande och beräknade bidragsansökningar skulle innebära. Med hänsyn till det aktuella läget på arbetsmarknaden och med tanke på att en mycket stor del av dessa vägarbeten utföres av skogsägarna själva eller i deras tjänst redan anställda personer, borde dock arbetskraftsfrågan ej lägga hinder i vägen för en, i jämförelse med senaste åren, något utökad skogsvägbyggnadsverksamhet. Betydelsen av att skogsvägnätets utbyggande bedrives i snabbast möjliga takt har närmare utvecklats av 1936 års skogsutredning i dess betänkande nr 3. Utredningen uppskattar däri anslagsbehovet för ifrågavarande bidragsverksamhet till 4 500 000 kronor per år under 10 år, om det närmaste behovet av skogsvägbyggnader skall fyllas.

Skogsstyrelsen har på anförda skäl bedömt behovet av statsanslag för utdelning som byggnadsbidrag under budgetåren 1944/45 och 1945/46 till 3 500 000 respektive 4 000 000 kronor.

I nämnda belopp, 3 500 000 respektive 4 000 000 kronor, ingå icke förvaltningsbidrag till skogsvårdsstyrelserna. Enligt de efter den 1 juli 1943 gällande bestämmelserna för ifrågavarande anslags användning må förvaltningsbidrag utgå jämväl för bestridande av skogsvårdsstyrelsernas kostnader för upprättande av utbyggnadsplaner för skogsvägnätet inom större områden.

Denna möjlighet har ännu ej utnyttjats, men så torde komma att ske i rätt stor omfattning under de närmaste åren. Med hänsyn härtill beräknar skogsstyrelsen behovet av förvaltningsbidrag under innevarande och nästkommande budgetår till 250 000 kronor per år. Det totala anslagsbehovet för innevarande budgetår uppgår sålunda till (3 500 000 + 250 000 =) 3 750 000 kronor. Då behållningen å ifrågavarande anslag den 1 juli 1944 uppgick till 1 486 645 kronor 85 öre, torde alltså en brist å (3 750 000 — 1 486 645 =) i runt tal 2 250 000 kronor komma att uppstå för budgetåret 1944/45.

I remissutlåtande den 2 oktober 1944 har *statskontoret* uttalat, att det kunde ifrågasättas, huruvida det i nuvarande läge förefunnes behov av att till förevarande ändamål — utöver det belopp på omkring 1 500 000 kronor, som redan funnes disponibelt — för innevarande budgetår anvisa ytterligare 2 250 000 kronor, särskilt som å beredskapsstat för nämnda budgetår uppförts anslag avsedda för bland annat väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

Investeringsutredningen har i remissutlåtande, vilket inkommit till jordbruksdepartementet den 27 december 1944, förklarat att enligt utredningens åsikt anslag för ifrågavarande ändamål icke borde anvisas å tilläggsstat till riksstaten för löpande budgetår. Utredningen har därvid anfört i huvudsak följande.

Med hänsyn till den ringa tillgången inom skogsbruket på för sysselsättning av arbetslösa väl lämpade arbetsobjekt synes det icke lämpligt att under nu rådande förhållanden på arbetsmarknaden med en markant brist på arbetskraft inom de flesta arbetsområden igångsätta väg- och flottledsarbeten å skogar i enskild ägo i större utsträckning än som kan befinnas absolut nödvändigt. Därest arbeten av ifrågavarande slag nu komme till utförande med bidrag från ordinarie anslag i den omfattning som av skogsstyrelsen tydligen i dess framställning förutsatts, skulle detta innebära, att arbeten, som lämpligen borde utnyttjas som sysselsättningsobjekt vid en kris på arbetsmarknaden i stället bleve utförda under en period, då brist på arbetskraft vore rådande, och möjligheterna att motverka en kommande kris bleve minskade i samma mån. Med hänsyn härtill synes anslag till bidrag till väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo icke böra upptagas å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1944/45. Som skäl härför må dessutom framhållas att å beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 upptagits 3 500 000 kronor för ifrågavarande ändamål, och att anslag å denna beredskapsstat stå till förfogande, när försörjnings- och arbetsmarknadsförhållandena det medgiva, varför möjlighet finnes, att från nyssnämnda anslag anvisa medel till angelägna företag av förevarande art, därest tillgängliga ordinarie medel skulle visa sig otillräckliga.

Departementschefen. En viss ytterligare medelsanvisning under löpande budgetår för ifrågavarande ändamål synes med hänsyn till vad skogsstyrelsen anfört vara behövlig. Jag anser mig därför böra förorda, att medel för ändamålet uppföras å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45. Anslagets storlek synes emellertid kunna i hög grad begränsas. Det torde vara tillräckligt, därest för ifrågavarande verksamhet avses ett belopp av 500 000 kronor. Emellertid vill jag framhålla, att, där vedavverkning i erforderlig utsträckning icke ägt rum, vägarbeten av ifrågavarande slag icke böra utföras förrän vedavverk-

ningarna slutförts, i den mån vägarna icke omedelbart skola användas för framtransporterande av ved.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 500 000.

N. Diverse.

[11.] **10. Utredning rörande åtgärder för det norrländska näringslivets förkovran,** *reservationsanslag.* Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 december 1943 har jag tillkallat utredningsmän för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande åtgärder för det norrländska näringslivets förkovran (den s. k. norrlandskommittén). Till bestridande av kostnaderna för kommittén har å riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisats ett reservationsanslag av 100 000 kronor. På grund av den omfattning kommitténs arbete redan fått kan emellertid enligt vad från kommittén meddelats redan nu förutses, att nämnda belopp icke kommer att förslå. De löpande kostnaderna för kommittén torde nämligen, enligt vad jag inhämtat, komma att uppgå till omkring 140 000 kronor för innevarande budgetår. Härvid har hänsyn icke tagits till sådana kostnader, som äro att hänföra till av kommittén bedrivna eller planerade specialundersökningar. Dessa kostnader torde kunna uppskattas till omkring 50 000 kronor. Med beaktande härav skulle under innevarande budgetår för ifrågavarande ändamål erfordras ytterligare (140 000 + 50 000 — 100 000 =) 90 000 kronor. Sagda belopp synes böra anvisas å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utredning rörande åtgärder för det norrländska näringslivets förkovran* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 90 000.

Vad föredragandena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Sune Wisén.

Bilaga 10.

Egentliga statsutgifter.

Elfte huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet Gjöres, anmäler härefter under elfte huvudtiteln hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

D. Diverse.

[1.] **6 a. Odling av gummiförande växter,** *reservationsanslag.* Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition den 7 maj 1943, nr 258, framlagda förslag anvisade riksdagen för budgetåret 1943/44 ett reservationsanslag av 70 000 kronor till försöksodling av den gummiförande maskrosväxten Taraxacum koksagys. Odlingarna avsågos skola anförtros därav intresserade enskilda odlare, som förklarade sig villiga att med Svenska spannmålsaktiebolaget sluta kontrakt härom. För att stimulera till odling av här avsett slag förutsattes odlarna skola erhålla bestämda priser för levererat frö till blivande utsäde och för levererad rot, varur gummi utvanns. Vidare skulle odlarna garanteras viss ersättning för det fall, att beräknad rotskörd icke uppnåddes, dock endast under förutsättning att odlingen skett med iakttagande av för densamma givna anvisningar.

Flertalet av de odlingar, som i anledning härav kommo till stånd under sommarhalvåret 1943, misslyckades mer eller mindre. Till det dåliga skörderesultatet bidrogo bland annat dels den osedvanligt torra våren och försommaren — koksagysfröet fordrar nämligen särskilt goda fuktighetsförhållanden för ett gynnsamt groningsförlopp — dels att odlingarna icke alltid kunnat förläggas till tillräckligt ogräsfria skiften, dels ock att fröet haft svag växtkraft.

I skrivelse den 15 december 1943 föreslog statens industrikommission, under vars överinseende odlingsverksamheten bedrives, att odlingsförsöken måtte fortsättas under sommarhalvåret 1944, därvid försöken skulle utföras icke endast med frösådd utan även och huvudsakligen med s. k. vegetativ förökning, vilken odlingsform enligt utländska uppgifter lämnat synnerligen goda resultat. Den vegetativa metoden innebär, att rötterna skäras i småbitar, vilka efter analys och undersökningar med avseende å gummihalten läggas i fuktig sand under viss tid för att därefter utplanteras. Enligt en av kommissionen framlagd plan för odlingarna under sommaren 1944 skulle kostnaderna uppgå till sammanlagt omkring 210 000 kronor. Då av det förutnämnda anslaget å 70 000 kronor fanns odisponerat ett belopp av omkring 45 000 kronor erfordrades enligt kommissionens beräkningar ett medelstillskott av 165 000 kronor.

I utlåtande över industrikommissionens framställning föreslog lantbruksstyrelsen, att det av kommissionen framlagda odlingsprogrammet reducerades i enlighet med ett av styrelsen framlagt förslag och att den vetenskapliga ledningen av försöksodlingen och arbetet med förädling av koksagysen uppdroges åt Sveriges utsädesförening.

Genom beslut den 25 februari 1944 uppdrog Kungl. Maj:t åt industrikommissionen att i samråd med lantbruksstyrelsen vidtaga de åtgärder, som kunde befinnas erforderliga för bedrivande under år 1944 av försöksodling av gummiförande växter i huvudsaklig överensstämmelse med lantbruksstyrelsens förslag. Vidare ställde Kungl. Maj:t till kommissionens förfogande från det under elfte huvudtiteln anvisade anslaget till Vissa utredningar och undersökningar ett belopp av 35 000 kronor för bestridande av kostnaderna för försöksodlingarna, varjämte Kungl. Maj:t medgav, att industrikommissionen för samma ändamål finge disponera återstående medel av det för budgetåret 1943/44 till Försöksodling av gummiförande växter anvisade anslaget.

I skrivelse den 23 augusti 1944 redogjorde industrikommissionen för den under sommarhalvåret bedrivna odlingsverksamheten. Av redogörelsen framgår, att odlingarna enligt den vegetativa metoden, vilka utförts med såväl inhemskt som tyskt rotmaterial och omfattat sammanlagt omkring 4 hektar, slagit helt fel och att det torde få anses vara utrett, att denna metod, i motsats till vad tidigare på grundval av vissa utländska uppgifter antagits, icke vore användbar. De odlingar, som skett med frösådd, hade omfattat sammanlagt omkring 10 hektar och bedrivits dels i skogsbygder över större delen av Sverige, dels i betodlingsområden i södra Sverige. På båda hållen hade allt frö grott — fröet hade före sådden jaroviserats, d. v. s. vattenbehandlats och kylts under viss tid — men på odlingarna i skogsbygden hade den fortsatta utvecklingen starkt försenats framförallt beroende på bristande ogräsbekämpning. I betområdena däremot, där odlingarnas skötsel varit bättre, hade resultatet i allmänhet blivit utmärkt. I samband med odlingsförsöken hade prov anställts med djupregleringsanordningar för maskinsådd och med maskiner för fröskörd och rotskörd. Försök med maski-

ner för utplantering av i drivbänk uppdragna småplantor och med ogräsbekämpning genom besprutning hade vidare påbörjats.

I anslutning härtill anförde kommissionen, att 1944 års försök i enlighet med den av Kungl. Maj:t godkända planen huvudsakligen varit av odlingsteknisk art, och att på detta område vissa bestämda resultat uppnåtts. Hithörande frågor kunde emellertid ännu icke anses tillfredsställande utredda, och ytterligare odlingsförsök vore därför angelägna. I fråga om förädlingsverksamheten hade arbetet allenast hunnit påbörjas, och även på detta område vore därför fortsatta arbeten önskvärda. I samarbete mellan representanter för kommissionen och Sveriges utsädesförening hade utarbetats ett för tiden september 1944—augusti 1945 avseende arbetsprogram för den verksamhet, som sålunda i fortsättningen syntes böra bedrivas. Kostnaderna för genomförandet av detta program hade beräknats till 60 000 kronor.

Då de medel, som jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 25 februari 1944 ställts till kommissionens förfogande i sin helhet vore förbrukade, erfordrades för de fortsatta odlingsförsöken och förädlingsarbetena ytterligare 60 000 kronor.

Med anledning av kommissionens skrivelse ställde Kungl. Maj:t genom beslut den 25 augusti 1944 till kommissionens förfogande från anslaget till Vissa utredningar och undersökningar ett belopp av 30 000 kronor, att av kommissionen användas för bestridande av utgifter under tiden intill den 1 mars 1945 för fortsatta odlingsförsök och förädlingsarbeten med koksagysväxten i huvudsaklig överensstämmelse med den av Sveriges utsädesförening uppgjorda arbetsplanen.

I skrivelse den 13 september 1944 framlade industrikommissionen en plan för odling av koksagys i större skala i syfte att producera naturgummi. Enligt planen skulle med användande av omkring 3 500 kg koksagysfrö en areal av omkring 1 350 hektar besås. Utbytet härav beräknades komma att uppgå till cirka 100 ton koksagysgummi, varjämte skulle erhållas en kvantitet av 5 000—8 000 kg frö. Kostnaden för en odling av denna omfattning uppskattades till omkring 3 500 000 kronor, däri inräknade kostnaderna för utvinning av gummit ur rotmaterialet. Planen förutsatte, att angivna frömängd kunde importeras från utlandet.

I utlåtande över förslaget anförde lantbruksstyrelsen, att den odling av koksagys, vilken hittills bedrivits i vårt land, haft karaktären av försöksodling för vinnande av erfarenhet rörande den lämpligaste odlingstekniken. Vissa rön hade också gjorts under de år dessa försöksodlingar pågått. Bland annat syntes erfarenheten av 1944 års odlingar giva vid handen, att frösåddsmetoden kunnat utvecklas så, att på denna väg ett tillfredsställande odlingsresultat skulle kunna erhållas inom de delar av landet, som av den hittillsvarande erfarenheten att döma syntes vara mest lämpade för ifrågavarande odling, nämligen de sockerbetsodlande områden, vilka hade en förhållandevis riklig nederbörd. Vanan i dessa distrikt att hålla hackrensade grödor ogräsfria syntes nämligen spela en avgörande roll. För att erhålla en fullt tillfredsställande grundval för bedömningen av förutsättningarna för odling av koksagys i vårt land hade det enligt lantbruksstyrelsens åsikt

varit önskvärt att avvakta resultaten av de fortsatta försöken å detta område, innan åtgärder vidtoges för en ökad koksagysodling. Vidare hade i anslutning till förenämnda försöksodling påbörjats arbete för utrönande, huruvida koksagysplantan kunde genom förädling utvecklas till en kulturväxt, som kunde få ekonomisk betydelse för landets jordbruk och vår gummiförsörjning åtminstone ur beredskapssynpunkt. I avvaktan på resultaten av dessa arbeten syntes principiellt en utvidgning av ifrågavarande odling icke böra komma till stånd. Med hänsyn till rådande försörjningsläge med avseende å naturgummi ville lantbruksstyrelsen emellertid icke motsätta sig bifall till industrikommissionens framställning.

Då sedermera verkställda undersökningar rörande möjligheterna att från utlandet erhålla den förutnämnda frökvantiteten av 3 500 kg visade, att någon dylik import icke vore att räkna med, framlade industrikommissionen i skrivelse den 11 oktober 1944 en ny plan för genomförande av den tidigare föreslagna odlingsverksamheten. Enligt den nya planen skulle den erforderliga frökvantiteten kunna nedbringas till 350 kg frö genom sådd av fröna i drivbänkar, varefter de i dessa uppdragna småplantorna skulle utplanteras å fälten. Denna plan förutsatte emellertid på grund av den stora kvantitet småplantor, varom här vore fråga, tillgång till särskilda planteringsmaskiner. Kommissionen upplyste, att arbeten med konstruktion av för ändamålet lämpliga maskiner påginge. Kostnaderna för genomförande av denna plan beräknade kommissionen till 4 217 500 kronor enligt följande uppställning.

Import av 350 kg frö à 250 kr/kg	kronor	87 500
Anskaffning av ca 8 hektar drivbänkar	»	560 000
Uppdragning av 400 milj. småplantor	»	40 000
Anskaffning av 90 st. planteringsmaskiner med tillhörande traktorer	»	450 000
Sådd-, odlings- och skördekostnad samt kostnad för utvinning av kautschuk ur rotskörden	»	3 080 000
Summa	kronor	4 217 500.

Då det visade sig föga troligt att från utlandet erhålla även en till 350 kg begränsad kvantitet frö har industrikommissionen slutligen i en den 2 december 1944 dagtecknad promemoria föreslagit, att odlingarna under år 1945 inskränktes till att omfatta de arealer, som kunde ifrågakomma med användande av inom landet befintligt frö. Denna kvantitet uppgår till omkring 35 kg. I promemorian förutsättes en uppdragning av småplantor i drivbänkar. Med olika utgångspunkter i fråga om bland annat dels antalet småplantor, som beräknas kunna erhållas ur frömaterialet, dels ock antalet per hektar erforderliga plantor har i promemorian framlagts olika alternativ för odlingsverksamheten. Kostnaderna för dessa ha beräknats till respektive 422 000 kronor, 491 000 kronor och 838 000 kronor och de utvunna gummikvantiteterna till respektive 11, 13 och 24 ton.

Departementschefen.

På grund av det kritiska läge, vari vårt lands gummiförsörjning sedan lång tid befunnit sig, ha under de senaste två åren odlingsförsök skett med den gummiförande maskrosen Taraxacum koksagys. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår ha olika metoder för odling av denna maskrosart prövats. Vissa metoder ha därvid visat sig vara mer eller mindre värdelösa. De frösåddsförsök, som nästlidna sommar skett med vatten- och köldbehandlat frö, ha däremot lämnat resultat, som ingiva vissa förhoppningar för framtiden.

De olika av industrikommissionen framlagda förslagen till odling i större skala av koksagysväxten draga samtliga relativt stora kostnader. Intetdera av förslagen kan emellertid även för det fall, att odlingarna skulle lyckas i den omfattning, som kommissionen förutsatt, lämna ett resultat, som i påtaglig grad skulle få betydelse för lösande av nu rådande svårigheter på gummiförsörjningens område. Härtill komma de ovissa utsikterna att överhuvud erhålla frö från utlandet. På grund härav och då erfarenheterna på området ännu måste anses otillräckliga för igångsättande av odlingar i större skala anser jag mig icke böra för närvarande biträda kommissionens förslag härom.

Då det icke synes mig uteslutet, att på längre sikt odling av gummiförande maskrosor kan få betydelse för vårt lands beredskap, bör emellertid klarhet bringas i de grundläggande förutsättningarna för framtida odling av koksagysväxten. Jag anser det därför vara av vikt, att det av Sveriges utsädesförening i Svalöv vetenskapligt bedrivna arbetet med odlingsförsök och förädlingsverksamhet fullföljes. Genom odlingsförsöken bör sålunda erfarenhet kunna vinnas rörande bland annat klimatets, jordmånens och sånings-sättets inverkan på odlingsresultatet. Vidare kan man få utrett en del odlingstekniska frågor, såsom rörande lämpligaste sånings tid, gödsling samt rad- och plantavstånd. Det för närvarande pågående förädlingsarbetet tar sikte på att verkställa urval i det nu växande befintliga materialet av koksagys med hänsyn till bland annat rötternas storlek och form samt deras kautschukhalt. Kostnaderna för dessa arbeten under tiden september 1944—augusti 1945 ha beräknats till 60 000 kronor. Av detta belopp har Kungl. Maj:t ställt hälften till förfogande genom anvisande av medel från det under elfte huvudtiteln anvisade anslaget till Vissa utredningar och undersökningar. Det för arbetenas fullföljande återstående beloppet å 30 000 kronor synes böra anvisas på tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår.

Såsom förut nämnts finnas inom landet 35 kg koksagysfrö. Av denna kvantitet behöver utsädesföreningen för sin verksamhet endast en obetydlighet. I likhet med industrikommissionen anser jag, att den återstående kvantiteten bör användas för odlingar under nästkommande sommar. Härigenom vinnes en ökad erfarenhet av odlingsbetingelserna för koksagys i vårt land, varjämte ett antal odlare få tillfälle att lära sig den för koksagysväxten speciella odlingstekniken. Industrikommissionen har i syfte att erhålla största möjliga odlingsareal förutsatt, att frösådd först skall ske i drivbänkar och att de däri uppdragna småplantorna sedermera skola utplanteras. För att den-

na odlingsmetod skall kunna tillämpas, erfordras tillgång till särskilda för ändamålet konstruerade planteringsmaskiner. På grund av det stora antal plantor, varom här är fråga, kan nämligen av såväl ekonomiska som praktiska skäl en plantering för hand knappast ifrågakomma. Arbetet med konstruktion av dylika planteringsmaskiner pågår för närvarande. Men även med tillgång till dylika maskiner måste man räkna med avsevärda kostnader för odlingen. Enligt industrikommissionens beräkning skulle kostnaderna för odling med användande av den tillgängliga kvantiteten av 35 kg frö uppgå till lägst 422 000 kronor och högst 838 000 kronor beroende på vilket av tre odlingsalternativ som valdes. För min del finner jag kostnader av denna storleksordning alltför stora för en odlingsverksamhet, som i allt väsentligt får anses såsom försöksverksamhet. En ytterligare anledning till tvekan i fråga om kommissionens förslag finner jag i den omständigheten, att man ännu icke praktiskt kunnat pröva de för odlingarna nödvändiga planteringsmaskinerna. På grund av dessa skäl anser jag, att odlingarna nästa sommar böra ske medelst användande av den betydligt billigare och enklare frösåddsmetoden.

Enligt upplysningar, inhämtade från industrikommissionen, räcka 35 kg frö till besåning av omkring 15 hektar. Den beräknade rotskörden uppgår till 60 ton och den därav utvunna kautschukkvantiteten till omkring 1,2 ton. Därjämte skulle vid gummiextraktionen erhållas omkring 4 200 liter 100-procentig sprit. Kostnaderna för en odling av här ifrågasatt slag har kommissionen uppskattat till 37 400 kronor enligt följande uppställning.

Ersättning till odlare à 50 kr/dt rötter	kronor	30 000
Service	»	6 000
Extraktionskostnad för kautschuk	»	1 200
Diverse och oförutsett	»	2 600
	kronor	39 800
Avgår inkomst för sprit à 4 kr/dt rötter	»	2 400
	Nettoutgift kronor	37 400

Kostnaden per kg gummi skulle enligt dessa beräkningar uppgå till omkring 31 kronor.

Industrikommissionens kostnadsberäkningar giva mig icke anledning till erinran. Jämväl detta belopp å 37 400 kronor bör anvisas å tilläggsstat.

Enligt vad utsädesföreningen upplyst i ärendet ha av föreningen gjorda försök pekat på att den säkraste metoden för odling av koksagys synes vara plantering av i drivbänkar uppdraget material. Denna metod förutsätter emellertid såsom förut nämnts tillgång på lämpliga planteringsmaskiner. Jag anser det därför vara av intresse, att de påbörjade arbetena med att åstadkomma en lämplig planteringsmaskin fullföljas och att tillfälle beredes att under nästkommande sommar praktiskt pröva en dylik maskin. Enligt vad jag inhämtat av industrikommissionen kunna kostnaderna för konstruk-

tion och framställning av provexemplar av maskinen samt för de praktiska försöken beräknas uppgå till omkring 40 000 kronor. Jag förordar, att detta belopp äskas av riksdagen. Det bör i detta sammanhang framhållas, att en planteringsmaskin av här avsett slag kan tänkas få betydelse för odlingar, som äro likartade med koksagysodlingen, t. ex. betodlingen. Därest denna kunde ske genom plantsättning i stället för såsom för närvarande genom sådd skulle det arbetskrävande gallringsarbetet i stort sett bortfalla.

I enlighet med vad jag sålunda förordat skulle det för här ifrågavarande ändamål erforderliga beloppet uppgå till i avrundat tal sammanlagt (30 000 + 37 400 + 40 000 =) 107 500 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Odling av gummiförande växter* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 107 500.

[2.] **7. Vissa utredningar och undersökningar,** *reservationsanslag.* För innevarande budgetår har till detta ändamål anvisats ett anslag å 75 000 kronor. Såsom framgår av redogörelsen under nästföregående punkt har under budgetåret från anslaget anvisats ett belopp av 30 000 kronor för de vetenskapliga undersökningar med avseende å den gummiförande maskrosen Taraxacum koksagys, som bedrivas av Sveriges utsädesförening. Bland övriga större utgifter, som under budgetåret bestritts från anslaget, må nämnas ett belopp å 25 000 kronor till bidrag till Hemmens forskningsinstitut. Av anslaget återstår för närvarande ett odisponerat belopp av endast omkring 19 000 kronor. Då detta belopp kan antagas vara otillräckligt för att bestrida utgifterna för sådana uppkommande behov, för vilka kostnaderna lämpligen böra bestridas från anslaget, synes en förstärkning av anslaget med 30 000 kronor böra ske.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa utredningar och undersökningar* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 30 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Curt Nordwall.

Bilaga 11.

Kapitalinvesteringar.

Utrikesdepartementet.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Ministern för utrikes ärendena anmäler härefter under utrikesdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] **3 a. Iståndsättande av beskickningsfastigheten i Helsingfors.** Sändebudet i Helsingfors har inberättat, att beskickningsfastigheten därstädes tillfogats åtskilliga skador genom de bombanfall, som vid olika tillfällen under kriget mellan Finland och Sovjetunionen riktats mot staden. Med hänsyn till de osäkra förhållandena hade han emellertid tills vidare låtit utföra endast sådana reparationer, som varit oundgängliga för att de i fastigheten belägna kansli- och bostadslokalerna skulle kunna begagnas. I regel vore de vidtagna åtgärderna av tillfällig karaktär. Där större mursprickor och förskjutningar i väggarna uppstått, hade man exempelvis inskränkt sig till provisoriska förstärkningsanordningar.

Enligt vad sändebudet framhållit, vore det numera ofrånkomligt, att fastigheten underkastades en grundlig översyn och att de av bombanfallen föranledda skadorna snarast möjligt reparerades. Man måste räkna med omfattande reparationer; eventuellt bleve det nödvändigt att på grund av uppkomna sprickor riva vissa väggar.

Med hänsyn härtill förefölle det ur ekonomisk synpunkt tillrådligt att — för undvikande av dubbelkostnader — fastigheten i samband med de ifrågavarande reparationerna underkastades en sedan länge välbehövlig allmän renovering. En dylik torde under alla förhållanden bliva ofrånkomlig inom en icke alltför avlägsen framtid. De i fastigheten befintliga, till sändebudet och vissa beskickningstjänstemän upplåtna lägenheterna befunne sig nämligen, alldeles bortsett från de av bombanfallen förorsakade skadorna i ett otillfredsställande skick. Våningarna vore omoderna och obekväma, och isolerings- och uppvärmningsanordningarna sådana, att de i många fall under den kalla årstiden icke möjliggjorde normal rumstemperatur. Redan för att det kapitalvärde, som fastigheten representerade, icke skulle sjunka, vore det därför påkallat att företaga en modernisering och uppsnyggning av fastigheten.

Med anledning härav har en av byggnadsstyrelsen utsänd tjänsteman besiktigat beskickningsfastigheten samt utarbetat förslag till reparation och renovering därav. Enligt de beräkningar, som därvid uppgjorts och vilka byggnadsstyrelsen förklarat sig godkänna, skulle kostnaderna för ifrågavarande arbeten, vilka bland annat av kostnadsskäl torde böra verkställas med anlitande av huvudsakligen svensk arbetskraft och materiel, komma att uppgå till omkring 240 000 kronor. I detta belopp ingå emellertid ej kostnader för erforderlig grundförstärkning av viss del av fastigheten. Undersökning rörande behovet av en dylik grundförstärkning pågår. Då det för fastighetens bevarande är angeläget att snarast möjligt igångsätta ifrågavarande reparations- och renoveringsarbeten, av vilka flertalet kunna utföras utan att resultatet av nyssnämnda undersökning avvaktas, har jag icke ansett mig böra underlåta att redan nu anmäla frågan om beviljande av medel för ändamålet. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Iståndsättande av beskickningsfastigheten i Helsingfors* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 240 000.

[2.] **3 b. Iståndsättande av beskickningsfastigheten i Paris.** Sändebudet i Paris har vid återkomsten från sin nyligen företagna resa för att tillträda sin post inberättat, att beskickningsfastigheten därstädes vore i oundgängligt behov av omfattande reparation. Fastigheten hade under den följd av år, då beskickningen varit förlagd till Vichy, icke kunnat underhållas på ett tillfredsställande sätt och vore jämväl i övrigt i behov av en allmän översyn. Enligt de beräkningar, som sändebudet med anlitande av en i Paris bosatt arkitekt låtit uppgöra och mot vilka byggnadsstyrelsen förklarat sig icke hava något att erinra, skulle kostnaderna för de ifrågasatta arbetena i svenskt mynt uppgå till omkring 65 000 kronor. Då någon marginal för oförutsedda utgifter torde böra beräknas, förordar jag, att för ändamålet av riksdagen äskas ett anslag av 75 000 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Iståndsättande av beskickningsfastigheten i Paris* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 75 000.

Vad ministern för utrikes ärendena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Tord Hagen.

Bilaga 12.

Kapitalinvesteringar.

Försvarsdepartementet.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler härefter under försvarsdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 m. m. och anför därvid följande.

A. Försvarsväsendets fastighetsfond.

Marinförvaltningens delfond.

[1.] **Vissa byggnadsarbeten m. m.** Under denna punkt anmäler jag fråga om disposition av det för budgetåret 1944/45 för marinen anvisade investeringsanslaget till Vissa byggnadsarbeten m. m. för nedannämnda ändamål.

Sedan 1941 års riksdag (skr. nr 80, p. 18) för budgetåret 1941/42 anvisat ett reservationsanslag av 97,000 kronor till vissa byggnadsarbeten vid Gustavsviks örlogsdepå, uppdrog Kungl. Maj:t åt marinförvaltningen att inkomma med förslag angående användningen av anslaget.

I skrivelse den 25 oktober 1944 har *marinförvaltningen* framlagt förslag till anlitande av detta anslag för vissa byggnadsarbeten vid örlogsdepån. Ämbetsverket har därvid erinrat, att medelsanvisningen avsåg följande arbeten å verkstadsanläggning inom depån:

Vinterboning av maskinverkstaden med uppvärmningsanordningar	kronor	27 300
Vinterboning av snickarverkstaden med uppvärmningsanordningar	»	4 700
Tvätt- och omklädnads- samt matrum	»	57 200
Avträdesbyggnad	»	7 200
Summa	kronor	96 400.

Marinförvaltningen har i skrivelsen vidare anfört i huvudsak följande.

Anledningen till att det begärda förslaget till medlens användning ej avgivits tidigare vore att utformningen och placeringen av den nya byggnaden för tvätt- och omklädningsrum m. m. nära sammanhängde med tidigare överväganden om byggnadsfrågor på platsen, vilka under mellankommande tid blivit föremål för olika utredningar.

I skrivelse den 23 augusti 1943 angående anslag för marinen för budgetåret 1944/45 hade ämbetsverket föreslagit en gemensam byggnad för tvätt-, omklädnads- och matrum för arbetarna samt för elektrisk verkstad och kontor för vilken kostnaden delvis skulle bestridas av femårsplanens medel. I skrivelse den 9 februari 1944 hade ämbetsverket sedermera framlagt förnyat förslag till utbyggnad av Gustavsviks örlogsdepå (jfr prop. 1944: 175, s. 118 ff), vilken utbyggnad föreslagits att avsevärt minskas för att därmed inbespara medel inom femårsplanens kostnadsram för annat ändamål. Då ämbetsverket emellertid funne det synnerligen angeläget, att byggnad för tvätt- och omklädnads- samt matrum för arbetarna komme till stånd och ej funne möjlighet föreligga att därför disponera andra medel än de 97 000 kronor, vilka av riksdagen tidigare anvisats för ovan angivna ändamål, finge marinförvaltningen föreslå, att hela detta belopp måtte tagas i anspråk för denna byggnad. Yrkesinspektionen hade även vid ett flertal tillfällen påpekat nödvändigheten av att de hygieniska förhållandena förbättrades för arbetarna vid verkstads- och dockanläggningen. Kostnaderna för vinterboning av maskin- och snickarverkstaden beräknade ämbetsverket successivt kunna täckas med underhållsmedel.

För ett nu föreliggande förslag till byggnad innehållande matsal, tvätt- och omklädnads-, kontors- och toalettrum men däremot ej elektrisk verkstad hade kostnaderna, inberäknat administrationskostnader, enligt nuprisläget beräknats enligt följande

Egentlig byggnadskostnad	kronor	60 400
Värme, ventilation och sanitet	»	20 800
Elektrisk installation	»	3 900
Vatten- och avloppsledning	»	23 800
Summa	kronor	108 900.

Enligt överenskommelse med Högsjö kommuns arbetslöshetskommitté komme kommittén att i samråd med marinförvaltningen göra framställning hos statens arbetsmarknadskommission om att vatten- och avloppsledningarna till här ifrågavarande byggnad måtte få utföras genom arbetslöshetskommitténs försorg i samband med utförandet av övriga för kommunen erforderliga serviceledningar till befintlig huvudvattenledning. Ämbetsverket räknade med att för vatten- och avloppsledningarna till denna byggnad bidraga med 50 % av kostnaden eller 11 900 kronor. För marinförvaltningen erforderliga medel för byggnadens uppförande uppginge sålunda till (108 900 — 11 900 =)

97 000 kronor. Därest ansökan från kommunen om arbetslöshetsmedel ej skulle beviljas, föresloge ämbetsverket att för arbetets genomförande motsvarande belopp skulle tillskjutas från underhållsmedel.

Under åberopande av det anförda har marinförvaltningen hemställt om godkännande av i ärendet företedda ritningar samt om byggnadstillstånd ävensom att för utförande av byggnadsarbetet 97 000 kronor måtte ställas till ämbetsverkets förfogande samt att ämbetsverket måtte bemyndigas att, därest Högsjö kommun icke beviljades arbetslöshetsmedel för ifrågavarande arbete, från underhållsmedel bestrida resterande kostnader eller 11 900 kronor.

Departementschefen.

Av redogörelsen framgår, att medel redan av 1941 års riksdag anvisats för anordnande av vissa utrymmen för arbetarpersonalen m. m. vid Gustavsviks örlogsdepå, men att marinförvaltningen ännu icke ansett sig böra föreslå medlens ianspråktagande för avsett ändamål. Anledningen härtill är, att denna byggnadsfråga ägt samband med vissa andra under övervägande varande frågor. Marinförvaltningens nu föreliggande förslag ger vid handen, att byggnadsprogrammet ej kan realiseras inom ramen för tidigare beräknat belopp. Ämbetsverket har beräknat kostnaden för en byggnad, innehållande matsal, tvätt- och omklädnadsrum samt kontors- och toalettrum, till 108 900 kronor. Trots att antalet omklädnads- och utspisningsplatser understiger det tidigare beräknade skulle alltså uppkomma en merutgift av (108 900 — 57 200 =) 51 700 kronor. De planerade arbetena för vinterboning m. m. i maskin- och snickarverkstaden avser marinförvaltningen att bekosta av underhållsmedel. Med bidrag av arbetslöshetsmedel med 11 900 kronor skulle byggnadskostnaderna kunna begränsas till 97 000 kronor och alltså inrymmas inom det anvisade anslaget, som föreslås skola helt disponeras för uppförande av förenämnda byggnad. Därest arbetslöshetsmedel icke skulle beviljas, förutsätter marinförvaltningen, att även beloppet om 11 900 kronor skall få bestridas från underhållsmedel.

För egen del finner jag det av behovet påkallat, att den nu föreslagna byggnaden snarast uppföres liksom också att de omnämnda arbetena för vinterboning m. m. komma till utförande. Anledning synes mig dock föreligga att innan dispositionsbeslut meddelas överväga, om icke kostnaderna för matsalsbyggnaden kunna nedbringas genom ett ytterligare förenklat utförande. Tills vidare räknar jag dock med det av marinförvaltningen angivna beloppet. För vinterboning torde underhållsmedel icke böra anlitas, och så bör icke heller ske beträffande de kostnader för vatten- och avloppsledningar som marinförvaltningen, i händelse arbetslöshetsmedel icke beviljas, kan komma att få vidkännas. Medel torde därför böra anvisas för samtliga byggnadsarbeten i den mån redan anvisat anslag icke förslår. Det ytterligare belopp som behöver anvisas bör efter avdrag av vad som kan anses motsvara prisstegring sedan den 1 juli 1941 belasta den beräknade kostnadsramen för byggnadsarbeten för marinen under femårsperioden 1942/47.

Medelsbehovet för här ifrågavarande byggnadsföretag uppgår till följande

belopp, nämligen för byggnaden 108 900 kronor och för vinterboning m. m. det ursprungligen härför beräknade beloppet 32 000 kronor ökat med det belopp som kan anses motsvara inträffade prisstegringar, 4 800 kronor, eller totalt (108 900 + 32 000 + 4 800 =) 145 700 kronor. Efter avdrag för redan anvisat anslag erfordras för arbetenas utförande (145 700 — 97 000 =) 48 700 kronor. Detta belopp torde böra bestridas från kvotanslaget för marinen till Vissa byggnadsarbeten m. m. Det angivna totalbeloppet 145 700 kronor kan beräknas motsvara 126 700 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Kostnadsramen för byggnadsarbeten för marinen under utbyggnadsperioden 1942/47 torde därför för här ifrågavarande byggnadsföretag böra belastas med (126 700 — 97 000 =) i runt tal 30 000 kronor.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att till bestridande av ytterligare kostnader för ifrågavarande byggnadsarbeten vid Gustafsviks örlogsdepå må anlitas det för budgetåret 1944/45 för marinen anvisade investeringsanslaget till Vissa byggnadsarbeten m. m. av 10 000 000 kronor.

Flygförvaltningens delfond.

[2.] **12. Ytterligare medel för utvidgning av flygfältet vid Svea flygflottilj.** Efter förslag av Kungl. Maj:t (proposition 1942: 2, s. 134) anvisade riksdagen (skr. 1942: 23) å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 till Utvidgning av flygfältet vid Svea flygflottilj ett reservationsanslag av 480 000 kronor.

Genom brev den 27 februari 1942 ställde Kungl. Maj:t anslaget till flygförvaltningens förfogande.

I skrivelse den 26 juni 1944 har *flygförvaltningen* anfört, att på grund av den stora flygfrekvensen under nu rådande förhållanden ifrågavarande flygfältsarbeten endast kunnat utföras etappvis, varför oundgängligen erforderliga arbeten först numera i det närmaste slutförts. Härvid hade det emellertid visat sig, att kostnaderna för flygfältsarbetena på grund av prisstegring beräknades komma att uppgå till 507 300 kronor, varav för fältarbeten 476 550 kronor, för flyttning av elektriska ledningar 2 030 kronor och för administration och oförutsedda utgifter 28 720 kronor.

Flygförvaltningen finge erinra om att chefen för försvarsdepartementet vid anmälan av 1943 års statsverksproposition, kapitalbudgeten, bilaga 2, s. 9, förutsatt, att påbörjade eller beslutade företag utan hinder av inträdda prisstegringar skulle få fullföljas och tilläggsanslag till följd av prisstegringar äskas av riksdagen, sedan de slutliga kostnaderna kunnat säkrare överblickas. Under åberopande av det anförda hemställde flygförvaltningen, att för täckande av uppkommen merkostnad på grund av prisstegringen för utvidgnings-

arbeten å flygfältet vid Svea flygflottilj, Barkarby, ett belopp av (507 300 — 480 000 =) 27 300 kronor måtte ställas till ämbetsverkets förfogande.

För täckande av ifrågavarande prisstegring, 27 300 kronor, torde medel böra äskas å tilläggsstat till innevarande års riksstat. Jämlikt grunderna för avgränsning av försvarsutgifterna för femårsperioden 1942/47 bör beloppet icke medräknas i den för flygvapnet för nämnda period fastställda kostnadsramen. *Departementschefen.*

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ytterligare medel för utvidgning av flygfältet vid Svea flygflottilj* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av .... kronor 27 300.

[3.] **13. Inlösen av vissa byggnader å Jämtlands flygflottiljs flygfält å Frösön.** I skrivelse den 30 mars 1944 har *flygförvaltningen* framlagt förslag rörande inlösen av vissa byggnader, tillhöriga det invid Jämtlands flygflottiljs flygfält belägna s. k. Stormtorpet, och i ärendet anfört i huvudsak följande.

Efter framställning från riksdagen hade Kungl. Maj:t genom beslut den 16 maj 1930 uppdragit åt de s. k. lantförsvarets markkommitterade att verkställa utredning om bland annat dispositionen av vissa torp inom det till flygvapnet upplåtna området å Frösön. De kommitterade hade anfört, att torpen innehades för dåvarande torpares och deras hustrurs livstid mot utgörande av lega, i regel ett visst antal dagsverken, med skyldighet tillika att å lägenheterna underhålla husen och väl hävda jorden samt med rätt att erhålla bete å skogsmarken för de kreatur, vilka vinterföddes å torpen, ävensom att från skogen erhålla viss mängd virke till ved och husens underhåll. I några fall förekomme dock kontrakt löpande på ett år i sänder med sex månaders uppsägning. Enligt kommitterades mening borde dagsverksarrendena avvecklas och ersättas med kontantarrenden. För de flesta torpen hade kommitterade föreslagit femtonårig arrendeupplåtelse. Därest torparna icke överginge till nya avtal syntes de av billighetsskäl böra bibehållas vid sin livstidsbesittningsrätt. Vad särskilt Stormtorpet beträffade, vore detta, som omfattade cirka 3 hektar inrösningsjord och innehades med livstidsbesittningsrätt av J. O. Nilsson Storm, beläget invid allmänna landsvägen sydost om landflygfältet. Med hänsyn till att torpets område på grund av dess belägenhet väl lämpade sig för bebyggelse efter en uppdelning i tomter och en okontrollerad bebyggelse kunde inverka menligt å flygfältets användbarhet, borde någon försäljning av torpet icke äga rum. Då torpets område därjämte lämpligen syntes kunna användas för vissa eventuellt erforderliga nybyggnader för flygvapnets räkning, ansåge kommitterade att, sedan den löpande livstidsbesittningen upphört, torpet endast borde utarrenderas på korttidsarrende, förslagsvis för ett år i sänder med automatisk förlängning på ytterligare ett år, därest ej uppsägning skedde.

Genom beslut den 12 april 1935 hade Kungl. Maj:t föreskrivit, att de av kommitterade anförda synpunkterna angående disposition av torpen skulle i ändamålsenlig utsträckning tjäna till ledning vid förvaltningen av ifrågavarande fastigheter.

I följd därav hade flertalet torp å Frösön utarrenderats för femton år. Vad Stormtorpet anginge hade Storm enligt önskan bibehållits vid den livstidsbesittningsrätt han vid tidpunkten för kommitterades förslag innehaft. Närmare reglering av arrenderätten hade skett genom kontrakt den 24 oktober 1939, därvid bestämts att arrendet skulle utgå med kontant bebelopp. I samband med arrendevärderingen, som ägt rum genom en av länsstyrelsen i Jämtlands län på flygförvaltningens begäran tillsatt nämnd, hade utrönts, att samtliga byggnader å Stormtorpet tillhörde Storm med undantag av en byggnad, innehållande affärslokal m. m., som ägdes av en handlande Wikström.

Sedan J. O. Nilsson Storm den 15 december 1941 avlidit, hade chefen för Jämtlands flygflottiljs depå uppsagt arrendekontraktet till upphörande den 14 mars 1943 och i skrivelse den 17 mars 1943 anmodat sterbhuset att genast avflytta. Härefter hade ett ombud för sterbhuset, under förmälan att hinder förelåge för avflyttning inom förelagd tid, erbjudit kronan att inlösa å torpet uppförda, sterbhuset tillhöriga byggnader för 15 000 kronor. Sedermera hade dels depåchefen tillstyrkt byggnadernas inlösen, dels ock utredning å platsen verkställts genom flygförvaltningens försorg samt förhandlingar förts med ifrågavarande ombud.

Av den inom flygförvaltningen verkställda utredningen framginge bland annat, att vid en inlösen kronan på lämpligt och ekonomiskt fördelaktigt sätt kunde utnyttja en bostadsbyggnad, som kunde anses ha ett inlösningsvärde av 12 000 kronor, men att övriga byggnader knappast kunde nyttiggöras, samt att priset för samtliga byggnader, 15 000 kronor, kunde anses väl försvarligt. Vidare framginge, att förenämnda handlanden Wikström tillhöriga byggnad icke innefattades i föreslagen överlåtelse.

Flygförvaltningen ansåge, att, då lämpligt tillfälle nu yppats att avveckla arrendeförhållandet i fråga om Stormtorpet genom inlösen av sterbhuset tillhöriga byggnader, sagda tillfälle icke borde försittas. Även om det till äventyrs juridiskt sett vore möjligt att påfordra att sterbhuset borttoge byggnaderna, vilka vid rivning skulle representera ett obetydligt värde, finge ett sådant beteende från kronans sida anses uteslutet såsom stridande mot de sociala principer, varpå de senaste reformerna inom arrendelagstiftningen byggde. Det enda alternativ, som kunde uppställas gentemot ett inlösensförfarande, vore således fortsatt utarrendering av torpet. Vid sådan utarrendering skulle arrendatorn icke kunna undgå att å torpet nedlägga ytterligare kostnader, och möjligheterna för kronan att framdeles på rimliga villkor komma i besittning av torpet skulle härigenom försämras. Däremot förelåge icke nu anlednig att inlösa den handlanden Wikström tillhöriga affärsbyggnaden. En därstädes inrymd handelslokal fyllde ett behov för bland annat flottiljens personals livsmedelsförsörjning, och byggnaden vållade ingen olägenhet. Till byggnadens ägare borde ett mindre tomtområde kring byggnaden utarrenderas.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställde flygförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte medgiva ämbetsverket att med J. O. Nilsson Storms sterbhus sluta avtal om inlösen av sterbhuset tillhöriga, å Stormtorpet befintliga byggnader mot en ersättning av högst 15 000 kronor att erläggas kontant vid tillträdet och på villkor att byggnaderna ej besvärades av hyres- eller andra nyttjanderätter. Kostnaderna härför syntes enligt ämbetsverket kunna bestridas av fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter.

Försvarets civilförvaltning har ansett, att ifrågavarande kostnader närmast

borde redovisas å flygförvaltningens delfond av försvarsväsendets fastighetsfond. Detta syntes i allt fall få anses gälla beträffande det nyttovärde för flygvapnet, som de inlösta byggnaderna kunde anses äga, i vilket fall fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter syntes böra tagas i anspråk för täckande av återstoden av lösesumman.

Riksräkenskapsverket har framhållit, att av de byggnader, som vid bifall till flygförvaltningens hemställan skulle inlösas av kronan, några vore för flygvapnets del värdelösa, medan en bostadsbyggnad syntes representera ett nyttovärde för flygvapnet, motsvarande det av värderingsmannen föreslagna inlösningsvärdet å 12 000 kronor. Köpeskillingen för denna byggnad syntes böra hänföras till flygförvaltningens delfond av försvarets fastighetsfond. Återstoden av inlösningssumman, 3 000 kronor, syntes kunna täckas från fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter.

Då Stormtorpet är beläget på sådant sätt, att fastigheten kan behöva disponeras av flygflottiljen, bör arrendeförhållandet lämpligen nu avvecklas. I enlighet med vad försvarets civilförvaltning och riksräkenskapsverket anfört vill jag tillstyrka, att ett belopp av 12 000 kronor, motsvarande inlösningsvärdet å en för flygflottiljens behov användbar byggnad, nu beräknas för ändamålet. Enär medelsbehovet icke lärer vara av natur att böra bestridas inom den i 1942 års försvarsbeslut fastställda kostnadsramen för flygvapnets byggnader, torde beloppet böra anvisas såsom särskilt investeringsanslag å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår. För återstående kostnader torde fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter få anlitas. *Departementschefen.*

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inlösen av vissa byggnader å Jämtlands flygflottiljs flygfält å Frösön* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag
av ..... kronor 12 000.

[4.] **14. Vattenledning till arrendegård vid Skaraborgs flygflottilj.** Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1940 U: 38 (s. 19—22) har riksdagen (skrivelse nr 54) å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisat ett reservationsanslag av 160 000 kronor till anordnande av fårfarm vid Skaraborgs flygflottilj i Såtenäs. Av propositionen framgår, att för farmens anordnande vissa ändrings- och utbyggnadsarbeten erfordrades å byggnaderna till gårdarna Blaxtorp och Busstorp under Såtenäs egendom. Genom brev den 29 november 1940 ställde Kungl. Maj:t bland annat ett belopp av 130 000 kronor till flygförvaltningens förfogande för vissa om- och nybyggnadsarbeten vid Busstorp.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för innevarande budgetår äskade flygförvaltningen utom femårsplanens kostnadsram ett belopp av 30 000 kro-

nor för vattenförsörjningens ordnande vid Busstorp och anförde härom i huvudsak följande.

Vid uppgörandet av planerna för gårdens ombyggnad hade man räknat med att en på gården befintlig brunn skulle vara tillräcklig för gårdens vattenbehov. Emellertid hade det visat sig, att brunnens vattenhållande förmåga avsevärt nedgått samt att vattnet vid kemisk undersökning befunnits innehålla salter och därför vore olämpligt som dricksvatten. Vid upprepade försök att upptaga nya brunnar hade endast vatten av samma underhaltiga kvalitet erhållits.

Flygförvaltningen hade därför funnit, att frågan om arrendegårdens vattenförsörjning endast kunde lösas genom att en anknytning skedde till det vattenledningsnät, som anlagts för flygflottiljens räkning. Avståndet till närmast belägna anknytningspunkt uppginge till omkring 1 500 meter. Kostnaderna för anläggningen beräknades av flygförvaltningen till 30 000 kronor.

Vid anmälan av 1944 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 113 och 114) framhöll jag, att det icke vore uteslutet att en med anlitande av teknisk sakkunskap verkställd förnyad utredning skulle kunna giva uppslag till en lämpligare lösning av förevarande spörsmål än den av flygförvaltningen föreslagna, vilken ur ekonomisk synpunkt icke syntes lämplig. I anslutning till det anförda beräknades icke medel för ändamålet för innevarade budgetår.

Bland medelsbehoven för nästa budgetår har *flygförvaltningen* ånyo för här ifrågavarande ändamål —utom femårsplanens kostnadsram — upptagit ett belopp av 30 000 kronor under framhållande av, bland annat, följande.

Med beaktande av vad departementschefen i ämnet anfört i samband med anmälan av 1944 års statsverksproposition hade flygförvaltningen låtit Skaraborgs läns hushållningssällskap företaga sonderingsborrningar inom och omkring gårdsområdet. Dessa borrningar hade visat att grunden utgjordes av 3 à 4 meter lera och därunder intill 0,5 meter fin sand på berg. Å en plats cirka 120 meter nordväst om ladugårdsbyggnaden hade en provbrunn upptagits. Brunnen hade provpumpats sedan den 8 maj 1944. Kapaciteten hade varit cirka 4 m^3 per dygn men syntes vara i sjunkande.

Gårdens vattenbehov hade beräknats till i medeltal 10 m^3 per dygn och maximalt 17 m^3 per dygn. De verkställda undersökningarna hade alltså givit negativa resultat. Den undersökta brunnen måste slopas dels på grund av sin otillfredsställande vattengivande förmåga, dels även på grund av att vattnet i samtliga provborrningshål visat hög halt av klorider och därför vore oanvändbart såsom dricksvatten.

Enda tekniskt försvarbara utväg att förse gården med vatten syntes enligt utlåtande av hushållningssällskapet vara den tidigare av flygförvaltningen föreslagna, nämligen anslutning till rörnätet inom Såtenäs villastad. Flygförvaltningen såge sig därför nödsakad att återkomma till sin hemställan om att 30 000 kronor måtte anvisas för arrendegårdens vattenförsörjning. Flygförvaltningen ville därjämte framhålla, att den arrendator, som antagits å arrendegården, för närvarande transporterade vatten från villasamhällets rörnät med häst och vattentunna, vilka kostnader måste gäldas av flygförvaltningen. Detta förfaringsätt hade medfört att arrendatorn icke kunde hålla det antal nötkreatur, 60 stycken, som i kontraktet funnes stipulerat. Därtill komme att arrendatorn instämt kronan för utbekommande av den förlust han lede genom att han icke kunde uppsätta full kreatursbesättning på gården.

Kostnaden 30 000 kronor vore beräknad på grundval av prisläget den 1 juli 1944.

Sedan ärendet inom försvarsdepartementet underkastats ytterligare utredning, varvid ifrågasatts huruvida icke diamantborrning vore en framkomlig väg för vattenförsörjningens ordnande, har flygförvaltningen i skrivelse den 18 december 1944 anfört, att diamantborrningar tidigare utförts på platsen. En analys av därvid erhållet vatten hade visat, att vattnet på grund av salt- och nitrathalt icke vore användbart. Flygförvaltningen hade vidare inhämtat, att i här ifrågavarande trakt grundvatten med hög salthalt mycket ofta påträffades.

Flygförvaltningen har vidare uppgivit, att å gården Busstorp, som omfattade omkring 200 hektar åker, förutom arrendatorn minst fyra arbetare måste vara bosatta, att fastigheten vore väl ägnad att utnyttjas såsom jordbruksfastighet, ehuru arronderingen icke vore den bästa möjliga, att stora delar av den egentliga åkerjorden utgjordes av lättlera och vore tillfredsställande dränerad, att till fastigheten hörde mycket goda betesmarker, att fastighetens byggnader vore i gott skick, samt att nu gällande arrendekontrakt utlöpte den 14 mars 1956.

Departementschefen.

Den företagna utredningen utvisar, att möjligheterna att på platsen genom bergsborrning eller på annat sätt erhålla dricksvatten i tillräcklig mängd äro små. Annan utväg än den av flygförvaltningen angivna synes icke stå till buds. Ehuru kostnaderna äro avsevärda och icke stå i proportion till värdet av egendomen, nödgas jag med hänsyn till föreliggande omständigheter förorda, att flygförvaltningens förslag genomföres och vatten sålunda framskaffas genom anslutning av arrendegården till flygflottiljens ledningsnät. I enlighet med ämbetsverkets förslag torde kostnaderna kunna beräknas till 30 000 kronor. Enär arbetena äro att betrakta som en komplettering av de på grund av Kungl. Maj:ts förutnämnda beslut den 29 november 1940 utförda om- och nybyggnadsarbetena å gården, torde jämlikt hittills tillämpade principer beloppet icke böra inräknas inom den kostnadsram, som beräknats för byggnadsarbeten för flygvapnet under femårsperioden 1942/47.

Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vattenledning till arrendegård vid Skaraborgs flygflottilj* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 30 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Sven Berglund.

Bilaga 13.

Kapitalinvesteringar.

Socialdepartementet.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, anmäler under socialdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

Statens utlåningsfonder.

[1.] **1. Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer.** I skrivelse den 18 december 1944 har *statens byggnadslånebyrå* hemställt om anvisande av ytterligare medel under innevarande budgetår till dels lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer dels ock tilläggslån till viss bostadsbyggnadsverksamhet. Byggnadslånebyrån erinrar härvid om att 1944 års riksdag för budgetåret 1944/45 anvisat för förstnämnda ändamål dels å riksstaten ett anslag av 30 miljoner kronor dels ock å allmän beredskapsstat II ett anslag av 15 miljoner kronor samt för sistnämnda ändamål dels å riksstaten ett anslag av 42 miljoner kronor dels ock å allmän beredskapsstat II ett anslag av 3 miljoner kronor. Av omförmälda till tilläggslån anvisade anslag vore det å riksstaten upptagna till ett belopp av 5 miljoner kronor och det å beredskapsstat II uppförda i sin helhet avsett för beredande av bostäder åt mindre bemedlade, barnrika familjer. Genom särskilda beslut hade Kungl. Maj:t ställt till förfogande för avsett ändamål dels hela det å riksstaten till bostadsanskaffningslån avsedda anslaget, dels ock hela det belopp å samma stat som avsetts för tilläggslån till den med bostadsanskaffningslånen avsedda verksamheten.

Kungl. Maj:t hade vidare genom beslut den 27 oktober 1944 ställt förenämnda å allmän beredskapsstat II uppförda anslag till statskontorets förfogande och därvid medgivit, att av anslagen 10 miljoner respektive 2 miljoner kronor tills vidare finge tagas i anspråk för beviljande av bostadsanskaffningslån respektive tilläggslån.

Byggnadslånebyrån anför härutöver i huvudsak följande.

Antalet till byrån inkommande ansökningar om bostadsanskaffningslån vore fortfarande i stigande. Ehuru medelsanvisningen för ändamålet under de tre sistförflutna budgetåren alltmera ökats, hade sålunda vid varje budgetårs slut ett växande antal låneärenden till följd av medelsbrist måst balanseras över till det nästföljande budgetåret. Sagda balans hade den 1 juli 1944 omfattat cirka 1 000 låneärenden. Under hänsynstagande härtill samt med utgångspunkt från bland annat det antagandet, att medelsefterfrågan under budgetåret 1944/45 skulle bli av ungefär samma storleksordning som under budgetåret 1943/44 hade byrån i skrivelse den 31 augusti 1944 rörande medelsbehovet för budgetåret 1945/46 uppskattat det för bostadsanskaffningslån erforderliga beloppet under budgetåret 1944/45 till omkring 55 miljoner kronor, d. v. s. till ett belopp, som med 25 miljoner kronor överstege det för ändamålet å riksstaten anvisade anslaget. Då sistnämnda belopp beräknades kunna till ett belopp av 15 miljoner kronor täckas genom anlitande av det å beredskapsstat II till bostadsanskaffningslån upptagna anslaget, hade byrån beräknat, att vid budgetårets utgång en balans skulle föreligga, avseende ett lånebelopp å cirka 10 miljoner kronor.

Medelsefterfrågan under den hittills gångna delen av budgetåret hade emellertid varit avsevärt större än under något tidigare budgetår, vilket medfört, att byråns i nämnda skrivelse gjorda uppskattningar icke längre kunde anses hållbara. Denna utveckling hade dock icke varit helt oväntad. Till belysning av utvecklingen under tiden juli—november 1944 kunde framhållas, att till byrån under nämnda tid inkommit 1 174 ansökningar om bostadsanskaffningslån för ny- eller ombyggnad av egnahem, medan motsvarande siffror för åren 1942 och 1943 utgjort 788 respektive 786. Det antal hyreslägenheter beträffande vilka lån och/eller bidrag sökts under perioden juli—november hade åren 1942, 1943 och 1944 utgjort respektive 775, 155 och 328. Det till hyreslägenheter hänförliga behovet av lånemedel vore emellertid, relativt sett, av underordnad betydelse. Ytterligare kunde nämnas, att den säsongmässiga nedgången i låneansökningar avseende egnahem, i år varit långt svagare än förut. Byggnadslånebyrån hade under tiden 1 juli—30 november 1944 beviljat bostadsanskaffningslån med ett sammanlagt belopp av omkring 36 miljoner kronor samt tilläggslån med cirka 5,5 miljoner kronor.

De medelsreservationer, som förelegat vid ingången av december 1944, hade uppgått till i runt tal 4 miljoner kronor för bostadsanskaffningslån och 2,5 miljoner kronor för tilläggslån. Då sagda reservationer icke beräknades förslå till att upprätthålla låneverksamheten längre än till slutet av månaden, hade byggnadslånebyrån i skrivelse den 6 december 1944 hemställt, att återstoden av de belopp, som för ändamålet funnos tillgängliga å allmän förskottstat II — såvitt anginge bostadsanskaffningslån 5 miljoner kronor och beträffande tilläggslån 1 miljon kronor — måtte få tagas i anspråk för sitt ändamål. Därest denna framställning vunne Kungl. Maj:ts bifall, syntes låneverksamheten kunna fortgå ungefär till utgången av januari 1945, därvid möjlighet syntes föreligga att behandla samtliga under år 1944 till byrån inkomna och inkommande låneansökningar. De ansökningar, som inkomme under första halvåret 1945, skulle, därest ej ytterligare medel ställdes till förfogande, få balanseras till nästkommande budgetår.

Det torde vara uppenbart, att en sådan utveckling skulle medföra stora olägenheter. Om det antoges, att medelsefterfrågan under tiden januari—juni 1945 bleve av ungefär samma storleksordning som för motsvarande tid 1944, skulle balansen vid nästkommande budgetårsskifte komma att avse bostadsanskaffningslån till ett sammanlagt belopp av 20 à 25 miljoner kronor. Om proportionerna mellan låneansökningar för egnahem och hyreslägenheter bleve ungefär oförändrade, skulle lånestoppet under första halvåret 1945 innebära, att i runt tal 1 500 lånesökande, representerande inemot 10 000 personer, komme att tvingas uppskjuta sina redan färdigställda planer på lösandet av sin bostadsfråga. Särskilt med hänsyn till ifrågavarande personers ekonomi och bostadsförhållanden måste, enligt byggnadslånebyråns uppfattning, ett så långt uppehåll i låneverksamheten te sig betänkligt.

Vid bedömande av det erforderliga beloppets storlek hade byggnadslånebyrån ansett sig böra utgå från att en viss balans av låneärenden skulle komma att föreligga vid ingången av budgetåret 1945/46. Då emellertid med hänsyn till den stigande medelsefterfrågan sagda balans under inga förhållanden borde avse högre belopp än det, varmed byrån kalkylerade i skrivelsen den 31 augusti 1944 eller 10 miljoner kronor, hade byrån ansett sig böra föreslå, att för utgivande av bostadsanskaffningslån anvisades ytterligare 15 miljoner kronor. Det häremot svarande tilläggslånebehovet torde, med beaktande därav, att en viss reservation av dylika medel kunde beräknas föreligga, då de för bostadsanskaffningslån avsedda medlen förbrukats, uppskattas till 2 miljoner kronor.

I enlighet härmed har byggnadslånebyrån hemställt, att å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1944/45 måtte anvisas dels till Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer ett anslag av 15 000 000 kronor, dels ock till Tilläggslån till viss bostadsbyggnadsverksamhet ett anslag av 2 000 000 kronor.

Departementschefen.

Genom beslut den 22 december 1944 har Kungl. Maj:t, med bifall till byggnadslånebyråns i förenämnda skrivelse den 6 december 1944 gjorda hemställan, medgivit, att återstoden av de å allmän förskottsstat II uppförda anslagen till lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer samt till tilläggslån till viss bostadsbyggnadsverksamhet må disponeras för de med anslagen avsedda ändamålen. Den stora efterfrågan på här avsedda bostadsanskaffningslån beräknas emellertid medföra att — även med ianspråktagande av de senast till förfogande ställda beloppen — de för dylika lån tillgängliga medlen komma att vara förbrukade ungefär vid utgången av januari månad 1945. Därest ytterligare medel ej anvisades för innevarande budgetår, skulle således ett avbrott i långivningen behöva ske ända fram till dess de anslag för ifrågavarande verksamhet, som kunde komma att beviljas för budgetåret 1945/46, bleve disponibla. Då emellertid i nuvarande läge på bostadsmarknaden ett dylikt avbrott skulle få till följd, att en i de flesta fall trängande lösning av bostadsfrågan för personer ur den befolkningskategori, varom här är fråga, komme att ställas på framtiden, förordar jag, att medel för ändamålet äskas å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår. Mot byggnadslånebyråns uppskattning av det ytterligare erforderliga medelsbehovet, 15 miljoner kronor till lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer och

2 miljoner kronor till tilläggslån till viss bostadsbyggnadsverksamhet, har jag intet att erinra.

Beträffande sistnämnda anslag gör jag hemställan under nästföljande punkt. Här hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 15 000 000.

Fonden för låneunderstöd.

[2.] **2. Tilläggslån till viss bostadsbyggnadsverksamhet.** Under hänvisning till vad jag anfört under nästföregående punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tilläggslån till viss bostadsbyggnadsverksamhet* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 2 000 000.

[3.] **3. Lån till uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder.** För utgivande av lån till uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder har å riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisats ett anslag av 500 000 kronor. Härjämte har å allmän beredskapsstat II för samma budgetår uppförts ett anslag av 2 000 000 kronor för ändamålet. Genom beslut den 22 juni och den 17 november 1944 har Kungl. Maj:t ställt ifrågavarande båda anslag till egnahemsstyrelsens förfogande, att av styrelsen disponeras för utlämnande av lantarbetarbostadslån.

I skrivelse den 16 december 1944 har *egnahemsstyrelsen* hemställt, att å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1944/45 måtte anvisas ett anslag av 4 000 000 kronor för ifrågavarande ändamål. Styrelsen har härvid hänvisat till en av styrelsen i skrivelse den 26 oktober 1944 lämnad redogörelse för den hittillsvarande långivningen för uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder. Av nämnda redogörelse framgår, att beloppen av beviljade lantarbetarbostadslån under ett vart av budgetåren 1935/36—1938/39 uppgått till sammanlagt omkring 300 000 kronor. Långivningens omfattning för tiden därefter framgår av följande sammanställning:

Budgetår	Beviljade lån kronor
1939/40	1 800 000
1940/41	700 000
1941/42	800 000
1942/43	1 200 000
1943/44	3 400 000

I sistnämnda skrivelse framhöll styrelsen i anslutning härtill, att den starka stegringen i långivningen under budgetåret 1939/40 sammanhängde med att väsentligt fördelaktigare lånevillkor trädde i kraft från och med nämnda budgetår. Till stegringen hade jämväl bidragit den omständigheten att en förbättring av lantarbetarbostäderna blivit påkallad av den alltmera framträdande knappheten på arbetskraft för jordbruket. Nedgången i långivningen under de tre närmast följande budgetåren hade haft sin grund huvudsakligen i den återhållsamhet i byggnadsverksamheten, som påkallades med hänsyn till den inträdande knappheten på såväl byggnadsmateriel av vissa slag som arbetskraft. Sedan situationen i dessa avseenden åter lättat, hade långivningen under budgetåret 1943/44 ånyo starkt stegrats. Den livliga efterfrågan på lantarbetarbostadslån hade fortsatt även under innevarande budgetår. Detta betydde, att lantarbetarbostadsbeståndets sanering, vilken allmänt vitsordats såsom i hög grad behövlig, kunnat föras framåt i jämförelsevis rask takt. Då denna hastiga utökning av långivningen icke kunnat förutses, hade det läget inträtt, att de till uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder anvisade medlen helt förbrukats. Detta hade föranlett styrelsen att hemställa, att det på allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 till Lån för uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder uppförda beloppet av 2 000 000 kronor måtte ställas till styrelsens förfogande.

Det hade emellertid sedermera visat sig, att långivningen för ifrågavarande ändamål under den hittills gångna delen av budgetåret 1944/45 ej blott hållit sig på samma höga nivå som under nästföregående budgetår utan fortsatt att undergå en stark stegring. Under tiden den 1 juli—3 december 1944 hade sålunda beviljats lantarbetarbostadslån till ett sammanlagt belopp av i runt tal 2 600 000 kronor. Detta skulle betyda, att om efterfrågan på dylika lån under återstående delen av budgetåret skulle bliva lika stor — och egnahemsstyrelsen ansåge sig icke ha anledning räkna med annat — den totala medelsåtgången för ändamålet syntes böra beräknas till omkring 6 000 000 kronor. Vid ingången av budgetåret 1944/45 hade i själva verket förelegat en brist i fonden av omkring 500 000 kronor, vilket belopp täcktes av det å riksstaten för samma budgetår anvisade anslaget å enahanda belopp. Då därefter, som nämnt, å ena sidan långivningen för tiden fram till den 3 december uppgått till 2 600 000 kronor och å andra sidan lånefonden ej tillförts andra medel än — jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 17 november 1944 — det å allmän beredskapsstat II uppförda anslaget å 2 000 000 kronor, förefunnes sålunda ånyo en brist i fonden, uppgående till i runt tal 600 000 kronor. Med hänsyn härtill och till den beräknade medelsåtgången under andra halvåret av innevarande budgetår, borde snarast möjligt en ytterligare medelsanvisning till fonden av förslagsvis 4 000 000 kronor ske.

Departementschefen.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att efterfrågan på lån för uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder, som fram till budgetåret 1939/40 varit förhållandevis ringa, från och med nämnda budgetår blivit avsevärt livligare. I synnerhet under budgetåret 1943/44 har bidragsgivningen för ifrågavarande ändamål varit mycket omfattande. Anslaget till dylika lån har

ej blott helt disponerats utan även kommit att överskridas. Jämväl sedan det å allmän förskottsstat II för innevarande budgetår uppförda anslaget ställts till förfogande, överskred summan av beviljade lån de anvisade anslagsbeloppen med omkring 600 000 kronor. För att täcka nämnda underskott samt tillgodose det ytterligare behovet av lånemedel för återstoden av innevarande budgetår har egnahemsstyrelsen funnit ett tilläggsanslag av 4 000 000 kronor erforderligt.

Jag finner det anmärkningsvärt att egnahemsstyrelsen beviljat lån till belopp, som överskjuter av Kungl. Maj:t till förfogande ställda medel. Enär emellertid en förbättring av lantarbetarnas på många håll mycket låga bostadsstandard framstår som en social fråga av första rang och det är angeläget att möjlighet finnes att tillgodose den för närvarande livliga efterfrågan på lån för sådant ändamål, anser jag mig böra tillstyrka, att medel för ändamålet anvisas å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår. Tilläggsanslaget synes därvid böra upptagas med det av egnahemsstyrelsen äskade beloppet, 4 000 000 kronor. Då jag ansett mig böra tillstyrka, att ett så förhållandevis högt belopp för ifrågavarande ändamål nu anvisas, har jag utgått från att egnahemsstyrelsen för framtiden vid beviljande av lantarbetarbostadslån kommer att tillse att täckning för lånebeloppen i full utsträckning förefinnes genom till styrelsens förfogande stående anslagsmedel.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 4 000 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

N. O. Aurelius.

Bilaga 14.

Kapitalinvesteringar.

Kommunikationsdepartementet.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Domö, anmäler härefter under kommunikationsdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

I. Statens affärsverksfonder.

B. Telegrafverket.

[1.] **7. Inköp för telegrafverkets räkning av fastigheter.** I skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 november 1943 med förslag i fråga om anslag till kapitalinvesteringar för budgetåret 1944/45 hemställde telegrafstyrelsen bland annat, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att för inköp för telegrafverkets räkning av fastigheter för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor. Med hänsyn till att det ifrågavarande anslaget endast finge tagas i anspråk för det fall, att köpeskillingen uppginge till högst 100 000 kronor, fann min företrädare i ämbetet emellertid, att anslagsbeloppet borde kunna begränsas till 300 000 kronor. (1944 års statsverksproposition, kapitalbudgeten: bil. 4, punkten 15.)

Riksdagen anvisade för nämnda ändamål för budgetåret 1944/45 ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

I skrivelse den 5 oktober 1944 har telegrafstyrelsen, i samband med äskande av anslag till inköp av fastigheter för budgetåret 1945/46, lämnat vissa uppgifter angående verkställda tomtinköp och återstående anslagsbelopp. Dessa uppgifter hava återgivits i innevarande års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 4, punkten 27), till vilken jag torde få hänvisa.

I skrivelse den 2 december 1944 har *telegrafstyrelsen* sedermera meddelat, att styrelsen under den tid, som förflutit efter avlåtandet av nyssnämnda skrivelse den 5 oktober 1944, lyckats träffa köpeavtal om förvärv av för telegrafverkets framtida utveckling behövlig tomtmark i Arvika, Kiruna, Malmö, Nässjö och Säffle. Inberäknat även ett par smärre tomtinköp för en kostnad av högst 5 000 kronor, vilka inköp telegrafstyrelsen ägde göra utan att först inhämta Kungl. Maj:ts bemyndigande, skulle den sammanlagda inköpssumman uppgå till cirka 258 000 kronor, vilket belopp vore större än det återstående anslagsbeloppet. De ifrågavarande inköpen hade endast kunnat komma till stånd under förutsättning att köpeskillingen erlades redan under innevarande budgetår.

Med hänsyn såväl härtill som till nödvändigheten att även under den återstående delen av budgetåret kunna begagna de tillfällen, som yppade sig att till förmånligt pris utan tidsutdräkt kunna inköpa för telegrafverket behövliga tomtområden, hemställde styrelsen, att ett tilläggsanslag måtte utverkas av riksdagen på tilläggsstat för det löpande budgetåret. Tilläggsanslagets storlek borde lämpligen bestämmas till 200 000 kronor.

Departementschefen. Med tillstyrkande av telegrafstyrelsens framställning hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp för telegrafverkets räkning av fastigheter* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 200 000.

[2.] **8. Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende.** Med bifall till Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag (kapitalbudgeten: bil. 4, punkten 16) anvisade 1944 års riksdag till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende för budgetåret 1944/45 ett investeringsanslag av 40 050 000 kronor. Enligt den framställning från telegrafstyrelsen, som låg till grund för Kungl. Maj:ts förslag, hade styrelsen beräknat den del av anslaget, som var avsedd att täcka kostnaderna för nya abonnentanläggningar, till 18 000 000 kronor, varvid styrelsen utgått från den förutsättningen, att ökningen av antalet uppsatta telefonapparater under år 1944 skulle bliva ungefär lika stor som under år 1943 eller cirka 60 000.

I skrivelse den 3 oktober 1944 har *telegrafstyrelsen* hemställt om ytterligare anslag för budgetåret 1944/45 till ifrågavarande ändamål.

Styrelsen anför, att trots tidigare vidtagna höjningar av inträdesavgifterna för nya telefonabonnemang tillströmningen av nya abonnenter under den intill avlåtandet av styrelsens skrivelse förflutna delen av år 1944 varit så stor, att man måste räkna med, att antalet apparater under hela året komme att ökas med 75 000 à 80 000 och att såsom följd därav kostnaden för nya abonnentanläggningar komme att stiga till omkring 23 000 000 kro-

nor eller sålunda 5 000 000 kronor mera än styrelsen tidigare beräknat. Enär någon nämnvärd behållning å de till och med budgetåret 1943/44 anvisade anslagen till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende icke förelegat vid ingången av innevarande budgetår, erfordrades ett tilläggsanslag å sistnämnda belopp.

Med stöd av det anförda hemställer telegrafstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1944/45 för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor.

Med anledning av vad telegrafstyrelsen upplyst torde utöver tidigare beviljade medel ett ytterligare anslagsbelopp av 5 000 000 kronor böra anvisas för att täcka kostnaderna för nya abonnentanläggningar under år 1944. *Departementschefen.*

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 5 000 000.

[3.] **8 a. Vissa reservtelefonstationer m. m.** I skrivelse den 7 november 1944 har *telegrafstyrelsen* på anförda skäl hemställt om anvisande å tilläggsstat för innevarande budgetår av ett anslag å 1 800 000 kronor för anskaffande av reservutrustningar till automatiska telefonstationer för det militära försvarets behov samt för vissa till sitt syfte likartade anläggningar.

Med hänsyn till innehållet i framställningen torde någon närmare redogörelse för densamma icke böra lämnas till statsrådsprotokollet, utan riksdagens vederbörande utskott torde därom böra erhålla erforderliga upplysningar genom handlingarna, vilka komma att tillhandahållas utskottet.

I ärendet har *chefen för försvarsstaben* den 4 december 1944 avgivit utlåtande.

Med hänsyn till betydelsen ur försvarets synpunkt av de anläggningar, om vilka här är fråga, anser jag mig böra tillstyrka, att medel för desamma i viss utsträckning äskas av riksdagen för innevarande budgetår. Emellertid anser jag en begränsning av anslagsbeloppet kunna ske till 1 000 000 kronor. Det torde få ankomma på telegrafstyrelsen att i samråd med chefen för försvarsstaben bestämma de arbeten, som inom nämnda kostnadsram med hänsyn till angelägenhetsgraden böra komma till utförande. *Departementschefen.*

Telegrafstyrelsen har hemställt, att de medel, som för ifrågavarande ändamål investeras i telegrafverkets fond, skulle i sin helhet avskrivas. Denna fråga torde i annat sammanhang få upptagas av chefen för finansdepartementet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa reservtelefonstationer m. m.* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 1 000 000.

III. Statens allmänna fastighetsfond.

[4.] **11 c. Tillbyggnader till landsstatshuset i Malmö.** Genom beslut den 30 december 1944 har Kungl. Maj:t — som genom beslut den 15 juli 1944 fastställt allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 att lända till omedelbar efterrättelse såsom allmän förskottsstat II — ställt det å nämnda förskottsstat under statens allmänna fastighetsfond uppförda förskottsanslaget av 850 000 kronor till Tillbyggnader till landsstatshuset i Malmö till byggnadsstyrelsens förfogande för därmed avsett ändamål.

Täckning torde nu böra beredas för denna förskottsanvisning.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillbyggnader till landsstatshuset i Malmö* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 850 000.

[5.] **11 d. Lantmäterikontorsbyggnad i Örebro.** Med bifall till Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag har riksdagen (skrivelser 1943: 140 och 481) till uppförande av lantmäterikontorsbyggnad i Örebro anvisat investeringsanslag om sammanlagt 275 000 kronor.

I skrivelse den 9 november 1944 har *byggnadsstyrelsen* anhållit om anslag med 30 000 kronor för att i vindsvåningen av ifrågavarande byggnad låta inreda vissa ytterligare tjänstelokaler för vägförvaltningen i Örebro län.

Styrelsen meddelar, att byggnaden, som vore under uppförande, komme att upptaga en souterrängvåning med arkivlokaler, en bottenvåning med tjänstelokaler för lantmäterikontoret samt en våning en trappa upp med kontorslokaler för vägförvaltningen.

I fortsättningen anför styrelsen att, enligt vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i skrivelse den 2 oktober 1944 meddelat, en icke obetydlig ökning av vägförvaltningens personal vore att förvänta i samband med utvidgade arbetsuppgifter. På grund härav ville byggnadsstyrelsen föreslå, att redan i samband med byggnadens uppförande ytterligare sex tjänsterum för vägförvaltningens räkning måtte inredas i vindsvåningen. Denna hade vid byggnadens planering fått en sådan utformning, att en dylik inredning vid behov framdeles skulle kunna komma till utförande.

Länsarkitektkontoret hade på byggnadsstyrelsens uppdrag utfört ritningar till sagda inredningsarbete, vilket av styrelsen kostnadsberäknats till 30 000 kronor.

Styrelsen hemställer, att sistnämnda belopp måtte anvisas för ändamålet.

Departementschefen.

På grund av utvidgad planläggnings- och byggnadsverksamhet inom vägväsendet har en viss utökning av personalen vid vägförvaltningarna ägt rum, och ytterligare personalökning torde inom den närmaste tiden vara att förvänta. Denna utveckling medför ett ökat lokalbehov för dessa institutioner. I

nu förevarande fall föreligger möjlighet att bereda önskvärt lokaltillskott för en jämförelsevis ringa kostnad genom att i samband med byggnadens färdigställande företaga inredningsarbeten i vindsvåningen. Härför erfordras, att medel för ändamålet anvisas å tilläggsstat.

De för vindsinredningen uppgjorda ritningarna och kostnadsberäkningarna hava icke givit mig anledning till erinran.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lantmäterikontorsbyggnad i Örebro* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 30 000.

[6.] **11 e. Anordnande av vissa förvaltningslokaler i Stockholm.** Genom skrivelse den 29 november 1944 anmodade jag byggnadsstyrelsen att skyndsamt verkställa inventering av möjligheterna att inom befintliga statliga byggnader provisoriskt tillgodose uppkommande behov av lokaler för förvaltningsändamål samt att hos Kungl. Maj:t föreslå de åtgärder, vilka på grund av inventeringens resultat kunde finnas påkallade. Rörande anledningen till den anbefallda inventeringen och såsom ledning för styrelsen vid fullgörande av dess uppdrag anförde jag i huvudsak följande.

Den ökade knappheten på såväl bostads- som kontorslokaler i Stockholm har under den senaste tiden föranlett allt mer ökade svårigheter att tillgodose det behov av arbetslokaler för statliga ändamål, som föranletts av ansvällning av den normala statliga verksamheten inom olika områden eller av tillkomsten av nya statsorgan för vissa av krisförhållandena föranledda behov eller eljest för särskilda uppgifter av tidsbegränsad beskaffenhet. Läget har numera blivit sådant, att — då man hittills icke velat tillgripa utvägen att med förfogandelagens stöd taga i anspråk av enskilda disponerade utrymmen — uppkommande nya lokalbehov, som ej varit av helt obetydlig omfattning, icke kunnat tillgodoses på annat sätt än genom beslut om uppförande av provisoriska barackbyggnader. Möjligheterna att uppföra barackbyggnader äro emellertid i och för sig begränsade på grund av placeringssvårigheter, och de därmed förenade kostnaderna äro så avsevärda, att denna utväg ter sig såsom föga tillfredsställande.

Inom Stockholm pågå för närvarande vissa byggnadsföretag, vilkas färdigställande kommer att giva ett avsevärt tillskott av lokaler för statliga ändamål. Andra statliga byggnader för förvaltningsändamål äro beslutade eller planerade för utförande inom den närmaste framtiden. När härtill kommer, att måhända inom en närliggande framtid en viss begränsning kan tänkas inträda i kristidsorganens lokalbehov, synes det vara angeläget att i möjligaste mån söka möta uppkommande tillfälliga lokalbehov, som icke kunna tillgodoses genom förhyrning, på annat sätt än genom uppförande av provisoriska byggnader.

Närmast till hands ligger härvidlag att undersöka, i vad mån för den relativt korta tid, inom vilken en lättnad i nuvarande läge kan beräknas inträda, uppkommande nya lokalbehov av kortvarig natur kunna provisoriskt tillgodoses genom att utrymme beredes inom befintliga statliga byggnader. En snabb inventering av möjligheterna härutinnan torde böra verkställas genom byggnadsstyrelsens försorg. De statliga förvaltningslokalerna torde för närva-

rande i de flesta fall vara väl, stundom hårt utnyttjade. Möjligt kan dock vara att på ett eller annat håll genom vissa omflyttningar och en mera hopträngd förläggning utrymme kan vinnas för mötande av smärre lokalbehov, t. ex. för kommittéutredningar, för vissa ansvällningar av befintlig personalorganisation eller dylikt. Där fråga är om lokalbehov av större omfattning, torde andra utvägar få prövas. I detta avseende bör uppmärksamhet ägnas åt frågan, huruvida ej inom vissa större lokaler, vilka på grund av krigsförhållandena icke helt tagas i anspråk för sina egentliga ändamål, kunna finnas eller genom omflyttningar frigöras utrymmen, vilka efter provisoriska inredningsanordningar kunna göras användbara såsom tillfälliga förvaltningslokaler.

Byggnadsstyrelsen har sedermera i skrivelse den 21 december 1944 meddelat, att styrelsen i anledning av det lämnade uppdraget tillskrivit myndigheter och institutioner inom de fastigheter i huvudstaden, där enligt styrelsens mening lokaler eventuellt skulle kunna avstås, varjämte styrelsen i stor utsträckning låtit på respektive platser undersöka möjligheterna att lösgöra utrymmen. Därvid hade i en del fall befunnits, att utrymmen funnes, som icke vore oundgängligen erforderliga för respektive lokalinnehavare utan skulle kunna lösgöras för inredning av tjänstelokaler.

Vid styrelsens skrivelse hava fogats ett flertal ritningar, å vilka de ifrågavarande lokalutrymmena finnas utmärkta. En sammanställning av de disponibla utrymmena visar följande resultat av inventeringen.

Fastighet	Kvadratmeter	Antal rum, som kunna anordnas
Generaltullstyrelsens hus, Skeppsbron 38	22	2
Statistiska centralbyrån, Birger Jarls torg 3 och 5	56	2
Statskontoret, Kungshusplan 10	26	2
För kommerskollegium förhyrd lokal, Drottninggatan 89	250	10
Gamla gymnastiska centralinstitutet i kvarteret Fyrmörsaren, Hamngatan 19	153	6
Blindinstitutet vid Tomteboda	64	3
Skogshögskolans byggnad vid Experimentalfältet	352	13
Statens hantverksinstitut vid Stigbergsgatan	[1] 350	[1] 12
Tekniska skolans byggnad, Mäster Samuelsgatan 44	778	12
Statens historiska museums byggnad, Storgatan 44	[2] 790	[2] 23
Sjöhistoriska museets byggnad, Kavallerivägen	[3] 330	[3] 11
Etnografiska museets byggnad, Kavallerivägen	113	3
Naturhistoriska riksmuseets byggnad, Frescati	983	42
Sveriges geologiska undersökning, Frescati	678	16
Livrustkammaren (f. d. skogsinstitutets byggnad), Strandvägen 58	193	4
Summa	**5 138**	**161**

I anslutning till tabellen anmärker byggnadsstyrelsen, att lokalerna i kvarteret Fyrmörsaren kunde tagas i anspråk endast om det militära förband, som för närvarande disponerade dem, i stället erhölle den östra gymnastiksalen med angränsande rum, varigenom nya elementarskolan måste avstå

[1] Under högst 1 år.
[2] Från och med 1 april 1945.
[3] Från och med 1 juni 1945.

den ena av de två gymnastiksalar, som hittills stått till dess disposition. Den sammanlagda golvytan å disponibla lokaler, däri inbegripna nyssnämnda lokaler i kvarteret Fyrmörsaren, utgjorde omkring 5 000 kvadratmeter och härav kunde erhållas cirka 160 tjänsterum, förutom arkivlokaler m. m. Vissa lokaler, exempelvis i museer, kunde dock svårligen uppdelas på grund av där befintliga montrer m. m., som icke kunde eller borde flyttas.

Styrelsen hade approximativt beräknat kostnaderna för iordningställande av dessa utrymmen till ämbetslokaler m. m. till omkring *160 000* kronor, vari medräknats kostnader för behövliga ändringar av värmeledningsanläggningar och anordnande av toaletter. Först sedan användningen av de olika lokalerna närmare bestämts, kunde kostnaden för varje objekt mera exakt beräknas.

Byggnadsstyrelsen meddelar vidare, att styrelsen i samband med den verkställda inventeringen även undersökt möjligheten att i oinredda vindsvåningar och dylikt inom av styrelsen förvaltade byggnader iordningställa lokaler huvudsakligen för mera permanent bruk.

Enligt denna undersökning kunna i byggnaden kvarteret Rosenbad nr 6 inom vissa vindsutrymmen (nr 611, 612, 615, 616, 617, 618 och 622 samt utrymmet mellan nr 615 och nr 618), belägna mot fastighetens norra gård, inredas 10 tjänsterum. Plats kan inom dessa utrymmen även beredas för en ny bostad för fastighetens maskinist. Den befintliga maskinistbostaden har rum dels i våningen 4 trappor och dels i vindsvåningen, varför det kan vara lämpligt att i samband med den ifrågasatta inredningen även giva denna bostad en lämpligare planlösning. Flyttas maskinistbostaden, erhållas genom att den gamla bostaden tages i anspråk tre nya rum i anslutning till befintliga tjänsterum i våningen 4 trappor. Sammanlagda kostnaden för ifrågavarande arbeten i kvarteret Rosenbad, varigenom alltså 13 rum kunna vinnas, uppgå till *105 000* kronor.

Inom samma fastighet kunna även vissa utrymmen (nr 607, 608, 609 och 627) om sammanlagt 300 kvadratmeters yta och belägna mot Strömgatan och Rosenbadsparken tagas i anspråk. Då det med hänsyn till byggnadens yttre emellertid icke här bör anordnas fönster, torde lokalerna, som kunna erhålla god belysning från takfönster, lämpligen inredas till bibliotek, arkivlokaler eller sammanträdesrum och dylikt. Av dessa utrymmen böra endast de mot Strömgatan, eller hälften av ytan, förses med uppvärmning. Kostnaden för iordningställandet kan då beräknas till *37 000* kronor.

Av för närvarande aktuella lokalfrågor kunde, anför byggnadsstyrelsen vidare, genom i anspråktagande av utrymmen, som upptagits i det föregående, en lösning åvägabringas endast såvitt anginge lokalbehovet för utlänningskommissionens främlingspassavdelning, arbetsmarknadskommissionens utlänningssektion och skatteverkets omsättningsskatteavdelning. Härutinnan innehåller styrelsens framställning en redogörelse, beträffande vilken jag hänvisar till handlingarna i ärendet.

Under åberopande av det anförda föreslår byggnadsstyrelsen dels att i den förutnämnda förteckningen upptagna utrymmen avskiljas från vederbörande myndigheters lokalinnehav och inredas till tjänstelokaler för en kostnad av högst 160 000 kronor, dels ock att i kvarteret Rosenbad inredas 10 rum i

vindsvåningen och 3 rum i våningen 4 trappor upp ävensom övriga i det föregående föreslagna lokaler i vindsvåningen, allt för en kostnad av högst 142 000 kronor.

Av de angivna åtgärderna borde, fortsätter styrelsen, inredningsarbetena i kvarteret Fyrmörsaren för arbetsmarknadskommissionens utlänningssektion och i tekniska skolans byggnad för utlänningskommissionens passavdelning omedelbart komma till utförande. Kostnaderna för sistnämnda arbeten beräknades till 26 000 kronor, och erforderliga medel borde beredas från det å allmän förskottsstat I under femte huvudtiteln uppförda anslaget till Bidrag till flyktingars uppehälle m. m.

För utförande av övriga här föreslagna åtgärder hemställer styrelsen om anvisande å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår av ett investeringsanslag av (160 000 — 26 000 + 105 000 + 37 000) 276 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har vidare i skrivelsen anfört, att i kvarteret Fyrmörsaren — utöver de lokaler, som enligt vad förut nämnts skulle vinnas därstädes — skulle kunna anordnas ytterligare 20 à 22 rum genom inredning även i den kvarvarande gymnastiksalen jämte vissa tillhörande utrymmen. Dessa arbeten skulle draga en kostnad av 54 000 kronor. Denna anordning skulle emellertid medföra, att nya elementarskolan bleve helt berövad tillgång till gymnastiklokaler. Byggnadsstyrelsen har icke i förevarande skrivelse beräknat medel för utförande av ifrågavarande inredningsarbeten.

Departementschefen.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att hos olika institutioner och myndigheter i Stockholm finnas vissa utrymmen, vilka icke äro oundgängligen erforderliga för vederbörande lokalinnehavare utan kunna lösgöras för att provisoriskt användas såsom lokaler för andra förvaltningsändamål. Sammanlagt skulle på detta sätt, sedan vissa arbeten med lokalernas iordningställande utförts, omkring 160 tjänsterum med en sammanlagd golvyta av i runt tal 5 000 kvadratmeter kunna utvinnas. De i samband härmed uppkommande kostnaderna hava av byggnadsstyrelsen beräknats till omkring 160 000 kronor.

Härutöver finnes möjlighet att i oinredda vindsvåningar och liknande utrymmen inom vissa av byggnadsstyrelsen förvaltade fastigheter i Stockholm iordningställa lokaler för mera permanent bruk. Inom fastigheten Rosenbad nr 6 kunna sålunda 13 rum inredas i vindsvåningen för en beräknad kostnad av 105 000 kronor. Vidare synas ytterligare vissa arkivutrymmen, sammanträdesrum och dylikt med en sammanlagd golvyta av 300 kvadratmeter kunna beredas på vinden i samma fastighet.

Med hänsyn till det trängande behovet av lokaler för olika förvaltningsmyndigheter torde erforderliga medel böra beredas å tilläggsstat för att möjliggöra inredning och iordningställande av samtliga nu nämnda lokaler. Det bör emellertid stå Kungl. Maj:t fritt att inom ramen för det anslagsbelopp, som kan komma att beviljas för ändamålet, låta verkställa inredningsarbeten även i andra än nu avsedda byggnader, därest så vid fortsatt beredning kan visa sig påkallat.

Byggnadsstyrelsens kostnadsberäkningar hava icke givit mig anledning till erinran. Enligt min mening böra jämväl medel för de inredningsarbeten inom kvarteret Fyrmörsaren och i tekniska skolans byggnad, som enligt byggnadsstyrelsens förslag skulle finansieras med anslag å förskottsstat, direkt bestridas med investeringsanslag anvisade under statens allmänna fastighetsfond. Medelsbehovet skulle då uppgå till (160 000 + 105 000 + 37 000) 302 000 kronor. Med hänsyn till möjligheten att vissa ytterligare ändringsarbeten kunna ifrågakomma torde emellertid anslaget böra jämkas uppåt till förslagsvis 400 000 kronor. Frågan om avskrivning helt eller delvis av detta belopp torde framdeles få upptagas av chefen för finansdepartementet.

Beträffande arbetena i kvarteret Fyrmörsaren samt i tekniska skolans byggnad, vilka avse att bereda vissa utrymmen åt arbetsmarknadskommissionens utlänningssektion samt åt utlänningskommissionens passavdelning och vilka äro av synnerligen brådskande beskaffenhet, torde Kungl. Maj:t böra vara oförhindrad att besluta om utanordnande förskottsvis av erforderliga medel i avvaktan på riksdagens beslut om anvisande av anslag.

I detta sammanhang torde i övrigt icke böra avgöras, för vilka myndigheter de olika föreslagna lokalerna böra tagas i anspråk, utan det torde få ankomma på byggnadsstyrelsen eller, där meningsskiljaktighet uppkommer mellan styrelsen och vederbörande myndighet, på Kungl. Maj:t att i varje särskilt fall meddela beslut i sådant hänseende.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av vissa förvaltningslokaler i Stockholm* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 400 000.

VIII. Fonden för förlag till statsverket.

[7.] **1. Förlag för väg- och vattenbyggnadsväsendets förrådsfond.** Under åberopande av vad jag tidigare denna dag anfört vid anmälan till statsverkspropositionen av frågan om anslag till väg- och vattenbyggnadsväsendets förrådsfond (kapitalbudgeten: bil. 4, punkten 105) hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förlag för väg- och vattenbyggnadsväsendets förrådsfond* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 2 100 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.

Bilaga 15.

Kapitalinvesteringar.

Finansdepartementet.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler på finansdepartementet ankommande ärenden rörande kapitalinvestering å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 och anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] **11 f. Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets gränsbevakning.** Genom beslut av 1942 års riksdag anvisades under denna rubrik ett reservationsanslag å 55 000 kronor för uppförande av ett bostadshus jämte en garagebyggnad vid tullverkets gränspostering Skalstugan i Åre socken av Jämtlands län. Genom beslut den 1 april 1942 bemyndigade Kungl. Maj:t generaltullstyrelsen att med anlitande av anslaget föranstalta om arbetenas utförande.

I skrivelse den 6 juni 1944 anmälde styrelsen, att under våren 1942 infordrade entreprenadanbud överstigit de till grund för anslagsberäkningen liggande kostnadskalkylerna, vilka under hösten 1941 upprättats på grundval av erfarenheter från liknande byggnadsföretag under år 1939. Anbuden hade i anledning härav förkastats av styrelsen. Sedan chefen för Östersunds gränsdistrikt i september 1943 framhållit nödvändigheten av att bostadsfrågan för personalen vid gränsposteringen snarast möjligt bleve löst, beslöt styrelsen efter en av länsarkitekten i Jämtlands län företagen besiktning att det nuvarande bostadshuset skulle rivas och ett nytt uppföras på samma tomt. Vid granskning av därefter infordrade entreprenadanbud för nybyggnaden fann styrelsen att kostnadsramen för byggnadsföretaget skulle komma att uppgå till 68 000 kronor, varför styrelsen hemställde att ytterligare 13 000 kronor måtte ställas till styrelsens förfogande för ändamålet.

Genom beslut den 9 juni 1944 bemyndigade Kungl. Maj:t styrelsen att av under händer varande medel förskottsvis bestrida omförmälda merkostnad intill ett belopp av högst 13 000 kronor samt anbefallde styrelsen att i och för förskottets reglering senare inkomma med anmälan om de slutliga utgifterna för byggnadsföretaget.

Till åtlydnad härav har generaltullstyrelsen i skrivelse den 28 november 1944 upplyst, att, ehuru byggnadsföretaget på grund av förseningar genom militärinkallelser ännu icke helt färdigställts, totalkostnaden skulle komma att uppgå till 68 000 kronor, vilken summa fördelades på olika utgifter enligt en i ärendet ingiven tablå, beträffande vilken torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Departementschefen. Till täckande av förenämnda merkostnader torde i detta sammanhang medel böra äskas av riksdagen för utfyllnad av det av 1942 års riksdag anvisade anslaget. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets gränsbevakning* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 13 000.

Fonden för förlag till statsverket.

[2.] **3 a. Reglering av vissa krediter.** Efter hänvändelse från statsrådet ha bankofullmäktige i december lämnat ytterligare en kredit till utlandet utöver dem som blevo föremål för reglering vid höstriksdagen. Denna kredit, som uppgår till 20 000 000 kronor, torde böra regleras å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår genom anvisande av ett investeringsanslag å nämnda belopp. Med hänsyn till ärendets karaktär synes det icke lämpligt att till statsrådsprotokollet redogöra för den närmare innebörden av anslagsäskandet. En fullständig redogörelse för ärendet torde få lämnas vederbörande riksdagsutskott.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Reglering av vissa krediter* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 20 000 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Gösta Renlund.

Bilaga 16.

Kapitalinvesteringar.

Ecklesiastikdepartementet.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Andrén, anmäler härefter under ecklesiastikdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvestering å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] **13 a. Förvärv av mark till institutionen för ärftlighetsforskning vid Lunds universitet.** Med bifall till ett av Kungl. Maj:t i propositionen nr 281 till 1944 års riksdag framlagt förslag (bilagan 14, punkten 5) har riksdagen anmält (skrivelsen nr 431, punkten 9), att riksdagen till Förvärv av mark till institutionen för ärftlighetsforskning vid Lunds universitet å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppfört ett anslag av 80 000 kronor.

Genom beslut den 15 juli 1944 har Kungl. Maj:t fastställt allmän beredskapsstat II att lända till omedelbar efterrättelse såsom allmän förskottsstat II samt förklarat sig vilja på framställning av vederbörande myndigheter efter prövning i varje särskilt fall ställa de å denna stat uppförda anslagen till förfogande. Efter framställning av drätselnämnden vid Lunds universitet har Kungl. Maj:t sedermera genom beslut den 30 december 1944 godkänt preliminärt träffade avtal om förvärv av i ärendet avsedd mark samt ställt förenämnda anslag av 80 000 kronor till förfogande för det större konsistoriet i Lund, att av konsistoriet disponeras för ifrågavarande ändamål.

Denna förskottsanvisning torde nu böra täckas genom anvisande av ett investeringsanslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förvärv av mark till institutionen för ärftlighetsforskning vid Lunds universitet* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 80 000.

[2.] **17 a. Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm.** Vid anmälan av under ecklesiastikdepartementets handläggning hörande ärenden angående anslag å kapitalbudgeten under budgetåret 1945/46 har jag under punkten Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm erinrat om, att Kungl. Maj:t den 12 augusti 1944 tillsatt en kommitté för fortsatt beredning av byggnadsfrågor vid högskolan. Jag torde beträffande den närmare innebörden av kommitténs uppdrag få hänvisa till vad under nämnda punkt anförts.

Jämlikt Kungl. Maj:ts förberörda beslut skola kostnaderna för kommitténs verksamhet tills vidare bestridas från åttonde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

I skrivelse den 20 november 1944 har *kommittén för fortsatt beredning av byggnadsfrågor vid tekniska högskolan i Stockholm* hemställt, att ett investeringsanslag å 70 000 kronor måtte anvisas för täckande av de med byggnadskommitténs verksamhet förenade kostnaderna under innevarande budgetår.

Departementschefen.

I anslutning till vad jag tidigare denna dag anfört vid min anmälan av anslag å kapitalbudgeten under budgetåret 1945/46 under punkten Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm torde jämväl till kostnaderna för byggnadskommitténs verksamhet under budgetåret 1944/45 böra anvisas ett särskilt anslag. Anslaget torde som investeringsanslag böra uppföras å tilläggsstat II för innevarande budgetår. Mot kommitténs uppskattning av medelsbehovet har jag ingen erinran. Vid bifall härtill torde ett belopp motsvarande belastningen för ifrågavarande ändamål av åttonde huvudtitelns kommittéanslag få påföras sistnämnda anslag.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 70 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Olof Cederstrand.

Bilaga 17.

Kapitalinvesteringar.

Jordbruksdepartementet.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, och statsrådet Rubbestad anmäla härefter under jordbruksdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45, statsrådet Pehrsson-Bramstorp beträffande punkterna 1 och 3 samt statsrådet Rubbestad beträffande punkterna 2 och 4. Föredragandena yttra därvid följande.

Statens affärsverksfonder.

Domänverket.

[1.] **2. Inköp av fastighet vid Undenäs i Skaraborgs län.** I skrivelse den 18 februari 1944 har *domänstyrelsen* underställt Kungl. Maj:t frågan om inköp från Aktiebolaget statens skogsindustrier av fastigheten Granviken 3^{26} i Undenäs socken, Skaraborgs län, med å fastigheten befintliga byggnader och anläggningar ävensom vissa inventarier för en köpeskilling av 83 000 kronor. Sedermera har domänstyrelsen ingivit en inom styrelsen upprättad promemoria med viss kompletterande utredning.

I ärendet har domänstyrelsen anfört i huvudsak följande.

Sedan 1941 års riksdag (prop. nr 68; r. skr. nr 243) beslutat, att domänverkets skogsindustriella rörelse skulle från och med den 1 januari 1942 överföras till ett särskilt bolag, överlät domänstyrelsen jämlikt avtal den 28 april 1943 på Aktiebolaget statens skogsindustrier bland annat Granviks sågverk i Tivedens revir, omfattande fastigheten Granviken 3^{26} i Undenäs socken med däråt befintliga anläggningar och bostäder ävensom fasta och lösa

inventarier. Av köpeskillingen, 186 561 kronor, ha 6 000 kronor tillgodoförts domänverkets markinköpsfond. Återstoden av köpeskillingen har gäldats i form av aktier m. m.

Genom eldsvåda den 24 augusti 1943 nedbrann sågverksanläggningen och delar av brädgården. Bolaget har icke för avsikt att återupptaga rörelsen.

Fastighetens areal utgör 4,06 hektar och dess markvärde har uppskattats till 6 000 kronor. Å fastigheten finnas sedan sågen nedbrunnit i huvudsak endast arbetarbostäder samt ett mindre kraftverk.

Det måste antagas, att domänverket med hänsyn till sina kring området belägna fastigheter har större möjligheter än bolaget att med fördel utnyttja sågverksområdet, sedan sågen nedbrunnit. Domänstyrelsen har för avsikt att uppföra en mindre klingsåg å området för sågning av husbehovsvirke m. m.

Med anledning härav har domänstyrelsen, under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande, den 18 februari 1944 träffat avtal med bolaget om återförvärvande av fastigheten Granviken 3^{26} med å denna nu befintliga byggnader och anläggningar samt vissa inventarier för en köpeskilling av 83 000 kronor. Vidkommande köpeskillingens gäldande hemställer styrelsen, att 6 000 kronor av densamma måtte få gäldas av domänverkets markinköpsfond och återstoden av verkets driftmedel.

I remissutlåtande den 20 mars 1944 har *riksräkenskapsverket* erinrat om ett av ämbetsverket den 10 januari 1944 avgivet yttrande i anledning av framställning från domänstyrelsen om medgivande att med anlitande av de till driftkostnader för statens skogsdomäner anvisade medlen få inköpa en fastighet i Kalix municipalsamhälle (jfr prop. nr 163/1944; r. skr. nr 313/1944). I yttrande den 10 januari 1944 har riksräkenskapsverket anfört bland annat följande.

Jordbruksutskottet har i sitt av riksdagen godkända utlåtande den 23 mars 1942, nr 18, angående en av Kungl. Maj:t gjord framställning om ytterligare rörelsekapital för domänverket förklarat sig vilja understryka ett av riksräkenskapsverket i angivna ärende gjort uttalande, att domänverkets kostnader för anläggningar icke böra i strid mot gällande budgetordning redovisas såsom driftkostnader. Riksräkenskapsverket anser, att kostnaden för förvärvet av den av domänstyrelsen till inköp föreslagna fastigheten i Kalix municipalhälle bör betraktas icke såsom driftutgift utan såsom kapitalinvestering. I anslutning till vad som tillämpas beträffande såväl byggnader å domänverkets jordbruksdomäner som för jordbruk avsedda byggnader å sådana fastigheter, som bokföras å domänverkets fond jämlikt de av 1939 års riksdag (r. skr. nr 246) godkända grunderna för redovisning å domänverkets fond av vissa för speciella uppgifter disponerade egendomar m. m., torde dock den del av kostnaden för förvärvet av fastigheten, som kan anses belöpa å de å fastigheten förefintliga byggnaderna, böra omedelbart avskrivas.

Enligt vad riksräkenskapsverket anfört skulle det vara principiellt riktigast, att å kapitalbudgeten till inköp av fastigheten beviljades ett investeringsanslag för domänverkets fond samt att å driftbudgeten anvisades ett anslag för direkt avskrivning av den till byggnaderna å fastigheten hänförliga delen av kostnaden för förvärvet. Därest fastighetsköpet genomföres före utgången av budgetåret 1943/44, d. v. s. innan den föreslagna omläggningen av kapitalbudgetens utformning kommit till stånd, torde emellertid även kunna förfaras så, att kostnaden till den del den kan anses belöpa å själva marken bestrides från markinköpsfonden samt i övrigt gäldas av de till driftkostnader för statens skogsdomäner anvisade medlen. I båda fallen kommer fastig-

heten att bokföras å domänverkets fond till belopp motsvarande anskaffningsvärdet för den till fastigheten hörande marken.

Vad riksräkenskapsverket anfört i berörda yttrande anser ämbetsverket vara tillämpligt även i fråga om finansieringen av det av domänstyrelsen nu föreslagna återköpet av fastigheten Granviken 3[26].

Departementschefen.

I betraktande av vad domänstyrelsen anfört har jag intet att erinra mot att domänstyrelsen från Aktiebolaget statens skogsindustrier förvärvar ifrågavarande fastighet för en köpeskilling av 83 000 kronor. Vad angår finansieringen av fastighetsförvärvet kan jag däremot — med hänsyn till de principer som varit vägledande vid den av 1944 års riksdag beslutade omläggningen av kapitalbudgeten — icke tillstyrka, att köpeskillingen gäldas i den ordning som domänstyrelsen föreslagit. I stället torde — i anslutning till vad riksräkenskapsverket uttalat — de för ifrågavarande fastighetsförvärv erforderliga medlen, 83 000 kronor, böra äskas av riksdagen å kapitalbudgeten under Statens affärsverksfonder: Domänverket i form av ett särskilt investeringsanslag. Då det torde vara angeläget, att medel för köpeskillingens gäldande snarast möjligt bliva tillgängliga, synes förenämnda belopp böra upptagas å tilläggsstat II till riksstaten för löpande budgetår. Investeringen bör i princip amorteras och förräntas av domänverkets driftmedel. Sedan riksdagen anvisat medel för köpets genomförande, torde jag ånyo får anmäla frågan rörande de närmare villkoren för förvärvet. Jag förutsätter, att domänverket eller Aktiebolaget statens skogsindustrier i möjligaste mån skaffar de arbetare, som förut varit anställda vid det nedbrunna sågverket, arbete vid den klingsåg, som är avsedd att uppföras å ifrågavarande område, eller vid skogsavverkningar i trakten eller ock, där detta icke låter sig göra, å annan plats, där domänverket eller bolaget bedriver för arbetarna lämpligt arbete. Likaledes utgår jag från att arbetarna, där de förbliva i domänverkets eller bolagets tjänst, bibehållas vid sin pensionsrätt.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp av fastighet vid Undenäs i Skaraborgs län* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 83 000.

Statens allmänna fastighetsfond.

[2.] **23 a. Byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan.** På förslag av Kungl. Maj:t i 1941 års statsverksproposition anvisade riksdagen för budgetåret 1941/42 ett anslag av 535 000 kronor till byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan (kapitalbudgeten, bil. 5, p. 1; r. skr. nr 159). Av nämnda belopp avsågos 500 000 kronor för påbörjande av en nybyggnad för veterinärhögskolans bujatrisk-obstetriska institution samt 35 000 kronor för utökning av lokaler-

na för rektors- och sysslomansexpeditionerna och telefonväxeln. Den 13 juni 1941 anbefallde Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att för en kostnad av högst 48 000 kronor verkställa nämnda tillbyggnad av lokalerna för rektors- och sysslomansexpeditionerna samt telefonväxeln ävensom att i samband därmed anordna bombsäkert skyddsrum. För budgetåret 1942/43 anvisade 1942 års riksdag (kapitalbudgeten, bil. 7, p. 1; r. skr. nr 225) till byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan ett anslag av 1 043 000 kronor, varav 1 000 000 kronor avsågos för fullföljande av nybyggnaden för bujatrisk-obstetriska institutionen. Totalkostnaderna för detta företag hade enligt ett av byggnadsstyrelsen i skrivelse den 30 september 1941 framlagt förslag beräknats till 1 750 000 kronor.

Sedan frågan om vissa begränsningar av sistnämnda nybyggnadsföretag gjorts till föremål för undersökning genom bland annat 1940 års civila byggnadsutredning, anbefallde Kungl. Maj:t den 22 maj 1942 byggnadsstyrelsen att låta för en kostnad av högst 1 545 000 kronor verkställa nybyggnad för veterinärhögskolans bujatrisk-obstetriska institution.

Sedermera har efter förslag av Kungl. Maj:t i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 6, p. 1; r. skr. nr 105) för budgetåret 1943/44 anvisats ett anslag av (1 545 000 — (535 000 — 48 000) — 1 000 000 =) 58 000 kronor till slutförande av ifrågavarande byggnadsarbete.

Genom beslut den 22 januari 1943 förklarade Kungl. Maj:t, att byggnadsföretaget skulle tills vidare anses såsom företrädesberättigat byggnadsarbete enligt 3 § kungörelsen den 11 december 1942 om arbetsförmedlingstvång för byggnadsverksamhet m. m. I anslutning härtill föreskrev Kungl. Maj:t, att byggnadsarbetet under tiden den 16 april—den 15 oktober finge bedrivas allenast med arbetstagare, som fyllt 50 år. På framställning av byggnadsstyrelsen medgav Kungl. Maj:t den 31 mars 1944, att byggnadsföretaget under tiden den 16 april—den 15 oktober 1944 finge bedrivas jämväl med arbetstagare under 50 år. Vid byggnadsföretaget finge dock från och med den 16 april 1944 tills vidare endast sysselsättas de arbetstagare, som arbetsnämnden i Stockholms stad bestämde, sedan nämnden funnit att de icke lämpligen borde sysselsättas i annan verksamhet i trakten eller anvisas arbete i annan del av landet.

I skrivelse den 28 augusti 1944 har *byggnadsstyrelsen* hemställt, att för utförande av nybyggnadsarbeten för veterinärhögskolans bujatrisk-obstetriska institution måtte å tilläggsstat för budgetåret 1944/45 anvisas ytterligare ett belopp av 110 000 kronor. Byggnadsstyrelsen har därvid anfört, att de restriktioner beträffande arbetskraft, som styrelsen ålagts vid byggnadsföretagets bedrivande, medfört en merkostnad av omkring 35 000 kronor. Vidare hade byggnadskostnaderna stigit med cirka 15 procent sedan företaget kostnadsberäknats i september 1941. En mot sistnämnda stegring i dess helhet svarande anslagsökning vore emellertid icke erforderlig, enär kostnaderna för byggnadsföretaget kunnat i väsentlig mån begränsas. Därest ett kostnadstillägg å 35 000 kronor på grund av anbefallda restriktioner komme att ställas

till styrelsens förfogande, kunde de genom prisstegring åsamkade utgifterna för närvarande begränsas till omkring 75 000 kronor.

Föredraganden.

Med hänsyn till vad byggnadsstyrelsen anfört samt till angelägenheten av att förevarande byggnadsarbeten snarast möjligt kunna slutföras vill jag förorda, att erforderliga medel till förstärkning av de förut anvisade anslagsbeloppen äskas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår. Mot byggnadsstyrelsens beräkning av det ytterligare medelsbehovet för ifrågavarande ändamål, vilken beräkning slutar å ett belopp av (35 000 + 75 000 =) 110 000 kronor, har jag intet att erinra. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen.

att till *Byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 110 000.

Statens utlåningsfonder.

[3.] **9 a. Jordbrukets maskinlånefond.** Vid 1938 års riksdag (prop. nr 217; r. skr. nr 275) beslöts inrättande av jordbrukets maskinlånefond, varifrån statslån må tilldelas hushållningssällskap för utlämnande till enskild person eller sammanslutning av lån för anskaffande av jordbruksmaskin eller tvättmaskin. Närmare bestämmelser för ifrågavarande låneverksamhet återfinnas i kungörelsen den 17 juni 1938 (nr 401) angående lån från jordbrukets maskinlånefond, ändrad genom kungörelsen nr 404/1944. Såsom kapital till fonden ha för budgetåren 1938/39—1941/42 anvisats anslag av respektive 1 000 000, 1 200 000, 2 000 000 och 1 700 000 kronor.

I skrivelse den 15 september 1944 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1944/45 måtte anvisas ett anslag av 830 000 kronor till jordbrukets maskinlånefond. I skrivelsen anföres i huvudsak följande.

Lantbruksstyrelsen har under budgetåren 1941/42—1943/44 beviljat lån ur jordbrukets maskinlånefond med respektive 895 000, 1 336 000 och 2 134 370 kronor. Under den hittills tilländalupna delen av budgetåret 1944/45 ha lån beviljats ur fonden med 600 000 kronor.

Enligt uppgift från statskontoret uppgick den till utlåning disponibla kapitaltillgången å fonden den 1 juli 1944 till i runt tal 1 172 000 kronor. Under budgetåret 1944/45 beräknas inflyta amorteringar till fonden med omkring 600 000 kronor. Till förfogande för ifrågavarande låneverksamhet under återstående del av budgetåret torde alltså — utan ytterligare medelsanvisning till fonden — finnas ett belopp av omkring (1 172 000 — 600 000 + 600 000 =) 1 172 000 kronor.

Efterfrågan på lån från ifrågavarande fond har under senare tid stegrats och blivit rätt avsevärt större än lantbruksstyrelsen tidigare ansett sig böra räkna med. För tillgodoseende av behovet av lån från fonden under återstående del av innevarande budgetår erfordras enligt lantbruksstyrelsens beräkning ett belopp av omkring 2 000 000 kronor. Lantbruksstyrelsen vill därför

föreslå, att å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår måtte anvisas ett kapitaltillskott till fonden av (2 000 000 — 1 172 000 =) i runt tal 830 000 kronor.

Departementschefen. Av vad lantbruksstyrelsen anfört framgår, att en förstärkning av jordbrukets maskinlånefond torde vara behövlig under innevarande budgetår, därest ifrågavarande låneverksamhet skall kunna bedrivas i önskvärd omfattning. Jag biträder med hänsyn härtill förslaget om äskande av medel för ändamålet å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1944/45. Beträffande storleken av det ifrågasatta anslaget har jag intet att erinra mot av lantbruksstyrelsen föreslaget belopp, 830 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Jordbrukets maskinlånefond* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 830 000.

Diverse kapitalfonder.

Statens reproduktionsanstalts fond.

[4.] **3. Nybyggnad för statens reproduktionsanstalt.** För ifrågavarande ändamål har å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppförts ett anslag av 1 400 000 kronor (prop. nr 281/1944 s. 290).

I skrivelse den 30 maj 1944 har *lantmäteristyrelsen* i anledning av en framställning i ämnet från direktören för statens reproduktionsanstalt hemställt, att frågan om nya lokaler för anstalten måtte snarast bringas till sin lösning.

Beträffande tidigare i ärendet verkställd utredning torde jag få nämna följande.

Efter framställning från lantmäteristyrelsen uppdrog Kungl. Maj:t den 30 april 1942 åt byggnadsstyrelsen att i samråd med lantmäteristyrelsen verkställa en allsidig och förutsättningslös utredning i fråga om beredande av lokaler för statens reproduktionsanstalt efter nuvarande hyrestidens utgång den 1 oktober 1946.

I skrivelse den 11 december 1943 har *byggnadsstyrelsen* med bifogande av ritningar jämte viss annan utredning framlagt förslag till nybyggnad för statens reproduktionsanstalt för en beräknad kostnad av 1 400 000 kronor. I sin skrivelse har styrelsen anfört i huvudsak följande.

I ett över lantmäteristyrelsens framställning om utredning rörande statens reproduktionsanstalts lokalfråga avgivet utlåtande framhöll byggnadsstyrelsen bland annat, att på grund av den omfattning statens reproduktionsanstalts rörelse numera tagit och med hänsyn till de ytterligare anspråk, som torde komma att ställas på densamma, det i längden torde bliva alltmer svårt att på ett någorlunda tillfredsställande sätt tillgodose anstaltens lokalbehov genom förhyrning. Av samma skäl skulle det även kunna ifrågasättas, huru-

vida det icke ur ekonomisk synpunkt vore för statsverket fördelaktigast att vid utgången av nu löpande hyrestid tillhandahålla reproduktionsanstalten egna lokaler inom en för ändamålet särskilt uppförd byggnad.

En av byggnadsstyrelsen i samråd med reproduktionsanstaltens direktör verkställd närmare utredning i förevarande fråga har ytterligare bekräftat riktigheten av byggnadsstyrelsens sålunda gjorda uttalande, och det torde numera överhuvud taget vara uteslutet att vinna en tillfredsställande lösning av anstaltens lokalfråga på annat sätt än genom uppförande av en nybyggnad för ändamålet.

Vad beträffar förläggningen av en dylik nybyggnad undersökte byggnadsstyrelsen till en början möjligheten av byggnadens uppförande invid Värtavägen norr om de militära administrationsbyggnaderna å Fågelbacken på Ladugårdsgärde, och inom styrelsen upprättades ett förslag till en nybyggnad på denna plats, vars genomförande beräknades draga en kostnad av cirka 1 525 000 kronor.

I skrivelse den 3 november 1943 har lantmäteristyrelsen yttrat sig över nämnda förslag och därvid överlämnat ett av direktören för reproduktionsanstalten den 25 oktober 1943 avgivet utlåtande, vari viss utredning förebragts rörande de ekonomiska betingelserna för en nybyggnad för anstalten. I anslutning till denna utredning har lantmäteristyrelsen för sin del funnit, att den lämpligaste lösningen av anstaltens lokalfråga stode att vinna genom nybyggnad. Då jämväl i övrigt betydande fördelar för anstaltens verksamhet vore att räkna med vid ett genomförande av ovannämnda förslag, har lantmäteristyrelsen tillstyrkt förslagets genomförande i huvudsak.

Emellertid har jämsides med utredningen rörande reproduktionsanstaltens nybyggnadsfråga en omfattande utredning verkställts beträffande en utbyggnad av de militära administrationsbyggnaderna å Fågelbacken. I samband med sistnämnda utredning har det visat sig, att en för reproduktionsanstalten avsedd nybyggnad icke låter sig inpassas i den bebyggelse Fågelbacken i övrigt är avsedd att erhålla. Byggnadsstyrelsen har därför ansett sig böra undersöka möjligheterna för en annan förläggning av denna nybyggnad. Härvid har det visat sig, att någon lämpligare, staten tillhörig tomt än en tomt inom kvarteret Tegeludden invid Stockholms frihamnsområde svårligen kan påräknas för ändamålet. Med hänsyn till de tunga maskiner, som förekomma inom reproduktionsanstalten, och andra höga belastningar är det nämligen erforderligt att stora delar av arbetslokalerna förläggas till nedre botten. Till följd härav erfordras för anstalten ett relativt stort tomtområde, och det är uteslutet att inom stadens centralare delar erhålla en för ändamålet tillräckligt stor tomt. Vad beträffar den föreslagna tomten invid frihamnen har denna trots sitt perifera läge goda förbindelser med staden, och härtill kommer fördelen av det nära grannskapet till några av anstaltens största kunder, bland annat de militära förvaltningsmyndigheterna samt patent- och registreringsverket. På därom framställd förfrågan har djurgårdskommissionen under hand meddelat, att kommissionen för sin del icke hade något att erinra mot att tomten i fråga toges i anspråk för här avsett ändamål.

Inom byggnadsstyrelsen har upprättats ett nytt förslag till byggnad för reproduktionsanstalten, förlagd till nämnda tomt inom kvarteret Tegeludden. Enligt detta förslag skulle byggnaden omfatta tre våningar, av vilka den översta dock endast skulle upptaga en del av byggnadens yta. Till bottenvåningen skulle förläggas salar för det litografiska och typografiska tryckeriet med tillhörande utrymmen för övertryck och sätteri ävensom den för litografiska och typografiska avdelningarna gemensamma expeditionen för in- och utgående leveranser. Denna expedition står medelst en varuhiss i direkt förbindelse med i källaren belägna in- och utlämningsrum samt pappers- och

blankettlager. Utlämningsrummet är försett med direkt tillfart för anstaltens transportbilar. I källaren skulle i övrigt anordnas omklädningsrum för personalen ävensom pannrum, garage och erforderliga förrådsutrymmen.

Till våningen 1 trappa upp äro litografiska avdelningens framkallnings- och kopieringsavdelning samt bokbinderiet förlagda. I övrigt inrymmes i denna våning anstaltens kontorsavdelning.

I våningen 2 trappor upp ha de fotografiska ateljéerna inrymts ävensom lunchlokaler för anstaltens personal samt en vaktmästarbostad.

De lokaler, som reproduktionsanstalten sålunda skulle erhålla inom nybyggnaden, omfatta en sammanlagd effektiv golvyta av 4 100 kvadratmeter, vilket motsvarar anstaltens nu aktuella utrymmesbehov.

Enligt en inom byggnadsstyrelsen verkställd beräkning skulle det nu föreliggande nybyggnadsförslaget betinga en kostnad av 1 400 000 kronor, fördelad sålunda:

Byggnadsarbeten, inklusive betongpålning	kronor	920 000
Värmeledning och ventilation	»	180 000
Sanitära anläggningar	»	50 000
Elektriska ledningar	»	55 000
Elektrisk varuhiss	»	22 000
Brandalarm	»	20 000
Nedfartsramp, planering	»	20 000
Ritningar, kontroll och administration samt oförutsedda utgifter	»	133 000
	Summa kronor	1 400 000.

De av reproduktionsanstalten för närvarande disponerade lokalerna, som omfatta en golvyta av endast 2 600 kvadratmeter, betinga en sammanlagd årshyra av 46 540 kronor. Emellertid måste man räkna med att lokalerna efter nu löpande hyrestids utgång komma att betinga en högre hyra. Härtill kommer, att det otillräckliga utrymmet och lokalernas bristfällighet i övrigt hindra en rationell drift och till följd härav bland annat medföra avsevärda extra lönekostnader, vilka icke skulle behöva ifrågakomma, därest reproduktionsanstalten på föreslaget sätt skulle erhålla för dess behov särskilt avpassade lokaler i en nybyggnad.

I ett den 11 december 1943 dagtecknat yttrande till byggnadsstyrelsen har lantmäteristyrelsen efter hörande av anstaltens direktör förklarat sig kunna biträda den av byggnadsstyrelsen föreslagna förläggningen av nybyggnaden för reproduktionsanstalten till ifrågavarande tomt i kvarteret Tegeludden. Lantmäteristyrelsen har icke heller något att i princip erinra mot den föreslagna planlösningen av nybyggnaden.

Över byggnadsstyrelsens framställning ha utlåtanden efter remiss avgivits den 11 februari 1944 av statskontoret och den 3 mars 1944 av 1940 års civila byggnadsutredning.

Statskontoret har förklarat sig icke ha något att erinra mot att en nybyggnad komme till stånd på sätt i byggnadsstyrelsens skrivelse föreslagits.

1940 års civila byggnadsutredning har yttrat bland annat följande.

Byggnadskostnaden för den av byggnadsstyrelsen förordade nybyggnaden för statens reproduktionsanstalt har av byggnadsstyrelsen beräknats till 1 400 000 kronor, inklusive kostnad för pålning med omkring 75 000 kronor. Frånräknas sistnämnda kostnad, erhålles ett volympris av cirka 75 kronor per kubikmeter.

Utredningen finner den i förslaget angivna planläggningen av reproduktionsanstalten i stort sett tillfredsställande.

Beträffande det föreslagna läget för byggnaden måste utredningen emellertid framhålla, att detta synes alldeles otillfredsställande med hänsyn till det betydande avståndet till centraladministrationen, med vilken anstalten, enligt vad utredningen har inhämtat, bör stå i nära förbindelse. Ett ytterligare motiv för kravet på en ändrad förläggning av byggnaden finner utredningen i den dåliga markbeskaffenheten på den föreslagna tomten, vilken beräknas medföra en kostnadsökning av 75 000 kronor för pålning. Lämpligt tomtområde bör sökas inom en väsentligt mera centralt belägen del av staden.

Vad angår den uppgivna kostnaden i övrigt vill utredningen icke framställa erinran mot de föreliggande beräkningarna.

Föredraganden.

Av utredningen torde framgå, att de nuvarande lokalerna för statens reproduktionsanstalt äro otillfredsställande. Dels äro lokalerna otillräckliga och dels äro de så bristfälliga, att en fullt rationell drift icke synes kunna genomföras. Enligt vad som upplysts utgår det nuvarande kontraktet angående lokalernas förhyrning i och med utgången av september 1946. Någon lämplig utvidgning av lokalerna genom att förhyra ytterligare utrymmen torde icke kunna ske. Såsom i propositionen nr 281/1944 angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 uttalats synes med hänsyn till det anförda frågan om nya lokaler för statens reproduktionsanstalt endast kunna lösas genom att en nybyggnad för anstalten kommer till stånd. Då någon annan för ändamålet lämplig tomt än den i ärendet föreslagna icke torde stå att få för rimlig kostnad, torde, såsom i samma proposition likaledes framhölls, den ifrågasatta förläggningen av anstalten böra godtagas. Enligt min mening bör med igångsättande av byggnadens uppförande icke längre anstå. Jag anser mig därför böra förorda, att för byggnadsföretaget erforderliga medel ställas till förfogande å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår. Medelsanvisningen torde böra bestämmas till samma belopp som å beredskapsstaten för löpande budgetår eller till 1 400 000 kronor. Jag förutsätter, att vid byggnadsarbetenas utförande kommer att iakttagas största möjliga sparsamhet så att de icke göras mera omfattande eller kostsamma än som oundgängligen av förhållandena påkallas.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för statens reproduktionsanstalt* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 1 400 000.

Vad föredragandena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Sune Wisén.

Bilaga 18.

Kapitalinvesteringar.

Handelsdepartementet.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ohlin, anmäler härefter under handelsdepartementets handläggning hörande ärende angående kapitalinvestering å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] **26 a. Utvidgning av värmecentralen vid ingenjörsvetenskapsakademiens försöksstation för bränsleforskning.** I skrivelse den 28 augusti 1944 har *byggnadsstyrelsen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett anslag å 45 000 kronor för anordnande inom ingenjörsvetenskapsakademiens försöksstation för bränsleforskning av gemensam värmecentral för försöksstationen samt träforsknings- och metallografiska institutionerna. Styrelsen har till stöd härför anfört följande.

Genom olika beslut har Kungl. Maj:t ställt sammanlagt 2 865 000 kronor till byggnadsstyrelsens förfogande för uppförande av nybyggnader för svenska träforskningsinstitutet å norra Djurgården i Stockholm. Såsom framgår av styrelsens skrivelse den 24 september 1943 ingå icke kostnaderna för värmecentral för institutet i nämnda belopp. Avsikten har varit att för institutets uppvärmning utnyttja värmecentralen inom den intilliggande bränsletekniska försöksstationen. En inom styrelsen verkställd undersökning hade givit vid handen, att genom ianspråktagande av ett invid försöksstationens pannrum beläget utrymme skulle stationens värmecentral utan andra nämnvärda kost-

nader än dem, som betingades av själva pannanläggningens utförande, kunna utvidgas till att betjäna icke blott träforskningsinstitutet utan även den planerade nybyggnaden för metallografiska institutet. Kostnaderna för pannanläggningens utbyggande för sålunda avsett ändamål hava beräknats till 45 000 kronor.

Departementschefen. Då den av byggnadsstyrelsen föreslagna utvidgningen av värmecentralen inom ingenjörsvetenskapsakademiens försöksstation för bränsleforskning synes ändamålsenlig, tillstyrker jag, att härför erforderlig medelsanvisning äskas av riksdagen. Mot byggnadsstyrelsens kostnadsberäkning har jag ingen erinran att framställa. Anslaget torde böra anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utvidgning av värmecentralen vid ingenjörsvetenskapsakademiens försöksstation för bränsleforskning* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 45 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Folke Lyberg.

Bilaga 19.

Kapitalinvesteringar.

Folkhushållningsdepartementet.

Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet Gjöres, anmäler härefter under folkhushållningsdepartementets handläggning hörande ärende angående kapitalinvestering å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

Fonden för förlag till statsverket.

[1.] **6. Uppförande och drift av fabriksanläggningar för tillverkning av syntetiskt gummi.** Till uppförande och drift av två gummifabriker för syntetiskt gummi i Ljungaverk och Stockvik ha anvisats tillhopa 9 900 000 kronor.

Ljungaverksfabriken blev färdig att tagas i bruk på försommaren 1944, och vid midsommartiden framkom det första vid fabriken tillverkade syntetiska gummit. Försökstillverkning pågick därefter till den 5 oktober 1944, då en explosionsolycka inträffade vid anläggningen och förorsakade driftstopp. Sammanlagt tillverkades under sagda period något över 15 ton neoprengummi. Explosionen har nödvändiggjort tämligen omfattande reparationer och omändringar vid fabriken, vilka arbeten förutsättas vara avslutade i början av februari 1945, då driften således beräknas kunna återupptagas.

Fabriken i Stockvik är under byggnad. Arbetet här är — liksom även fallet var med Ljungaverksfabriken — något försenat och beräknas vara avslutat i mars—april 1945.

I skrivelse den 30 december 1944 har *statens industrikommission* meddelat, att av de medel, som anvisats för de båda fabriksanläggningarna i Ljungaverk och Stockvik, hittills förbrukats ett belopp av omkring 7 500 000 kronor. Detta innebure i själva verket, att kostnaderna icke kunnat hållas på den nivå, som från början beräknats, utan att överskridanden ägt rum. Anledning härtill vore delvis att söka i den vid Ljungaverk timade explosionsolyckan och därav föranledda reparationer och omändringsarbeten, men även andra omständigheter hade bidragit till kostnadsökningen. Vilka dessa omständigheter vore kunde icke preciseras utan en ingående jämförelse mellan de uppgjorda kalkylerna och de faktiska utgifterna. En sådan beräkning hade påbörjats inom kommissionen, men arbetet vore mycket tidsödande och hade ännu icke kunnat slutföras.

Ehuru således en närmare redogörelse för de omständigheter, som förorsakat, att de uppgjorda kalkylerna brustit, ännu icke kunde framläggas, kunde, fortsätter kommissionen, redan nu fastslås, att de medel, som för närvarande funnes disponibla, icke komme att förslå till det fortsatta arbetet på fabriksanläggningarna och dessas igångsättning och drift. Vilka ytterligare belopp, som kunde bliva erforderliga, kunde dock icke avgöras, förrän nämnda jämförelsearbete bleve färdigt och förhållandena jämväl i övrigt kunde överblickas. Så snart detta skett, hade kommissionen för avsikt att komma in med en i möjligaste mån definitiv framställning om ytterligare anslag till ifrågavarande fabrikation. Då risk syntes föreligga för att beviljade anslag hunnit förbrukas, innan en sådan framställning kunde bli behandlad, och att brist på rörelsekapital således uppstode, torde det vara nödvändigt, att ytterligare medel, förslagsvis 2 000 000 kronor, preliminärt anvisades för de båda fabrikerna.

Departementschefen. De för uppförande och drift av gummifabrikerna i Ljungaverk och Stockvik anvisade medlen å tillhopa 9 900 000 kronor ha av olika skäl visat sig otillräckliga för fabrikernas färdigställande. För närvarande kan icke angivas det belopp, som härför ytterligare erfordras. Inom industrikommissionen pågår närmare utredning härom, vilken emellertid torde kunna slutföras först om några månader. Då för närvarande återstående medel endast torde förslå till att täcka utgifterna för den närmaste tiden, torde å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår nu böra anvisas ett tilläggsanslag, som lämpligen bör bestämmas till det av industrikommissionen föreslagna beloppet av 2 000 000 kronor. Jag har för avsikt att, när industrikommissionens utredning rörande den slutliga kostnaden föreligger, ånyo anmäla ärendet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande och drift av fabriksanläggningar för tillverkning av syntetiskt gummi* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 2 000 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Curt Nordwall.

Bihang.

Förteckning

över av Kungl. Maj:t hos riksdagen äskade anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45.

Driftbudgeten.

A. Egentliga statsutgifter.

I. Kungl. hov- och slottsstaterna.

			Kronor
A:	8 a	Ersättning för vissa bränslekostnader vid de kungl. hoven	220 000
B:	4 a	Ersättning för vissa personalkostnader vid Stockholms slott	2 500
B:	7	Ersättning för vissa byggnadsarbeten vid Drottningholms slott	12 000
			234 500

II. Justitiedepartementet.

		Statens rättsläkarstation i Stockholm:	
D:	6	Inredning och utrustning, *reservationsanslag*	12 000
		Statens uppfostringsanstalt å Bona:	
F:	2 a	Ny ladugårdsbyggnad, *reservationsanslag*	6 000
G:	8	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, *reservationsanslag*	75 000
			93 000

III. Utrikesdepartementet.

		Avlöningar vid beskickningar och konsulat:	
B:	4	Skrivbiträden, *reservationsanslag*	60 000
C:	4	Svenska röda korsdelegater i Grekland, *reservationsanslag*	450 000
			510 000

IV. Försvarsdepartementet.

		Försvarsstaben:	
C:	5 a	Teknisk utrustning m. m. för försvarsstabens fotoanstalt, *reservationsanslag*	115 000
		Tygmateriel m. m.:	
C:	41 a	Av stridsmedlens utveckling betingad materielanskaffning, *reservationsanslag*	4 500 000
		Sjukvård:	
C:	67 a	Forskning på dykeri- och ubåtshygienens områden, *reservationsanslag*	25 000

		Kronor
	Flytande materiel, artillerimateriel m. m.:	
C: 83 a	Merkostnader för anskaffning av motorer för motortorpedbåtar, *reservationsanslag*	1 240 000
C: 89 b	Av stridsmedlens utveckling betingad materielanskaffning, *reservationsanslag*	2 500 000
C: 89 c	Viss eldrörsanskaffning, *reservationsanslag*	2 500 000
	Flygmateriel m. m.:	
C: 133	Borttagande av rullbaneanläggning å flygfält i Trollhättan, *reservationsanslag*	115 000
E: 11	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, *reservationsanslag*	75 000
		11 070 000

V. Socialdepartementet.

	Vanföreanstalterna m. m.:	
C: 49 a	Anordnande av lokaler m. m. för yrkesskolan vid vanföreanstalten i Hälsingborg, *reservationsanslag*	32 400
C: 62 a	Anskaffande av transportabla lustgasapparater, *reservationsanslag*	775 000
C: 62 b	Vissa utbildningskurser för distriktsbarnmorskor, *förslagsanslag*	45 000
C: 73 a	Bidrag till undersökning rörande tandröta hos vissa kvinnor, *reservationsanslag*	10 000
C: 76 a	Odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus i Lund, *reservationsanslag*	55 000
E: 11 a	Ersättning till vissa deltagare i polischefskurs	40 000
E: 19	Bidrag till Karesuando kommun för uppförande av polisarrest	14 500
G: 9	Bidrag till utlandssvenskarnas förening	45 000
G: 11 a	Beredande av sjukvård i Sverige åt barn m. fl. från de nordiska grannländerna, *reservationsanslag*	1 300 000
G: 15	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, *reservationsanslag*	500 000
		2 816 900

VI. Kommunikationsdepartementet.

B: 33	Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp, *reservationsanslag*	1 000 000
E: 17	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, *reservationsanslag*	175 000
		1 175 000

VII. Finansdepartementet.

E: 7	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, *reservationsanslag*	200 000
E: 7 a	Kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering, *reservationsanslag*	125 000
		325 000

VIII. Ecklesiastikdepartementet.

	Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien:	
	Riksantikvarieämbetet:	
D: 7	Vård och underhåll av fornlämningar och byggnadsminnesmärken, *reservationsanslag*	**6 000**

IX. Jordbruksdepartementet.

		Kronor
	Statens växtskyddsanstalt:	
C: 4 a	Inventarier och utrustning m. m., *reservationsanslag*	3 200
	Lantbrukshögskolan:	
D: 7	Byggnadsarbeten, *reservationsanslag*	16 900
	Statens veterinärmedicinska anstalt:	
F: 10 a	Förbättring av tillfartsväg m. m., *reservationsanslag*	15 000
	Befrämjande av fröodlingen m. m.:	
G: 11 a	Vissa undersökningar rörande lin- och hampberedningen, *reservationsanslag*	20 000
	Statens maskin- och redskapsprovningsanstalter:	
G: 36 a	Särskilda undersökningar, *reservationsanslag*	12 500
G: 39	Befrämjande av landsbygdens elektrifiering, *reservationsanslag*	3 000 000
	Egnahemsbildning:	
H: 15	Byggnadsbidrag till vissa arbetarsmåbrukslåntagare, *reservationsanslag*	50 000
	Skogsvård m. m.:	
J: 24 a	Ersättning åt skogsvårdsstyrelser för kostnader föranledda av inskränkningar med hänsyn till försvaret i rätten att avverka skog, *förslagsanslag*	84 000
J: 28	Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo, *reservationsanslag*	500 000
N: 10	Utredning rörande åtgärder för det norrländska näringslivets förkovran, *reservationsanslag*	90 000
		3 791 600

XI. Folkhushållningsdepartementet.

D: 6 a	Odling av gummiförande växter, *reservationsanslag*	107 500
D: 7	Vissa utredningar och undersökningar, *reservationsanslag* ..	30 000
		137 500
	Säger för driftbudgeten	**20 159 500**

Kapitalbudgeten.

Kapitalinvestering.

I. Statens affärsverksfonder.

B. Telegrafverket.

	Kommunikationsdepartementet:	
7	Inköp för telegrafverkets räkning av fastigheter	200 000
8	Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende	5 000 000
8 a	Vissa reservtelefonstationer m. m.	1 000 000
		6 200 000

E. Domänverket.

	Jordbruksdepartementet:	
2	Inköp av fastighet vid Undenäs i Skaraborgs län	83 000
		6 283 000

III. Statens allmänna fastighetsfond.

		Kronor
	Utrikesdepartementet:	
3 a	Iståndsättande av beskickningsfastigheten i Helsingfors .	240 000
3 b	Iståndsättande av beskickningsfastigheten i Paris	75 000
	Kommunikationsdepartementet:	
11 c	Tillbyggnader till landsstatshuset i Malmö	850 000
11 d	Lantmäterikontorsbyggnad i Örebro	30 000
11 e	Anordnande av vissa förvaltningslokaler i Stockholm ...	400 000
	Finansdepartementet:	
11 f	Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets gränsbevakning..	13 000
	Ecklesiastikdepartementet:	
13 a	Förvärv av mark till institutionen för ärftlighetsforskning vid Lunds universitet	80 000
17 a	Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm	70 000
	Jordbruksdepartementet:	
23 a	Byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan	110 000
	Handelsdepartementet:	
26 a	Utvidgning av värmecentralen vid ingenjörsvetenskapsakademiens försöksstation för bränsleforskning	45 000
		1 913 000

IV. Försvarets fonder.

A. Försvarsväsendets fastighetsfond.

	Flygförvaltningens delfond:	
12	Ytterligare medel för utvidgning av flygfältet vid Svea flygflottilj	27 300
13	Inlösen av vissa byggnader å Jämtlands flygflottiljs flygfält å Frösön	12 000
14	Vattenledning till arrendegård vid Skaraborgs flygflottilj	30 000
		69 300

V. Statens utlåningsfonder.

	Socialdepartementet:	
1	Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer	15 000 000
	Jordbruksdepartementet:	
9 a	Jordbrukets maskinlånefond	830 000
		15 830 000

VI. Fonden för låneunderstöd.

	Socialdepartementet:	
2	Tilläggslån till viss bostadsbyggnadsverksamhet	2 000 000
3	Lån till uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder	4 000 000
		6 000 000

VIII. Fonden för förlag till statsverket.

	Kommunikationsdepartementet:	
1	Förlag för väg- och vattenbyggnadsväsendets förrådsfond	2 100 000
	Finansdepartementet:	
3 a	Reglering av vissa krediter	20 000 000

		Kronor
	Folkhushållningsdepartementet:	
6	Uppförande och drift av fabriksanläggningar för tillverkning av syntetiskt gummi	2 000 000
		24 100 000

IX. Diverse kapitalfonder.

	Jordbruksdepartementet:	
	Statens reproduktionsanstalts fond:	
3	Nybyggnad för statens reproduktionsanstalt	**1 400 000**
	Säger för kapitalbudgeten	**55 595 300**